

Monitorizarea conflictelor de interese în autoritățile publice centrale

Moldova 2014

**Transparency International – Moldova
2014**

Acest sondajul a fost realizat în cadrul proiectului „Angajarea societății civile în monitorizarea politicii conflictului de interese” finanțat Comisia Europeană. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorului.

Conținut

Introducere

- I. Cadrul legal care reglementează conflictele de interese în Republica Moldova – puncte slabe și oportunități (expertiza legală)
- II. Funcționarii publici despre politica conflictelor de interese în serviciul public (sondaj de opinie)
- III. Practicile de aplicare a politicii conflictelor de interese în serviciul public (clasamentul autorităților publice centrale)
- IV. Deficiențe în aplicarea politicii conflictelor de interese și soluții de consolidare a acesteia (focus grup)

Concluzii

Introducere

Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului „*Angajarea societății civile în monitorizarea conflictelor de interes*” finanțat de Comisia Europeană. Proiectul se desfășoară în patru țări ale Parteneriatului estic (Armenia, Moldova, Polonia și Ucraina) de către șase ONG-uri partenere: TI-Moldova, TI-Armenia, TI-Ukraina, Stefan Batory Foundation, Eurasia Partnership Foundation din Armenia și Institutul de Politici Publice din Ucraina.

În primul an de realizare proiectul a fost axat pe consolidarea capacităților organizațiilor partenere de a monitoriza conflictele de interes în autoritățile publice centrale. Ca rezultat, organizațiile partenere au desfășurat următoarele patru tipuri de activități:

- Expertizarea cadrului legal care reglementează conflictele de interes și cerințele principale privind mecanismul de implementare a acestuia;
- Efectuarea sondajelor de opinie a funcționarilor publici din autoritățile publice centrale cu formularea principalelor concluzii;
- Desfășurarea focus grupurilor cu reprezentanții serviciilor resurse umane și subdiviziunilor de control intern privind principalele dificultăți în aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes;
- Expedierea cererilor oficiale de informații la adresa autorităților publice centrale monitorizate și analiza răspunsurilor;
- Elaborarea recomandărilor de îmbunătățire a politicii de tratare a conflictelor de interes.

Prezentul raport pe țară a fost perfectat de TI-Moldova. Potențialii beneficiari ai raportului sunt funcționarii publici, în special factorii de decizie, societatea civilă și mass-media. Organizațiile internaționale care monitorizează performanțele Republicii Moldova în domeniul de bună-guvernare și anticorupție pot găsi, de asemenea, informații relevante la acest capitol.

I. Cadrul legal care reglementează conflictele de interes în Republica Moldova – puncte slabe și oportunități (expertiza legală)

În Republica Moldova, legea de bază, care reglementează declararea intereselor personale, precum și modul de identificare, tratare și soluționare a conflictului de interes, este Legea nr. 16 din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interes (în continuare – Legea nr. 16/2008). Legea nr. 16/2008 definește noțiunile de bază, stabilește subiecții declarării intereselor personale, statuează principiile generale de tratare și soluționare a conflictului de interes. Totodată, legea citată nu numai conține prevederi privind conflictul de interes și modul de soluționare a acestuia, precum și modul de declarare a intereselor personale, dar și conține prevederi privind anumite incompatibilități și restricții, privind controlul asupra executării legii și răspunderea pentru încălcarea prevederilor legii.

Anumite norme relevante obiectului Legii nr. 16/2008 se conțin și în alte acte legislative speciale, o importanță esențială revenind Regulamentului Comisiei Naționale de Integritate, aprobat prin Legea nr. 180 din 19.12.2011 cu privire la Comisia Națională de Integritate (în continuare – Regulament). Regulamentul reglementează statutul juridic al Comisiei Naționale de Integritate (în continuare – CNI): atribuțiile, organizarea și funcționarea, actele emise și aparatul CNI. Totodată, Regulamentul reglementează modul în care se efectuează controlul veniturilor și al proprietății, al conflictului de interes și al incompatibilității, aceasta fiind una din atribuțiile CNI.

Analiza de conținut

Noțiunea conflictului de interes

Noțiunea conflictului de interes este definită în art. 2 din Legea nr. 16/2008. Potrivit acestuia, prin conflict de interes se înțelege conflictul dintre exercitarea atribuțiilor funcției deținute și interesele personale ale persoanelor prevăzute de lege, în calitatea lor de persoane private, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce le revin potrivit legii.

Interes personal este orice interes, material sau nematerial, al persoanelor prevăzute de lege care rezultă din necesitățile sau intențiile personale ale acestora, din activități care altfel pot fi legitime în calitate de persoană privată, din relațiile lor cu persoane apropiate sau persoane juridice, indiferent de tipul de proprietate, din relațiile sau afiliațiile personale cu partide politice, cu organizații necomerciale și cu organizații internaționale, precum și care rezultă din preferințele sau angajamentele acestora.

Persoane apropiate sînt: soțul (soția), persoanele înrudite prin sînge sau adopție (părinți, copii, frați, surori, bunici, nepoți, unchi, mătușă) și persoanele înrudite prin afinitate (cumnat, cumnată, socru, soacră, ginere, noră).

Categoriile de declaranți ai intereselor personale și conflictelor de interese

Legea nr. 16/2008 stabilește categoriile declaranților ai intereselor personale și conflictelor de interese, acestea acoperind funcționari de diferite nivele: ierarhice (funcționari public, dar și persoane cu funcții de demnitate publică); teritoriale (funcționari din administrația publică centrală, dar și din administrația publică locală). Totodată, Legea nr. 16/2008 include în lista declaranților și unele categorii de persoane cu statul special, precum și angajați ai instituțiilor publice, întreprinderilor de stat și municipale, societăți comerciale cu capital de stat majoritar, instituții financiare cu capital de stat total sau majoritar. Sub incidența Legii nr. 16/2008 cad și unii angajați ai instituțiilor din cadrul sistemului de învățămînt de stat și sistemului de sănătate publică. Prevederile Legii nr. 16/2008 se aplică și persoanelor care sînt împuternicite, conform actelor legislative, să ia decizii în privința bunurilor aflate în proprietatea statului sau în proprietatea unităților administrativ-teritoriale, inclusiv în privința mijloacelor bănești, ori care au dreptul de a dispune de astfel de bunuri, precum și persoanelor care nu sînt funcționari publici, dar cărora statul le delegă temporar una dintre aceste atribuții.

Astfel, în conformitate cu art. 3 din Legea nr. 16/2008, subiecți ai declarării intereselor personale, declarării conflictelor de interese, sînt:

- persoanele care dețin funcții de demnitate publică prevăzute în anexa la Legea nr.199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică (în continuare – Legea nr. 199/2010);
- membrii Consiliului de observatori al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”; deputații în Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia; directorul general adjunct al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină;
- conducătorii și adjuncții acestora din cadrul autorității administrative (instituției publice) subordonate organului central de specialitate, din cadrul întreprinderii de stat sau municipale, societății comerciale cu capital de stat majoritar, instituției financiare cu capital de stat total sau majoritar;
- persoanele cu funcții de conducere și de control în instituțiile din cadrul sistemului de învățămînt de stat și sistemului de sănătate publică;
- personalul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică;
- funcționarii publici, inclusiv cei cu statut special.

În categoria persoanelor cu funcții de demnitate publică, pornind de la anexa de la Legea nr. 199/2010, se includ: Președinte al Republicii Moldova; Președinte al Parlamentului; Vicepreședinte al Parlamentului; Prim-ministru; Prim-viceprim-ministru; Viceprim-ministru; Președinte al comisiei permanente a Parlamentului; Vicepreședinte al comisiei permanente a Parlamentului; Președinte al fracțiunii parlamentare; Membru al Biroului permanent al Parlamentului; Secretar al comisiei permanente a Parlamentului; Deputat în Parlament; Ministru; Viceministru; Secretar general al Guvernului; Secretar general adjunct al Guvernului; Guvernator (Bașcan) al Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Președinte al Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Vicepreședinte al Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Președinte al comisiei permanente a Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Prim-vicepreședinte și vicepreședinte al Comitetului Executiv al Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Primar General al municipiului Chișinău, primar, viceprimar; Președinte, vicepreședinte al raionului; Director general (director) al autorității administrative centrale; Președinte, judecător, judecător asistent al Curții Constituționale; Președinte, membru al Consiliului Suprem al Magistraturii cu activitatea de bază în Consiliu; Președinte, vicepreședinte, judecător al Curții Supreme de Justiție; Președinte, vicepreședinte, judecător al curții de apel; Președinte, vicepreședinte, judecător al judecătoriei; Procuror General, prim-adjunct al

Procurorul General, adjunct al Procurorului General; procurori de toate nivelurile; Director al Centrului pentru Drepturile Omului, avocat parlamentar; Președinte, vicepreședinte, membru al Curții de Conturi; Director, director adjunct al Serviciului de Informații și Securitate; Președinte, vicepreședinte, secretar al Comisiei Electorale Centrale; Președinte, membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului; Președinte, vicepreședinte, membru al Comisiei Naționale a Pieței Financiare; Președinte, vicepreședinte, membru al Comisiei Naționale de Integritate; Președinte al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; Guvernator, prim-viceguvernator, viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei; Director general, director al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică; Director, director adjunct al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației; Președinte, vicepreședinte, membru al Plenului Consiliului Concurenței; Șef, șef adjunct al oficiului teritorial al Cancelariei de Stat; Director, director adjunct al Serviciului de Protecție și Pază de Stat; Director, director adjunct al Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal; Șef al Centrului Serviciului Civil; Președinte, prim-vicepreședinte, vicepreședinte, secretar științific general al Academiei de Științe a Moldovei; Președinte, vicepreședinte, secretar științific al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare; Șef al Serviciului de Stat de Curieri Speciali; Director general al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină; Președinte al Casei Naționale de Asigurări Sociale; Director al Serviciului de Stat de Arhivă; Agent guvernamental – reprezentant al Guvernului Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În ce privește personalul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică, statutul juridic al acestei categorii de persoane este reglementat prin Legea nr. 80 din 07.05.2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate de publică (în continuare – Legea nr. 80/2010). În virtutea art. 2 alin. (2) din Legea nr. 80/2010, de un cabinet propriu pot fi asistați: Președintele, prim-vicepreședintele și vice-președinții Parlamentului, președinții fracțiunilor parlamentare, deputații în Parlament, Președintele Republicii Moldova, Prim-ministrul, prim-viceprim-ministrul, viceprim-miniștrii, miniștrii, secretarul general al Guvernului și directorii generali ai autorităților administrative centrale. În cabinetul acestor persoane, în conformitate cu art. 5 alin. (1) din Legea nr. 80/2010, pot fi instituite următoarele posturi: șef de cabinet; consilier; asistent; secretar.

Statutul juridic al funcționarilor publici este reglementat prin Legea nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public (în continuare – Legea nr. 158/2008). Prevederile Legii nr. 158/2008, în virtutea art. 4 alin. (1), se aplică funcționarilor publici din autoritățile publice specificate în anexa nr. 1 la legea citată, acestea fiind: Secretariatul Parlamentului; Aparatul Președintelui Republicii Moldova; Cancelaria de Stat; Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii; Secretariatul Curții Constituționale; Secretariatul Curții Supreme de Justiție; Centrul pentru Drepturile Omului; Aparatul și unitățile Curții de Conturi; Centrul Național Anticorupție; Aparatul Comisiei Electorale Centrale; Aparatul Academiei de Științe a Moldovei; Aparatul Consiliului Național de Acreditare și Atestare; Aparatul Comisiei Naționale de Integritate; Aparatul Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; Aparatele altor autorități publice instituite de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern; Autoritățile administrației publice centrale de specialitate și alte autorități administrative (aparatele centrale, serviciile publice desconcentrate, alte organe ale administrației publice din subordinea autorităților administrației publice centrale de specialitate); Aparatele autorităților administrației publice locale, ale unității teritoriale autonome cu statut special și serviciile descentralizate ale acestora; Secretariatele instanțelor judecătorești, aparatele, procuraturii, organele serviciului diplomatic, vamal, organele apărării, securității naționale și ordinii publice (persoanele care dețin funcții publice în autoritățile publice enumerate, a căror activitate nu este reglementată prin acte legislative speciale).

Funcționari publici cu statut special, în sensul art. 4 alin. (2) din Legea nr. 158/2008, sînt: colaboratori ai serviciului diplomatic, serviciului vamal, ai organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altor categorii stabilite prin lege.

Mecanismul de declarare a intereselor personale

Legea nr. 16/2008, în condițiile art. 13, conține prevederi privind declararea intereselor personale. Astfel, subiecții declarării sîm obligați să declare interesele personale relevante. Responsabilitatea pentru depunerea în termen a declarației, precum și pentru veridicitatea și deplinătatea informației, o poartă persoana care depune declarația. Cerința privind declararea intereselor personale se include în toate procedurile sau contractele ce reglementează

angajarea, alegerea sau numirea în funcția publică. Depunerea declarației de interese personale nu scutește persoana de obligația depunerii altor declarații potrivit legii.

Legea nr. 16/2008 prescrie, în art. 14, termenele de depunere a declarației de interese personale, aceste fiind:

- 15 zile de la data angajării, validării mandatului ori numirii în funcție, după caz;
- anual pînă la data de 31 martie;
- în termen de 15 zile de la data intervenirii unor schimbări în informațiile introduse în declarație;
- după expirarea unui an de la încetarea activității pînă la data de 31 martie a anului următor.

Forma și conținutul declarației de interese personale este expres prevăzută de Legea nr. 16/2008. Declarația de interese personale se face în scris, pe un formular corespunzător modelului prevăzut în anexa nr. 1 la Legea nr. 16/2008, cuprinzînd informații privind:

- activitățile profesionale retribuite;
- calitatea de fondator sau de membru în organele de conducere, administrare, revizie sau control în cadrul unor organizații necomerciale sau partide politice;
- calitatea de asociat sau acționar al unui agent economic, al unei instituții de credit, organizații de asigurare sau instituții financiare;
- relațiile cu organizațiile internaționale.

Legea nr. 16/2008 prescrie caracterul public al declarațiilor de interese personale. Informațiile cuprinse în declarațiile de interese personale au caracter public și se publică pe pagina web a CNI. Aceste prevederi, însă, nu se aplică în cazul declarațiilor depuse de către ofițerii de informații și securitate. Totodată, în virtutea 13 alin. (2) al Legii nr. 1264-XV din 19 iulie 2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcții de conducere (în continuare – Legea nr. 1264/2002), la care face referire și Legea nr. 16/2008, nu sînt publice și constituie informație confidențială datele din declarații ce se referă la: numărul de identificare atribuit declarantului; numele, prenumele, anul nașterii, adresa și numărul de identificare al membrilor de familie; adresa și numărul cadastral al bunurilor imobile; numărul de înmatriculare a bunurilor mobile; informația cu privire la creditorii sau debitorii declarantului.

Mecanismul de colectare și evidență a declarațiilor

În conformitate cu art. 15 din Legea nr. 16/2008, în cadrul entităților în care activează persoane care au obligația de a depune declarații de interese personale se desemnează, din cadrul serviciului resurse umane, persoane responsabile de colectarea declarațiilor. Numărul persoanelor desemnate depinde direct de numărul persoanelor din cadrul entității în cauză care au obligația de a depune declarații. Declarațiile de interese personale se depun la persoanele responsabile de colectarea lor în termenul stabilit de depunere a declarațiilor.

Persoanele responsabile de colectarea declarațiilor de interese personale au următoarele atribuții:

- primesc și înregistrează declarațiile de interese personale într-un registru special, cu caracter public, denumit Registrul declarațiilor de interese personale, modelul căruia este prevăzut în anexa nr. 2 la Legea nr. 16/2008. Registrul declarațiilor depuse de către ofițerii de informații și securitate nu este public;
- eliberează imediat declarantului o dovadă de primire, modelul căreia este prevăzut în anexa nr.3 la Legea nr. 16/2008;
- la cerere, pun la dispoziția personalului formularele declarațiilor de interese personale;
- acordă consultanță referitoare la completarea corectă și prezentarea în termen a declarației;
- la solicitarea declarantului, acordă consultanță referitoare la aplicarea prevederilor legale privind conflictele de interese.

Declarațiile de interese personale și extrasul autentificat din registrul de evidență a declarațiilor se expediază, pe suport de hîrtie sau în format electronic, CNI de către persoana responsabilă de colectarea lor, în termen de 20 zile de la primirea declarațiilor, iar o copie de pe declarația de interese personale și o copie de pe extrasul autentificat din registru se anexează la dosarul declarantului. Aceste prevederi, însă, nu se aplică în cazul declarațiilor depuse de

președintele, vicepreședintele și membrii CNI. Declarațiile acestora se transmit, în termen de 20 de zile de la primire, de către persoana responsabilă de colectarea lor unei comisii speciale create de Parlament.

Mecanismul de declarare și soluționare a conflictului de interes

Legea nr. 16/2008, în capitolul II, conține prevederi privind conflictul de interese și modul de soluționare a acestuia. Declarantul este obligat să informeze imediat, dar nu mai târziu de 3 zile de la data constatării, în scris, șeful ierarhic sau organul ierarhic superior despre:

- interesul, al său ori al persoanelor apropiate, legat de decizia pe care trebuie să o ia personal sau la luarea căreia trebuie să participe, ori de acțiunea pe care trebuie să o întreprindă în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu;
- calitatea, a sa ori a persoanelor apropiate, de fondator, acționar, asociat, membru al consiliului de administrație, membru al comisiei de control sau de revizie a unei persoane juridice (comerciale sau necomerciale), dacă această persoană juridică a primit de la organizația publică în care activează bunuri, inclusiv mijloace bănești, credite garantate de stat ori de autoritatea administrației publice locale sau o comandă de achiziție publică.

Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii Guvernului și alți conducători ai organizațiilor publice trebuie să anunțe CNI despre conflictele de interese specificate în care se află.

La general, conducătorul organizației publice este obligat să nu admită, cu bună știință, ca persoanele care activează în organizația pe care o conduce să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu fiind în situații de conflict de interese. Conducătorul organizației publice este obligat să informeze CNI despre depistarea de încălcări ale legii.

Tratarea conflictului de interese se exprimă prin cerințele ce se înaintează subiecților declarării de a accepta responsabilitatea pentru identificarea intereselor lor personale, care ar putea intra sau sînt în conflict cu îndatoririle lor oficiale, precum și prin cerințele ce se înaintează acestor persoane și organizațiilor publice de a lua măsuri pentru soluționarea pozitivă a conflictului de interese. Soluționarea conflictului de interese se efectuează prin examinarea situației de conflict de interese, prin determinarea și aplicarea soluției adecvate pentru soluționarea pozitivă a conflictului de interese. Tratarea și soluționarea conflictului de interese se efectuează de către declarant și de către conducătorul organizației publice. Decizia privind soluționarea conflictului de interese se ia de către conducătorul organizației publice.

Opțiuni pentru soluționarea pozitivă a conflictului de interese sînt:

- renunțarea sau lichidarea interesului personal de către declarant;
- recuzarea (interzicerea) implicării declarantului în procesul de luare a deciziilor cu păstrarea funcției acesteia, în cazul în care conflictul prezintă o probabilitate redusă de a se repeta;
- restricționarea accesului declarantului la anumite informații;
- transferul declarantului într-o funcție neconflictuală;
- redistribuirea sarcinilor și responsabilităților declarantului atunci cînd se consideră că un anumit conflict de interese va continua să existe, situație în care recuzarea nu mai este indicată;
- demisia declarantului din funcția conflictuală deținută în calitate de persoană privată.

La identificarea celei mai bune soluții pentru rezolvarea sau abordarea unei situații de conflict, conducătorii trebuie să ia în considerare interesele organizației publice, interesul publicului și interesele legitime ale salariaților, precum și alți factori, inclusiv, în cazuri concrete, nivelul și tipul funcției deținute de persoana în cauză, natura conflictului. Recuzarea presupune cedarea către un terț a responsabilității luării deciziei sau abținerea de la vot, cu informarea tuturor părților afectate de decizia respectivă cu privire la măsurile luate pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor. Restricțiile stabilite declarantului presupun interzicerea de a participa la examinarea propunerilor și planurilor afectate de un conflict de interese sau de a primi documente semnificative sau alte informații care au legătură cu interesul său personal. Declarantul este obligat să se conformeze oricărei decizii finale care îi cere să se retragă din situația de conflict de interese în care ea se află sau să renunțe la avantajul ce stă la originea conflictului.

Mecanismul de control

Legea nr. 16/2008, în art. 17, conține prevederi privind controlul informațiilor din declarații. Controlul veridicității informațiilor din declarațiile de interese personale se efectuează de CNI, iar la cererea acesteia – de organele în a căror competență este pus, potrivit legii, controlul informațiilor specificate în conținutul declarațiilor. Conducătorii organizațiilor publice și CNI trebuie să întreprindă neîntârziat măsurile necesare pentru soluționarea conflictelor de interese care le-au devenit cunoscute din declarații și să informeze organele de stat competente despre încălcările depistate. Controlul declarațiilor de interese personale depuse de președintele, vicepreședintele și membrii CNI se efectuează de o comisie specială creată de Parlament.

După cum am menționat, statutul CNI este reglementat prin Regulament. CNI este un organ colegial, format din 5 membri, egali în drepturi, care se numesc în funcție de către Parlament, cu votul majorității deputaților aleși, pentru un mandat de 5 ani. Pentru funcția de membru al CNI se propun trei candidaturi din partea majorității parlamentare, o candidatură din partea opoziției parlamentare și o candidatură din partea societății civile, selectată în mod deschis și transparent de către Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului din lista candidaților propuși de asociațiile obștești.

În conformitate cu pct. 4 din Regulament, CNI:

- efectuează controlul declarațiilor cu privire la venituri și proprietate și al declarațiilor de interese personale;
- constată dacă între veniturile realizate pe parcursul exercitării funcției și proprietatea dobândită în aceeași perioadă există o diferență vădită ce nu poate fi justificată și sesizează organul de urmărire penală sau organul fiscal;
- solicită efectuarea controlului veridicității informațiilor ce se conțin în declarațiile de interese personale de către organele în a căror competență, potrivit Legii nr. 16/2008, este pus controlul informațiilor prezentate în declarațiile respective;
- constată nerespectarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese și privind incompatibilitatea, sesizând organele competente în vederea atragerii persoanelor respective la răspundere disciplinară sau, după caz, în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale acestora;
- sesizează instanța de judecată în cazul în care constată că una dintre persoanele supuse dispozițiilor legale privind conflictul de interese a emis/adoptat un act administrativ, a încheiat un act juridic, a luat o decizie sau a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, în vederea constatării nulității actului respectiv;
- pregătește raportul anual de activitate al CNI;
- publică toate declarațiile cu privire la venituri și proprietate și declarațiile de interese personale pe pagina web a CNI și asigură accesibilitatea lor permanentă;
- elaborează și aprobă Instrucțiunea privind modul de completare a declarațiilor cu privire la venituri și proprietate și a declarațiilor de interese personale;
- constată contravenții și încheie procese-verbale cu privire la contravențiile ce vizează încălcarea regulilor de declarare a veniturilor și proprietății, de declarare a intereselor personale, precum și procese-verbale cu privire la neexecutarea solicitărilor CNI.

CNI efectuează controlul în conformitate cu capitolul VI din Regulament. Controlul este efectuat din oficiu ori la sesizarea persoanelor fizice sau juridice interesate. Controlul din oficiu, inclusiv ca urmare a publicațiilor din mass-media, se face în baza unui proces-verbal privind efectuarea controlului din oficiu, aprobat de CNI. Controlul din oficiu este început de CNI și în cazul când subiecții care au obligația de a depune declarații nu le-au depus în termen de 30 de zile lucrătoare de la data expirării termenului în care trebuiau să le depună.

Sesizarea formulată de persoana fizică sau juridică trebuie să fie semnată și datată, trebuie să indice datele și informațiile pe care se întemeiază, precum și sursele de unde acestea pot fi solicitate. Neîndeplinirea acestor condiții conduce la clasarea sesizării prin întocmirea actului de constatare respectiv. Sesizările depuse de persoanele fizice sau juridice se examinează de CNI în termen de 30 de zile lucrătoare de la data primirii lor. Ca urmare a sesizării depuse de persoana fizică sau juridică ori, după caz, ca urmare a aprobării de către CNI a procesului-verbal privind efectuarea controlului din oficiu, se examinează datele și informațiile incluse în sesizare sau în procesul-verbal, comparându-se cu datele din declarația cu privire la venituri și proprietate și din declarația de interese personale. CNI

comunică imediat persoanei supuse controlului despre începerea procedurii de control. CNI este în drept să solicite tuturor autorităților și instituțiilor publice implicate, persoanelor fizice sau juridice documentele și informațiile necesare pentru realizarea controlului, precum și efectuarea controlului veridicității datelor expuse în declarații de către autoritățile abilitate. La solicitarea motivată a CNI, conducătorii autorităților și instituțiilor publice implicate, persoanele fizice sau juridice sînt obligate să comunice ori să prezinte CNI, în termen de cel mult 15 zile lucrătoare, pe suport de hîrtie sau în format electronic, datele, informațiile, înscrisurile și documentele justificative ce ar putea conduce la soluționarea cauzei.

După începerea procedurii de control, persoana supusă controlului are dreptul:

- să ia cunoștință de actele și de materialele dosarului;
- să fie asistată de un avocat sau de un reprezentant;
- să prezinte orice documente justificative pe care le consideră necesare.

Dacă, în urma controlului, CNI constată că persoana supusă controlului a emis/adoptat un act administrativ, a încheiat un act juridic, a luat o decizie sau a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese sau că persoana dată s-a aflat ori se află în stare de incompatibilitate, CNI adoptă un act de constatare. Actul de constatare a conflictului de interese sau a incompatibilității se aduce la cunoștința persoanei supuse controlului în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data adoptării. În termen de 15 zile lucrătoare de la data când i s-a adus la cunoștință actul de constatare a conflictului de interese sau a incompatibilității, persoana supusă controlului îl poate contesta în instanța de contencios administrativ competentă. Actul de constatare a conflictului de interese sau a incompatibilității rămîne definitiv după expirarea termenului în care putea fi contestat, în cazul în care nu a fost contestat, sau la data rămînerii irevocabile a hotărârii judecătorești emise ca urmare a examinării contestației. Acțiunile și actele efectuate de CNI în cadrul controlului nu sînt publice, cu excepția actului de constatare.

Mecanismul de sancționare

Cadrul național instituie și un anumit mecanism de sancționare a încălcării prevederilor legale. Astfel, potrivit art. 25¹ din Legea nr. 16/2008, încălcarea prevederilor legii se sancționează în conformitate cu prevederile Codului contravențional sau ale Codului penal.

Codul contravențional prevede răspundere contravențională pentru încălcarea termenelor de declarare a intereselor personale, precum și pentru nedeclararea conflictului de interese.

Astfel, în conformitate, cu art. 330² din Codul contravențional, nedeținerea declarației de interese personale, în termenele stabilite de legislație, de către persoana obligată să o depună se sancționează cu amendă de la 75 la 150 de unități convenționale, unitatea convențională fiind de 20 lei. Constatarea contravenției ține de CNI. Sînt în drept să constate contravenții și să încheie procese-verbale președintele, vicepreședintele și membrii CNI. Procesele-verbale cu privire la contravenții se remit spre examinare în fond instanței de judecată competente.

Nedeclararea conflictului de interese de către persoana care activează în cadrul unei autorități publice, instituții publice, întreprinderi de stat sau municipale ori în cadrul unei societăți comerciale cu capital majoritar de stat se sancționează, în conformitate cu art. 313² din Codul contravențional, cu amendă de la 100 la 300 de unități convenționale, unitatea convențională fiind de 20 lei. Constatarea contravenției și examinarea cazului ține de competența Centrului Național Anticorupție (în continuare – CNA).

În ce privește răspunderea penală, prin analogie cu Legea nr. 1264/2002, deși Legea nr. 16/2008 nu prescrie acest lucru, ar fi aplicabil art. 352¹ din Codul penal, care sancționează falsul în declarații. Prin fals în declarații se înțelege declarația necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe. Fapta se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 600 unități convenționale, unitatea convențională fiind de 20 lei, sau cu închisoare de pînă la 1 an cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Totodată, Legea nr. 16/2008, în art. 12, stabilește, ca eventual efect, lovirea de nulitate a actelor emise, adoptate sau încheiate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese. Potrivit normelor citate, CNI sesizează instanța de judecată pentru constatarea nulității actelor administrative emise/adoptate sau actelor juridice încheiate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese. Sesizarea se depune din oficiu sau la cererea persoanei care se consideră lezată în drepturi ca urmare a unui conflict de interese. Sesizarea se depune și în cazul în care persoana care a emis/adoptat un act administrativ sau a încheiat un act juridic cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese nu mai deține funcția respectivă. Acest efect, însă, nu se referă la actele legislative, la alte acte normative și la actele judiciare.

La fel, prevederi similare se conțin și în pct. 56 din Regulament. În conformitate cu normele citate, după rămânerea definitivă a actului de constatare a conflictului de interese, CNI sesizează instanța de judecată competentă în vederea anulării actului administrativ emis/adoptat, actului juridic încheiat sau deciziei luate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese. CNI sesizează și organele competente în vederea atragerii persoanei la răspundere disciplinară sau, după caz, în vederea încetării mandatului, raporturilor de muncă sau de serviciu ale acesteia.

Concluzii și recomandări

Cadrul legal național conține prevederi privind declararea intereselor personale, precum și identificarea, tratarea și soluționarea conflictului de interese. În mod special, aceste concepte sînt reglementate de Legea nr. 16/2008 și Regulamentul CNI.

Prin prevederile legale se definesc noțiunile de bază, se clarifică categoriile declaranților, se instituie un mecanism de declarare a intereselor personale, precum și de colectare și evidență a declarațiilor. Totodată, cadrul legal național prevede și un mecanism de declarare și soluționare a conflictului de interese. Este instituit și un mecanism de control și sancționare.

Totuși, în vederea sporirii clarității și potențialei eficiențe a normelor, cadrul legal actual necesită o îmbunătățire esențială, fiind recomandabile:

- revizuirea modului de constituire a CNI. CNI este o autoritate-cheie în promovarea și supravegherea conformității etice a serviciului public. În primul rînd, remarcăm că colegialitatea CNI nu este justificată. Or, pornind de la atribuții, inclusiv în partea ce ține de constatarea contravențiilor cu respectarea unor termene de prescripție, CNI trebuie să fie un organ abil să acționeze cu celeritate. În al doilea rînd, numirile în funcții ale membrilor CNI nu ar trebui să fie supuse unor negocieri politice, ci unei politici în domeniu pe termen lung. În acest sens, mai eficient ar fi ca CNI să fie condus unipersonal de un președinte, care ar putea fi asistat de un vicepreședinte. Președintele și vicepreședintele CNI ar trebui să fie numiți de către Președintele RM, care, pornind de la statut și exigențele ce i se impun, este mai distant atît de Legislativ, cît și de Executiv. Eventual, numirile ar putea fi precedate de un concurs public, fiind necesare și norme legale în acest sens. În opinia noastră, aceasta ar asigura probitatea și ar spori credibilitatea CNI;
- excluderea oricăror dublări de competențe instituționale în partea ce ține de domeniul reglementat. Cu titlu de exemplu: situațiile care provoacă conflict de interese sînt factori de risc, în conformitate cu art. 4 lit. a) din Legea nr. 271 din 18.12.2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice, organ de verificare în acest sens fiind Serviciul de Informații și Securitate în virtutea art. 6 din legea citată. Astfel de dublări de competențe sunt inacceptabile;
- sistematizarea prevederilor Legii nr. 16/2008 și Legii nr. 1264/2002 într-un act legislativ unic, care ar reglementa ambele domenii: atît declararea intereselor personale, inclusiv soluționarea conflictului de interese, cît și declararea veniturilor și proprietății. Actul legislativ sistematizat ar trebui să prevadă și un formular unic al declarației cu privire la interesele personale, venituri și proprietate. Astfel: se va evita abordare nejustificată diferită a conceptelor, inclusiv în partea ce ține de termenele de depunere; se va evita dublarea informațiilor solicitate a fi declarate de către declaranți; se vor economisi resurse, inclusiv umane. Mecanismul ar fi și mai eficient, dacă s-ar pune în aplicare completarea declarației on-line de către declaranți printr-un sistem informațional automatizat special securizat. Ca urmare, procesul de declarare și control ar deveni mai economic și eficient, sporind și capacitățile CNI de a verifica informațiile conținute în declarații;

- revizuirea noțiunii de conflict de interese (art. 2 din Legea nr. 16/2008) astfel, încât în aceasta să se poată să încadreze sigur toate situațiile, inclusiv reale (actuale) de conflict de interese. În cazul în care conflictul de interese nu este definit din perspectiva conflictului între interesul public (definit în art. 2 din Legea nr. 16/2008) și interesul personal, noțiunea de interes public trebuie să fie exclusă;
- revizuirea listei subiecților declarării (art. 3 din Legea nr. 16/2008). Cu titlu de exemplu: este necesar de inclus în această listă și membrii, care nu activează permanent, ai Comisiei Electorale Centrale. Totodată, este necesar de clarificat noțiunea de persoane cu funcții de control în instituțiile din cadrul sistemului de învățământ de stat și sistemului de sănătate publică (art. 3 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 16/2008), noțiune, care este confuză, nu este definită și nu se regăsește în alte legi;
- completarea prevederilor cu norme speciale care ar viza identificarea, tratarea și soluționarea conflictului de interese în cazul persoanelor cu mandate electivă. Ne referim și la deputații în Parlament. Aceste prevederi ar putea fi similare normelor din art. 21 din Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, prin care se limitează dreptul la vot al consilierului în cazul în care acesta se află în situație de conflict de interese;
- eficientizarea mecanismului de control. Controlul din oficiu ar trebui să fie demarat de către CNI în cazul când subiecții care au obligația de a depune declarații nu le-au depus în termenul prevăzut pentru depunere, și nu după 30 de zile lucrătoare de la data expirării termenului în care declarațiile trebuiau să fie depuse;
- completarea prevederilor cu norme speciale care ar viza răspunderea conducătorilor pentru tratarea sau soluționarea necorespunzătoare a conflictelor de interese declarate de către subalterni. Deși Legea nr. 16/2008 prevede mai multe atribuții care revin conducătorilor în tratarea și soluționarea conflictelor de interese ale subalternilor, legea este lacunară în partea ce ține de responsabilizare;
- completarea prevederilor cu norme exprese în partea ce ține de răspunderea disciplinară a persoanelor responsabile de colectare a declarațiilor. Sînt confuze prevederile art. 59 alin. (2) din Legea nr. 158/2008, potrivit cărora sancțiunile disciplinare se aplică în termen de cel mult 6 luni de la data săvîrșirii abaterii, cu excepția sancțiunii disciplinare pentru încălcarea legislației cu privire la declararea veniturilor și a proprietății și cu privire la conflictul de interese, care se aplică în termen de cel mult 6 luni de la data rămîinerii definitive a actului prin care se constată săvîrșirea abaterii disciplinare. Or, acestea nu pot să se refere la declaranți, care se sancționează contravențional sau penal pentru încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese. Totodată, prevederile art. 59 alin. (2) din Legea nr. 158/2008 nu pot să se refere la persoanele responsabile de colectarea declarațiilor, CNI fiind în imposibilitatea de a constata abateri disciplinare în privința acestora;
- eficientizarea mecanismului de aplicare a sancțiunilor contravenționale. CNI, în exclusivitate, trebuie să fie abilitat cu competențe de a constata, dar și a aplica sancțiuni contravenționale pentru încălcarea prevederilor legale. În acest sens, trebuie să fie excluse orice competențe ale CNA, iar instanțelor judecătorești ar trebui să revină doar competența de a examina contestațiile asupra proceselor-verbale întocmite, precum și asupra sancțiunilor aplicate de CNI. Totodată, este necesară completarea Codului contravențional cu prevederi care ar responsabiliza conducătorii autorităților și instituțiilor publice implicate, persoanele fizice sau juridice obligate să comunice ori să prezinte CNI datele, informațiile, înscrisurile și documentele justificative solicitate în cazul în care au evitat s-o facă;
- completarea Codului penal cu norme care ar viza, în mod special, sancționarea falsului în declarațiile cu privire la interesele personale, venituri și proprietate. Or, normele actuale din art. 352¹ Codul penal sînt mai puțin aplicabile acestor tipuri de declarații, componenta citată de infracțiune avînd ca element calificativ – scopul falsului în declarații - „producerea consecințelor juridice”;
- eficientizarea mecanismului de sesizare de către CNI a instanței de judecată în vederea anulării actului administrativ emis/adoptat, actului juridic încheiat sau deciziei luate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese. În opinia noastră, CNI ar trebui să poată să sesizeze instanța îndată cum constată conflictul de interese, pentru a avea posibilitatea, să solicite instanței, ca măsură de asigurare a acțiunii - suspendarea pe durata procesului a actului administrativ/actului juridic/deciziei litigioase. Altfel, aceste acte și decizii continuă să fie executorii și să prejudicieze interesul public pînă la rămîinerea definitivă a actului de constatare a conflictului de interese, iar procesele de judecată în acest sens pot dura ani de zile.

II. Funcționarii publici despre politica conflictelor de interese în serviciul public (sondaj de opinie)

Transparency International – Moldova (TI – Moldova) a efectuat un sondaj de opinie a funcționarilor publici din 21 autorități publice centrale¹ (APC) în cadrul proiectului „Angajarea societății civile în monitorizarea politicii conflictului de interese” finanțat Comisia Europeană². Scopul sondajului este analiza modului în care APC aplică un șir de politici anticorupție, inclusiv: tratarea conflictelor de interese, promovarea conduitei etice, promovarea merituosă a cadrelor, funcționarea sistemului de petiționare și a liniilor fierbinți.

În cadrul sondajului au fost analizate nivelul de familiarizare a angajaților APC cu prevederile cadrului legal din domeniu (în special, cu Legea cu privire la conflictul de interese nr.16/2008 și Legea privind codul de conduită a funcționarului public nr.25/2008); practica declarării intereselor personale și a situațiilor de conflicte de interese (CI); opiniile respondenților vis-a-vis de unele aspecte ale activității instituției în care activează: subdiviziunile cu risc sporit de apariție a CI, obiectivitatea și transparența procesului de angajare/promovare a cadrelor, existența corupției, existența unor politici incorecte în activitatea autorităților, politizarea acestora; disponibilitatea angajaților de a denunța acte de corupție etc. De asemenea, având în vedere efectuarea de către TI-Moldova a sondajelor ce țin de aplicarea politicii de tratare a CI în anii precedenți, inclusiv în 2012³, au fost analizate schimbările în implementarea acestei politici.

Drept bază pentru interviu a servit un chestionar care le-a oferit respondenților posibilitatea să aleagă varianta corectă a răspunsului din mai multe opțiuni, precum și să-și expună opiniile/sugestiile privind politicile anticorupție aplicate. În cadrul sondajului au fost intervievate 769 de persoane sau circa 30 la sută din totalul angajaților autorităților enunțate⁴. Respondenții au fost selectați din listele colaboratorilor APC, în prezența reprezentanților serviciilor resurse umane, cu un anumit pas, pentru a asigura reprezentativitatea sondajului. Este de remarcat că la chestionarea în unele APC au participat persoane care nu au fost preselecate în listă, invitarea la sondaj fiind efectuată de reprezentanții serviciilor resurse umane.

Sondajul a fost realizat în noiembrie – decembrie 2013.

Autoritatea publică	Numărul persoanelor intervievate	Ponderea în totalul angajaților, %
Ministerul Economiei	44	29
Ministerul Finanțelor	50	20
Inspectoratul Principal Fiscal de Stat	42	16
Serviciul Vamal (Aparatul Central)	61	20
Serviciul Vamal (Biroul vamal Chișinău)	61	20
Ministerul Justiției	34	29
Ministerul Afacerilor Interne	46	31
Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	41	34
Ministerul Apărării	33	55
Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	29	41
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	34	34
Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor	29	60
Ministerul Mediului	28	55

¹ Ministerul Economiei (MEC); Ministerul Finanțelor (MF); Inspectoratul Fiscal Principal de Stat (IFPS); Serviciul Vamal, Aparatul Central (SV AC); Serviciul Vamal, Biroul Vamal Chișinău (SV BV Ch); Ministerul Justiției (MJ); Ministerul Afacerilor Interne (MAI); Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE); Ministerul Apărării (MA); Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC); Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA); Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (MTID); Ministerul Mediului (MM); Ministerul Educației (MED); Ministerul Culturii (MC); Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF); Ministerul Sănătății (MS); Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC); Ministerul Tineretului și Sportului (MTS); Agenția Relații Funciare și Cadastru (ARFC); Centrul Național Anticorupție (CNA).

² Proiectul este realizat de TI-Moldova în parteneriat cu ONG-uri din patru țări: Armenia, Polonia, Republica Moldova, Ucraina.

³ Transparency International – Moldova, Rezultatele sondajului funcționarilor publici privind implementarea politicilor anticorupție în autoritățile publice centrale, 2013, – <http://www.transparency.md/content/blogcategory/16/48/lang.ro/>

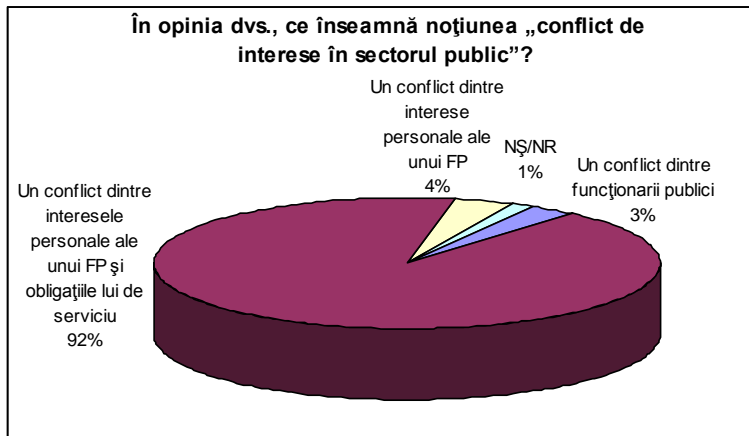
⁴ Datele privind efectivul personalului au fost oferite de reprezentanții APC.

Ministerul Educației	34	43
Ministerul Culturii	16	35
Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	30	33
Ministerul Sănătății	27	36
Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	24	53
Ministerul Tineretului și Sportului	15	42
Agencia Relații Funciare și Cadastru	24	60
Centrul Național Anticorupție (Aparatul central)	67	24
Total	769	29

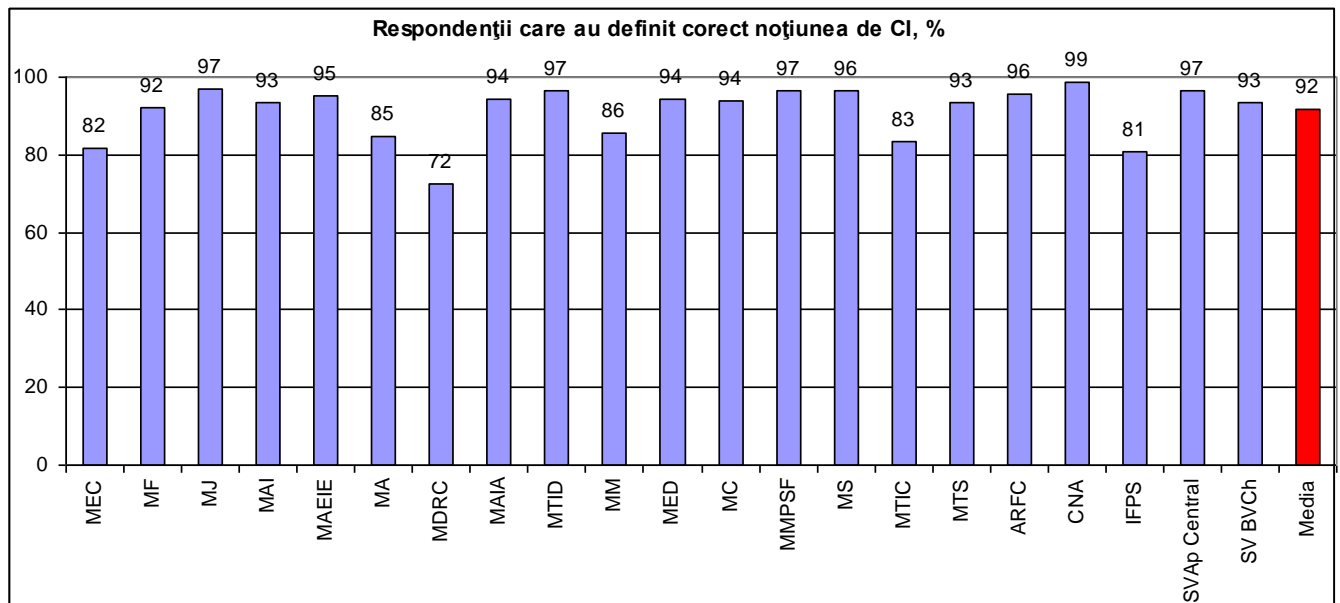
Rezultatele sondajului sunt următoarele⁵:

I. Familiarizarea cu prevederile Legii cu privire la conflictul de interese nr.16/2008

1. În opinia dvs., ce înseamnă expresia „conflict de interese în sectorul public”?

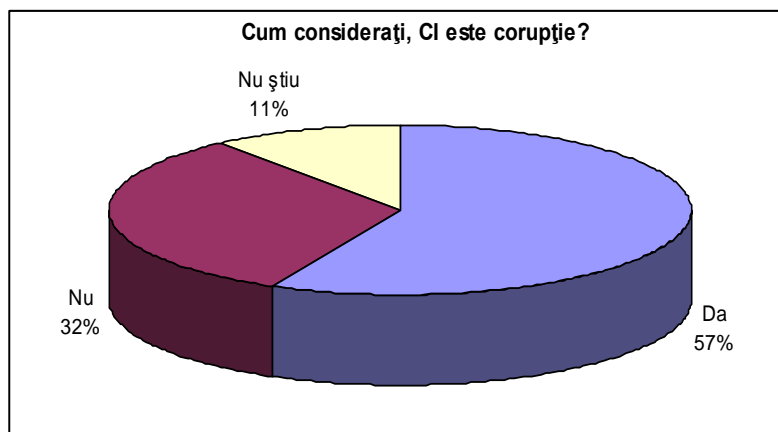

Ponderea respondenților care au indicat varianta corectă de răspuns a constituit, în medie, 92% și a crescut ușor (cu circa 4 puncte procentuale (p.p.) comparativ cu 2012.

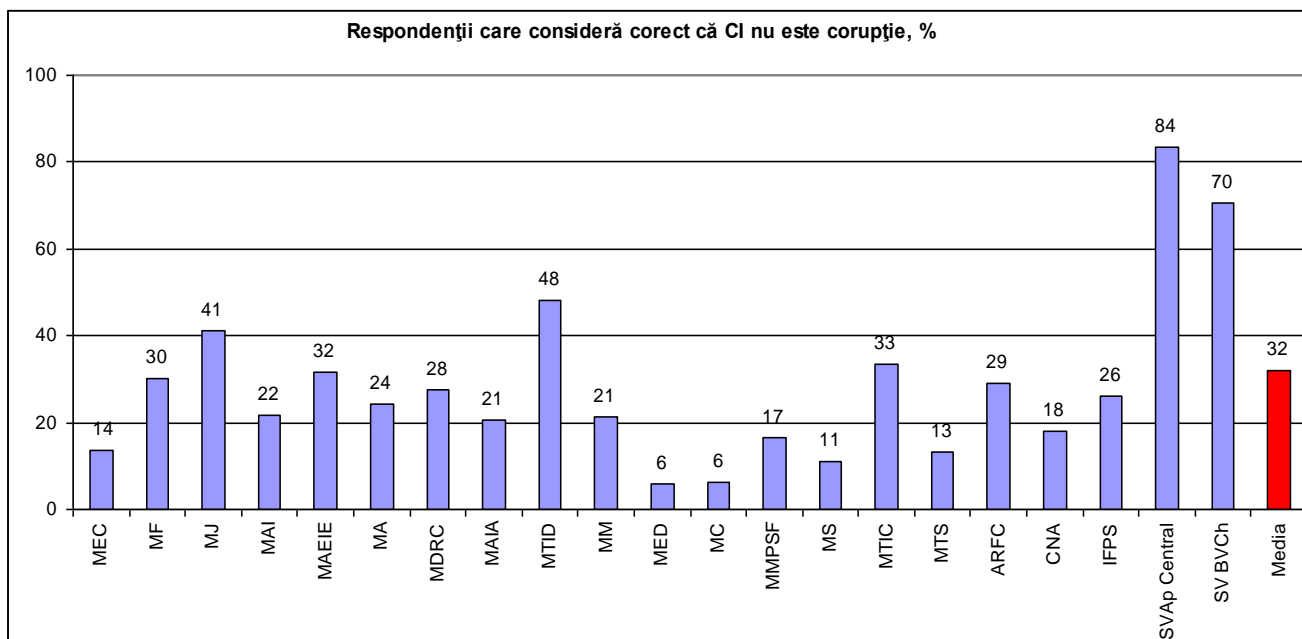

⁵ Informațiile în profilul APC sunt reflectate în anexe.

2. Cum considerați, conflictul de interese este corupție?

Doar 1/3 din respondenți au răspuns corect la întrebare, ponderea acestora a crescut, comparativ cu 2012, cu cca 4 p.p. Este de remarcat că aproape 60% din respondenți confundă CI cu corupția.

3. Exemple de interese personale

Ca și în sondajele din anii precedenți, se menține o interpretare negativă a noțiunii „interes personal”, majoritatea respondenților invocând în calitate de exemple de interese personale cazuri de încălcare a restricțiilor și incompatibilităților, situații de CI, precum și eventuale cazuri de corupție. (Notă: exemplele sunt expuse în redacția autorilor):

Autoritatea	nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
ARFC	674	29.11.2013 - 10:00	Grad de rudenie în exercitarea obligațiilor de serviciu.
ARFC	675	29.11.2013 - 10:00	Folosirea funcției deținute pentru a satisface interesele personale.
ARFC	677	29.11.2013 - 10:00	Participarea la adoptarea deciziilor în favoarea sa și a rudelor. Activitate în subordinea rudelor.
ARFC	678	29.11.2013 - 10:00	Angajarea la lucru în baza de rudenie.
ARFC	682	29.11.2013 - 10:00	Angajarea în funcție la solicitarea unei cunoștințe, favorizarea unor angajați de către angajator.
ARFC	686	29.11.2013 - 10:00	Când funcționarul are un interes personal în activitatea sa de serviciu.
ARFC	690	29.11.2013 - 10:00	Când un funcționar are în subordine o ruda (soție, fiu, fiică), când acesta este membru al unei comisii unde este examinată una din rudele acestuia, etc.
ARFC	691	29.11.2013 - 10:00	Când funcționarul are în subordine o ruda, când participă la concursuri în comisiile cărora sunt rude.

ARFC	692	29.11.2013 - 10:00	Deținerea de către funcționar a unei funcții publice și concomitent efectuarea unei activități în domeniul în care activează funcționarul public.
ARFC	693	29.11.2013 - 10:00	Funcționarul are în subordine o rudă.
ARFC	696	29.11.2013 - 10:00	Prezentarea unui răspuns la adresarea parvenită în agenție după placul petiționarului.
CNA	269	04.12.2013 -10:00	Pregătirea caietului de sarcini privind achizițiile publice conform caracteristicilor bunului produs de firma unde funcționarul este fondator.
CNA	280	04.12.2013 -10:00	Semnarea unui contract de achiziții publice cu o firmă condusă de o rudă apropiată.
CNA	292	04.12.2013 -10:00	Calitatea de acționar, fondator al unei societăți comerciale, etc.
CNA	254	04.12.2013 -10:00	Rude, prieteni.
CNA	267	04.12.2013 -10:00	Aprobarea unei decizii ilegale, folosirea bunurilor publice în interes personal, lobbarea intereselor personale.
CNA	275	04.12.2013 -10:00	Decizia de a semna un contract de achiziții cu fratele său. Luarea deciziei de semnare a unui contract de vânzare a unui lot de pământ rudelor sale, etc.
CNA	276	04.12.2013 -10:00	Utilizează informația de serviciu în scopuri personale pentru a preveni un agent sau o instituție despre efectuarea unui control.
CNA	268	04.12.2013 -10:00	Folosirea mașinii de serviciu în afara programului de lucru.
CNA	231	04.12.2013 -10:00	Funcționarul abuzează de funcția ocupată în interes personal.
CNA	288	04.12.2013 -10:00	Întreprinderea în care funcționarul este fondator participă la licitația organizată de autoritatea publică unde acesta este conducător.
CNA	282	04.12.2013 -10:00	Aprobarea de către funcționar a unei achiziții publice în favoarea unei rude, prieteni apropiați, etc.
CNA	290	04.12.2013 -10:00	Protecția unor terți, a afacerilor personale, investigarea unor cauze cu rude a investigațiilor, etc.
CNA	237	04.12.2013 -10:00	Contractarea firmelor ce aparțin rudelor apropiate.
CNA	232	04.12.2013 -10:00	Lipsa pârgghiilor din cadrul serviciului pentru a obține un anumit bun în profitul personal, facilitarea sau asuprirea intenționată a unei firme.
CNA	264	04.12.2013 -10:00	Semnarea de către un funcționar a unor documente în folosul unor persoane apropiate acestuia sau unor agenți economici, utilizând bunurile instituției unde lucrează.
CNA	262	04.12.2013 -10:00	Achiziții publice cu participarea unei rude.
CNA	245	04.12.2013 -10:00	Aprobarea de către un funcționar a contractului comercial cu firma unde deține acțiuni, angajarea în funcția direct subordonată a rudei de gradul 2.
CNA	239	04.12.2013 -10:00	Folosirea mașinii de serviciu în scopuri personale.
CNA	277	04.12.2013 -10:00	Tata șef, fiul, fiica – subalterni.
CNA	266	04.12.2013 -10:00	Protejarea unor rude apropiate prin utilizarea funcției publice.
CNA	278	04.12.2013 -10:00	Soțul activează ca șef, soția este subordonată lui.
CNA	283	04.12.2013 -10:00	Rudă cu careva din părți.
CNA	291	04.12.2013 -10:00	Luarea deciziei în cadrul unui concurs de achiziții publice la care participă o rudă a funcționarului public.
CNA	286	04.12.2013 -10:00	Influențarea deciziilor în favoarea unor persoane apropiate.
CNA	246	04.12.2013 -10:00	Angajarea în subordine a unei rude apropiate
CNA	273	04.12.2013 -10:00	Nașul este director al unui SRL.
CNA	251	04.12.2013 -10:00	Protejarea rudelor, facilitarea intereselor personale.
CNA	287	04.12.2013 -10:00	Gradul de rudenie, interes în sectorul privat.
CNA	248	04.12.2013 -10:00	Primirea unor avantaje în timp ce își exercită obligațiunile funcționale, promovarea propriilor interese în domeniul în care activează.
CNA	233	04.12.2013 -10:00	Membrul unei comisii de achiziții publice votează pentru a fi numită câștigătoare întreprinderea în care este acționar.
CNA	263	04.12.2013 -10:00	Folosirea mașinii de serviciu în scopuri personale, protejarea unui agent economic, angajarea feciorului în calitate de viceprimar.
CNA	242	04.12.2013 -10:00	Membrul unei comisii de achiziții publice are o rudă care participă la concurs; colaboratorul CNA efectuează urmărirea penală în cazul unui amic fără a declara acest fapt, etc.
CNA	281	04.12.2013 -10:00	Un funcționar ia decizia de semnare a unui contract de achiziții cu o firmă condusă de tatăl acestuia.
CNA	243	04.12.2013 -10:00	Primarul organizează o licitație, iar câștigător este soția, fiica acestuia.
CNA	253	04.12.2013 -10:00	Soțul șef, soția - subaltern, rude de gradul 1.
CNA	294	04.12.2013 -10:00	Atunci când sunt angajate rudele funcționarilor din cadrul aceiași instituții.

CNA	256	04.12.2013 -10.00	Funcționarul folosește tehnica și utilajul de serviciu în lucrări private, înștiințează persoana juridică cunoscută despre un control.
CNA	255	04.12.2013 -10.00	Ofițerul de urmărire penală este rudă cu persoana în privința căreia a intentat un proces penal.
CNA	285	04.12.2013 -10.00	Protejarea întreprinderii a cărei fondator este funcționarul public.
CNA	238	04.12.2013 -10.00	Funcționarul favorizează activitatea companiei în care rudele sunt conducători.
CNA	295	04.12.2013 -10.00	Promovarea în anumite funcții, câștig de licitații/proiecte.
CNA	296	04.12.2013 -10.00	Folosirea funcției exercitate în scopuri personale, utilizarea proprietăților publice în scopuri personale.
IFPS	169	25.11.2013 -10.00	Apelarea la o persoană cu funcție de răspundere pentru a rezolva problemele apărute.
IFPS	156	26.11.2013 - 09:00	Interese de familie.
IFPS	187	26.11.2013 - 09:00	Promovarea intereselor personale.
IFPS	170	26.11.2013 - 09:00	Utilizarea informațiilor de serviciu în interese personale.
IFPS	176	26.11.2013 - 09:00	Rezolvarea de către funcționar a problemelor personale, folosindu-se de funcția pe care o deține.
IFPS	173	26.11.2013 - 09:00	Eliberarea de către un funcționar a autorizațiilor întreprinderii la care acesta este fondator.
IFPS	184	26.11.2013 - 09:00	Obținerea unor favoruri.
IFPS	186	26.11.2013 - 09:00	Efectuarea unui control fiscal la agentul economic condus de soț/soție.
IFPS	195	26.11.2013 - 09:00	Utilizarea bunurilor terților în interese personale.
IFPS	167	26.11.2013 - 09:00	Utilizarea transportului instituției publice în interes personal.
IFPS	165	26.11.2013 - 09:00	Efectuarea de către funcționar a unui control fiscal la agentul economic condus de soț/soție.
IFPS	186	26.11.2013 - 09:00	Încheierea unui contract de achiziții publice cu o rudă.
IFPS	177	26.11.2013 - 09:00	Înregistrarea firmei pe numele rudelor.
IFPS	179	26.11.2013 - 09:00	Rezolvarea de către un funcționar a problemelor personale folosindu-se de funcția pe care o deține.
IFPS	166	26.11.2013 - 09:00	Efectuarea unui control fiscal la agentul economic condus de rude.
IFPS	183	26.11.2013 - 09:00	Mușamalizarea unui caz care are legătură cu atribuțiile de serviciu.
IFPS	158	26.11.2013 - 09:00	Protejarea unor interese de familie.
IFPS	160	26.11.2013 - 09:00	Control fiscal a unei rude.
IFPS	181	26.11.2013 - 09:00	Funcționarul folosește atribuții de serviciu în interes personal.
IFPS	188	26.11.2013 - 09:00	Angajarea rudelor la aceeași instituție.
IFPS	178	26.11.2013 - 09:00	Luarea deciziilor în interesele rudelor.
IFPS	182	26.11.2013 - 09:00	Favorizarea unor decizii.
IFPS	192	26.11.2013 - 09:00	Șeful direcției are o rudă în subordine.
MED	224	10.12.2013, 14:30	Rezolvarea unor probleme de interes personal.
MED	199 205	10.12.2013, 14:30	Angajarea rudelor la serviciu.
MED	219	10.12.2013, 14:30	Soția - fondator a unei edituri, soțul – membrul grupului de lucru de achiziții publice
MED	197 214	10.12.2013, 14:30	Luarea deciziilor în favoarea unui agent economic condus de rude.
MED	204	10.12.2013, 14:30	Folosirea automobilului în scopuri personale.
MA	137	25.11.2013 -14.00	Soțul și soția sunt șef și subordonat în aceeași direcție.
MA	129	25.11.2013 -14.00	Utilizarea resurselor financiare în interes propriu.
MA	150	25.11.2013 -14.00	Favorizarea unor persoane apropiate.
MA	147	25.11.2013 -14.00	Rezolvarea problemelor personale prin abuz de funcție.
MA	128	25.11.2013 -14.00	Primirea darurilor, serviciilor în exercitarea funcției.
MA	122	25.11.2013 -14.00	Utilizarea resurselor de serviciu în interes propriu.
MA	123	25.11.2013 -14.00	Favorizarea unor persoane apropiate în serviciu
sMA	142 124 146 153	25.11.2013 -14.00	Angajarea, protejarea rudelor
MA	140	25.11.2013 -14.00	Soț/soție subordonat în aceeași direcție
MA	138	25.11.2013 -14.00	Influențarea rezultatelor concursurilor/licitațiilor.
MA	135	25.11.2013 -14.00	Conlucrarea cu rudele apropiate

MA	145	25.11.2013 -14.00	Angajatul ministerului - fondator de firmă.
MA	133 136 154 125	25.11.2013 -14.00	Soț/soție în aceeași direcție, unul subordonat altuia.
MA	148	25.11.2013 -14.00	Plecarea în deplasări.
MA	144	25.11.2013 -14.00	Deținerea de acțiuni într-o societate pe acțiuni.
MA	134	25.11.2013 -14.00	Bunăstarea personală.
MA	141 151	25.11.2013 -14.00	Rude apropiate în subordine.
MA	149	25.11.2013 -14.00	Tata – primar, feciorul – interimar.
MA	130	25.11.2013 -14.00	Promovarea intereselor personale.
MA	127	25.11.2013 -14.00	Verificarea unei întreprinderi în care funcționarul are acțiuni.
MA	152	25.11.2013 -14.00	Promovarea rudelor.
MAEIE	727	13.12.2013 - 10:00	Un funcționar are în proprietate o tipografie care este propusă să tipărească cărți de vizita pentru angajații instituției, sau deține o agenție de turism care vinde bilete de avion pentru deplasarea angajaților.
MAEIE	729	13.12.2013 - 10:00	Tatăl și fiul lucrează în aceeași instituție, relația subaltern-șef.
MAEIE	730	13.12.2013 - 10:00	Deținerea unei companii în domeniul de activitate al funcționarului.
MAEIE	731	13.12.2013 - 10:00	Promovarea rudelor, obținerea unor venituri suplimentare.
MAEIE	732	13.12.2013 - 10:00	Utilizarea automobilului de serviciu în scopuri personale.
MAEIE	734	13.12.2013 - 10:00	Promovarea unor rude, prieteni.
MAEIE	735	13.12.2013 - 10:00	Achiziționarea unor bunuri la prețuri mari de la firma unui prieten/rude.
MAEIE	737	13.12.2013 - 10:00	Abuz de serviciu în scopuri personale, intimidare cu folosirea funcției.
MAEIE	738	13.12.2013 - 10:00	Angajarea rudelor la instituția unde lucrează funcționarul.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	A nu-l promova pe subaltern, a-l evalua necorespunzător, a-l supraîncărca cu sarcini, a nu-l propune pentru deplasări, etc.
MAEIE	741	13.12.2013 - 10:00	Intenția de a avansare în funcție prin mituire, promovarea unor acțiuni care contravin sarcinilor și obligațiilor funcționarului public.
MAEIE	742	13.12.2013 - 10:00	Funcționarul public mai activează într-o companie, ONG, partide.
MAEIE	743	13.12.2013 - 10:00	Promovarea unui interes financiar, familial, etc.
MAEIE	747	13.12.2013 - 10:00	Utilizarea bunurilor publice în scop personal, favorizarea anumitor persoane.
MAEIE	748	13.12.2013 - 10:00	Facilitarea câștigării licitațiilor de către companiile fondate de rude de gradul 1.
MAEIE	749	13.12.2013 - 10:00	Luarea deciziilor în comisiile de promovare/angajare pentru concursurile la care participa rude, prieteni, etc.
MAEIE	750	13.12.2013 - 10:00	Susținerea familiei, rudelor, prietenilor; activitatea în afara serviciului public.
MAEIE	751	13.12.2013 - 10:00	Funcționarul activează în aceeași subdiviziune cu o rudă, utilizează informația de serviciu în scopul personale.
MAEIE	767	13.12.2013 - 10:00	Gestionarea unor afaceri, protecția unor terțe persoane, lobbarea intereselor în scopul asigurării unor avantaje personale.
MAEIE	766	13.12.2013 - 10:00	Angajarea de către funcționar la serviciu a rudelor, luarea unei decizii în favoarea companiei în care deține o cotă parte.
MAEIE	765	13.12.2013 - 10:00	Promovarea în grad, funcție.
MAEIE	764	13.12.2013 - 10:00	Nu pot avea o altă activitate care mi-ar aduce resurse financiare din altă parte, decât MAEIE.
MAEIE	763	13.12.2013 - 10:00	Utilizarea echipamentului de serviciu în scopuri personale (imprimante, rechizite), promovarea rudelor în serviciu.
MAEIE	762	13.12.2013 - 10:00	Grad de rudenie între angajator și subaltern.
MAEIE	761	13.12.2013 - 10:00	Abuz de informații în scopul obținerii venitului.
MAEIE	759	13.12.2013 - 10:00	Promovarea apropiaților/ rudelor în detrimentul altor persoane care cu adevărat merită să ocupe un post.
MAEIE	758	13.12.2013 - 10:00	Compania unde funcționarul este fondator livrează bunuri, servicii autorității în care acesta este factor de decizie.
MAEIE	757	13.12.2013 - 10:00	Favorizarea luării unor decizii privind deschiderea reprezentanțelor comercial-economice în anumite țări.
MAEIE	756	13.12.2013 - 10:00	Angajarea rudelor în subdiviziunea subordonată, utilizarea automobilului de serviciu în scopuri personale.
MAEIE	755	13.12.2013 - 10:00	Folosirea funcției în interese proprii.

MAEIE	754	13.12.2013 - 10:00	Favorizarea unei companii la concursul de achiziții publice.
MAI	306	11.12.2013 -11.00	Îmbunătățirea situației materiale.
MAI	329	11.12.2013 -11.00	Promovarea rudelor, susținerea cunoșcărilor, promovarea în funcție a persoanelor care reprezintă interesele funcționarului public.
MAI	326	11.12.2013 -11.00	Luarea deciziei de semnare a unui contract de achiziții publice cu o firma condusă de soția factorului de decizie.
MAI	341	11.12.2013 -11.00	Funcționarul public primește beneficii în urma unor acțiuni ilegale, folosindu-se de funcția pe care o exercită.
MAI	304	11.12.2013 -11.00	Desfășurarea businessului propriu.
MAI	330	11.12.2013 -11.00	Vânzarea activelor unei întreprinderi de stat către o societate comercială condusă de o rudă a funcționarului public.
MAI	325	11.12.2013 -11.00	Influențarea de către funcționar a membrilor Comisiei de încadrare pentru a angaja o rudă apropiată în instituție.
MAI	314	11.12.2013 -11.00	Primarul nou ales are soție care lucrează contabil la primărie.
MAI	313	11.12.2013 -11.00	Folosirea funcției în interesul rudelor și prietenilor, utilizarea mijloacelor instituției în scopuri personale.
MAI	305	11.12.2013 -11.00	Venituri suplimentare dobândite prin relații de rudenie.
MAI	309	11.12.2013 -11.00	Realizarea și efectuarea unor acțiuni în folosul personal sau al anumitor persoane, acceptarea unor favoruri în schimbul altora.
MAI	340	11.12.2013 -11.00	Utilizarea informației de serviciu în scopuri personale.
MAI	322	11.12.2013 -11.00	Folosirea automobilului de serviciu, funcției pe care o deține un funcționar în interes personal.
MAI	307	11.12.2013 -11.00	Emiterea unui act cu depășirea atribuțiilor de serviciu.
MAI	303	11.12.2013 -11.00	Favorizarea unor rude, prieteni cu aducerea prejudiciului bugetului de stat.
MAI	311	11.12.2013 -11.00	A fi promovat în funcție cu susținerea altor persoane.
MAI	299	11.12.2013 -11.00	Un funcționar public activează în aceeași direcție cu soția, fiindu-i șef.
MAI	321	11.12.2013 -11.00	Obținerea unui anumit beneficiu sau privilegiu, ocuparea unui post.
MAI	297	11.12.2013 -11.00	Folosirea patrimoniului public în scopuri personale, utilizarea informației de serviciu contrar destinației, favorizarea unor persoane fizice sau juridice.
MAI	310	11.12.2013 -11.00	Obținerea unui beneficiu financiar, altul decât cel ce revine legal, promovarea unei rude.
MAI	337	11.12.2013 -11.00	Promovarea în funcție a rudelor, determinarea /influențarea deciziei privind câștigarea concursurilor de achiziții de către anumite persoane.
MAI	316	11.12.2013 -11.00	Carierea în serviciu, salariu ridicat.
MAI	300	11.12.2013 -11.00	Primirea veniturilor suplimentare, protejarea rudelor.
MAI	333	11.12.2013 -11.00	Angajarea unei rude într-o funcție incompatibilă.
MAI	335	11.12.2013 -11.00	Avansarea în funcție, primirea unui premiu, examinarea unui număr mai mic de documente.
MAI	318	11.12.2013 -11.00	Angajarea la serviciu a rudelor, favorizarea lor în cazul examinării unui dosar.
MAI	319	11.12.2013 -11.00	Judecătorul examinează o cauză civilă, în care ruda lui figurează ca parte vătămată în proces.
MAIA	455	04.12.2013 -14.00	Avantaje materiale obținute ilegal.
MAIA	463	04.12.2013 -14.00	Promovarea unor legi în interes personal.
MAIA	481 456	04.12.2013 -14.00	Semnarea unui contract de achiziții publice cu o companie condusă de o rudă.
MAIA	487	04.12.2013 -14.00	Soț/soție în aceeași direcție.
MAIA	472	04.12.2013 -14.00	Angajare fără concurs, utilizarea mașinii de serviciu în interes personal.
MAIA	457	04.12.2013 -14.00	Favorizarea rudelor din subordine.
MAIA	458	04.12.2013 -14.00	Acordarea subvențiilor, creditelor unor companii conduse de rude.
MAIA	460	04.12.2013 -14.00	Depistarea încălcărilor într-o instituție subordonată și comunicarea imediată a acestora.
MAIA	461	04.12.2013 -14.00	Favorizarea unor agenți economici.
MAIA	464	04.12.2013 -14.00	Utilizarea informației de serviciu în interes personal, angajarea rudelor.
MAIA	476	04.12.2013 -14.00	Promovarea unor legi în interes personal.
MAIA	478	04.12.2013 -14.00	Acordarea de beneficii unor rude, întreprinderi în care funcționarul deține cote părți.
MAIA	4824 85	04.12.2013 -14.00	Soț – șef, soția – subaltern.
MC	86	12.12.2013 -10.00	Orice interes material și financiar.

MC	85	12.12.2013 -10.00	Funcționarul decide asupra alocării de fonduri unui ONG al cărui fondator este o rudă a sa.
MC	82	12.12.2013 -10.00	Finul vice-ministrului este director la instituția subordonată ministerului. Soțul este director, iar soția – vice-director.
MC	81	12.12.2013 -10.00	Privatizarea unui imobil, soluționarea unei cauze în instanță, angajarea sau premiarea unei rude apropiate, obținerea unui venit ilegal.
MC	77	12.12.2013 -10.00	Promovarea unor firme în cadrul organizării și desfășurării licitațiilor .
MC	74	12.12.2013 -10.00	Rude angajate în subordine, promovarea proiectelor unde sunt rude sau parteneri de afaceri.
MC	72	12.12.2013 -10.00	Carieră în serviciu.
MDRC	667	05.12.2013 -15.00	Funcționarul public monitorizează activitatea unui SRL condus de cumnată.
MDRC	664	05.12.2013 -15.00	Promovarea în funcție, majorarea salariului.
MDRC	658	05.12.2013 -15.00	Utilizarea funcției pentru a influența pe cineva.
MDRC	657	05.12.2013 -15.00	Darea în exploatare a unor edificii de familie.
MDRC	655	05.12.2013 -15.00	Favorizarea unui agent economic.
MDRC	662	05.12.2013 -15.00	Funcționarul public se angajează la întreprinderea pe care a controlat-o anterior.
MDRC	653 652 666	05.12.2013 -15.00	Angajarea rudelor în serviciu.
MDRC	651	05.12.2013 -15.00	Soluționarea unor probleme personale prin abuz de serviciu.
MDRC	650	05.12.2013 -15.00	Influențarea unor decizii în interese personale.
MDRC	647	05.12.2013 -15.00	Membrul grupului de achiziții publice este rudă cu conducătorul agentului economic care participă la concurs.
MDRC	646	05.12.2013 -15.00	Funcționarul public e rudă cu petiționarul a cărei cerere o examinează.
MDRC	661 665	05.12.2013 -15.00	Favorizarea unui agent economic.
MDRC	660	05.12.2013 -15.00	Funcționarul este proprietar al unei companii de construcții.
MDRC	668	05.12.2013 -15.00	Utilizarea mașinii de serviciu în interes personal.
MJ	102	10.12.2013 -09.00	Soț/soție în subordine.
MJ	121	10.12.2013 -09.00	Membrul grupului de lucru examinează la licitație oferta companiei sale.
MJ	99	10.12.2013 -09.00	Funcționarul, membru al comisiei de achiziții, decide încheierea contractului cu un agent economic condus de prietenul său.
MJ	103	10.12.2013 -09.00	Promovarea rudelor în cadrul instituției.
MJ	114	10.12.2013 -09.00	Rudele activează în aceeași direcție a ministerului.
MJ	95	10.12.2013 -09.00	Încheierea unui contract din numele instituției cu o firmă ce aparține unei rude.
MJ	115	10.12.2013 -09.00	Folosirea utilajului în interes personal.
MJ	109	10.12.2013 -09.00	Utilizarea funcției ocupate în interesul familiei.
MJ	91	10.12.2013 -09.00	La concursul de achiziții publice participă rude, prieteni ale funcționarului membru al comisiei.
MJ	98	10.12.2013 -09.00	În timpul controlului, funcționarul public depistează nereguli în compania soției, tăinuindu-le.
MJ	118	10.12.2013 -09.00	Interesul nematerial care rezultă din relațiile de rudenie.
MJ	93 97 105	10.12.2013 -09.00	Promovarea rudelor în cadrul instituției.
MJ	112	10.12.2013 -09.00	Acordarea unui contract de achiziții publice unei rude.
MJ	92	10.12.2013 -09.00	Întocmirea prioritara a unor acte în interesul rudelor.
MJ	116	10.12.2013 -09.00	Angajarea rudelor în serviciu.
MJ	110	10.12.2013 -09.00	Desfășurarea afacerilor.
MJ	88	10.12.2013 -09.00	Acceptarea cadourilor, favorurilor pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.
MJ	117	10.12.2013 -09.00	Utilizarea informațiilor secrete în interesul familiei.
MJ	106	10.12.2013 -09.00	Folosirea bunurilor instituției în interes personal.
MM	407	11.12.2013 -15.30	Un funcționar public este în grad de rudenie cu beneficiarul (agentul) economic, pe care îl poate favoriza.
MM	410	11.12.2013 -15.30	Promovarea unor proiecte în care manager este fiul șefei Direcției Resurse naturale și biodiversitate.
MM	414	11.12.2013 -15.30	Avansare în grad, salarii mari, perspectivă în carieră.
MM	417	11.12.2013 -15.30	Angajarea rudelor fără concurs.

MM	418	11.12.2013 -15.30	În cadrul grupului de achiziții participă persoanele care au firme ce participă la concurs; promovarea în funcție a rudelor de gradul I si II .
MM	419	11.12.2013 -15.30	Eliberarea autorizației unei rude. Luarea deciziei în Comisia de examinare atunci când la concurs participă o rudă, un prieten, etc.
MM	420	11.12.2013 -15.30	Angajarea și promovarea rudelor.
MM	422	11.12.2013 -15.30	Angajarea în aceeași instituție a persoanelor cu grade de rudenie (soț, soție, fiu/fiică, nepot, etc.).
MM	424	11.12.2013 -15.30	Promovarea în funcție.
MM	425	11.12.2013 -15.30	Angajarea de către șefi a unor rude, facilitarea în procesul de achiziții publice a unor agenți economici.
MM	430	11.12.2013 -15.30	Folosirea de către funcționar a atribuțiilor de serviciu pentru a favoriza afacerile proprii.
MMPSF	726	03.12.2013 -14.00	Utilizarea informației interne în scopul obținerii beneficiului.
MMPSF	725	03.12.2013 -14.00	Desemnarea ca învingător într-o procedură de achiziții publice a firmei unei rude apropiate a președintelui comisiei.
MMPSF	724	03.12.2013 -14.00	Folosirea de către funcționar a mijloacelor financiare a instituției în scopuri personale.
MMPSF	723	03.12.2013 -14.00	Angajarea în subordinea directă a unei rude apropiate, contractarea unei companii în care angajatul este o rudă apropiată.
MMPSF	722	03.12.2013 -14.00	Proceduri de achiziții (conducătorul firmei/operatorul economic) este în relații de rudenie cu funcționarul public din grupul de lucru (membru).
MMPSF	721	03.12.2013 -14.00	Influențarea unui coleg de serviciu de a angaja o rudă sau o persoană care promite o recompensă.
MMPSF	719	03.12.2013 -14.00	Soțul și soția activează în funcții de conducere a unei instituții publice.
MMPSF	718	03.12.2013 -14.00	Privatizarea unei clădiri de către un funcționar public ce activează în cadrul Agenției de Privatizare.
MMPSF	716	03.12.2013 -14.00	Funcționarul public care știe unele lacune din legislație profită de acestea în interes personal.
MMPSF	715	03.12.2013 -14.00	Avansarea în funcție, promovarea rudelor.
MMPSF	714	03.12.2013 -14.00	Utilizarea funcției publice pentru rezolvarea chestiunilor personale.
MMPSF	700	03.12.2013 -14.00	Facilitatea angajării în instituție a unei rude.
MMPSF	702	03.12.2013 -14.00	Favorizarea încheierii contractelor de achiziții publice.
MMPSF	703	03.12.2013 -14.00	Angajarea în funcție, promovarea rudelor, prietenilor.
MMPSF	704	03.12.2013 -14.00	Adoptarea unor decizii care ar aduce mai multe beneficii personale.
MMPSF	705	03.12.2013 -14.00	Îmbogățirea, folosirea funcției în interes personal.
MMPSF	706	03.12.2013 -14.00	Funcționarul public ia decizia în favoarea unei companii de construcții conduse de soția lui.
MMPSF	707	03.12.2013 -14.00	Angajarea rudelor, cunoștințelor, promovarea în funcție a prietenilor.
MMPSF	708	03.12.2013 -14.00	Avansarea în grad, salariu mai mare, autoritate în colectiv.
MMPSF	710	03.12.2013 -14.00	Semnarea unui contract de achiziții publice cu o firmă condusă de rude.
MS	57	03.12.2013 -11.00	Membrul Comisiei de angajare este părintele unuia din concurenți.
MS	61	03.12.2013 -11.00	La concursul de achiziții publice participă o rudă a membrului Comisiei de achiziții.
MS	64	03.12.2013 -11.00	Soțul – funcționar public, soția – coordonator de proiect, beneficiar al căruia este ministerul. Soțul susține proiectul în care activează soția.
MS	45	03.12.2013 -11.00	Membrul Comisiei de concurs examinează dosarele persoanelor cunoscute.
MS	47	03.12.2013 -11.00	Funcționarul verifică instituția în care a activat anterior.
MS	49	03.12.2013 -11.00	Deținerea acțiunilor unei întreprinderi și promovarea intereselor acesteia.
MS	51	03.12.2013 -11.00	Soțul – membrul comisiei de achiziții publice din Ministerul Sănătății, soția - director de farmacie care participă la licitația organizată de minister.
MS	53	03.12.2013 -11.00	Promovarea unei instituții medicale administrate de o rudă de a sa (soț, soție).
MS	52	03.12.2013 -11.00	Funcționarul public are acțiuni la o anumită întreprindere și dorește să promoveze întreprinderea din prisma postului ocupat.
MS	58	03.12.2013 -11.00	Folosirea mașinii de serviciu în scopuri personale.
MS	59	03.12.2013 -11.00	Angajarea de către funcționar a unei rude în instituția în care activează, favorizarea obținerii unei autorizații pentru un anumit solicitant, etc.
MS	60	03.12.2013 -11.00	Favorizarea unei rude apropiate în ocuparea unei funcții, unei companii afiliate la licitație.
MS	62	03.12.2013 -11.00	Funcționarul public are o persoană apropiată în subordine.

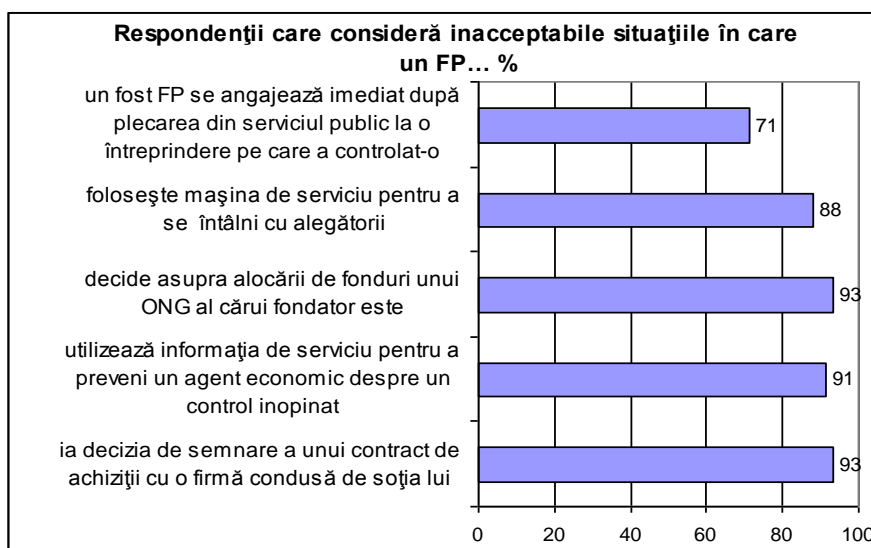
MS	63	03.12.2013 -11.00	Folosirea mașinii de serviciu pentru a merge la cules roadă.
MS	66	03.12.2013 -11.00	Deținerea de către un funcționar din minister a cotei-părți într-o instituție medicală privată sau a unei farmacii.
MS	67	03.12.2013 -11.00	Funcționarul trebuie să avizeze o construcție de către o firmă care aparține unei rude.
MS	69	03.12.2013 -11.00	Rezolvarea unei probleme personale sau susținerea persoanelor apropiate.
MS	71	03.12.2013 -11.00	Conducătorul instituției publice, membru al Comisiei de achiziții publice, este rudă cu directorul întreprinderii care participă la concurs.
MTIC	452	06.12.2013 -10.30	Angajarea în serviciu a rudelor.
MTIC	450	06.12.2013 -10.30	Majorarea salariului, promovare meritată, facilități justificate.
MTIC	449	06.12.2013 -10.30	Salariu decent, carieră, instruirea și perfecționarea în domeniu.
MTIC	448 446	06.12.2013 -10.30	Utilizarea funcției ocupate pentru rezolvarea problemelor personale.
MTIC	445	06.12.2013 -10.30	Utilizarea transportului de serviciu în scop personal.
MTIC	443	06.12.2013 -10.30	Aranjarea în serviciu a unui cunoscut, rude, folosirea automobilului de serviciu, încheierea unui contract cu o firmă unde administrator este o rudă.
MTIC	442	06.12.2013 -10.30	Promovarea unei rude, persoane cunoscute în funcție, trimiterea în deplasări de serviciu a aceluiași persoane din considerente politice.
MTIC	439	06.12.2013 -10.30	Angajarea unui membru de familie în cadrul instituției.
MTIC	438	06.12.2013 -10.30	Un funcționar are o întreprindere și facilitează dezvoltarea ei prin semnarea unor contracte.
MTIC	436	06.12.2013 -10.30	Încadrarea unui funcționar în aceeași instituție unde are o rudă la post de conducere
MTIC	434	06.12.2013 -10.30	Soluționarea de către funcționar a unor probleme personale, profitând de funcția pe care o ocupă.
MTIC	433	06.12.2013 -10.30	Promovarea unei firme.
MTIC	431	06.12.2013 -10.30	Participarea la manifestări politice, promovarea în funcție, obținerea venitului din activități ilegale.
MTIC	444	06.12.2013 -10.30	Promovarea rudelor de gradul I în instituție, angajarea rudelor de gradul I în subordinea directă, încheierea contractelor de achiziții publice cu companiile în care rudele de gradul I sunt fondatori.
MTID	1	25.11.2013 -10.00	Funcționarul ia decizii în favoarea agenților economici care au ca administrator, fondator, acționar pe cineva din persoanele apropiate; folosește apartenența politică la luarea deciziilor.
MTID	2	25.11.2013 -10.00	Un funcționar public este administrator al unei societăți comerciale ce prestează servicii de transport călători și bagaje.
MTID	3	25.11.2013 -10.00	Obținerea de beneficii materiale și nemateriale pentru sine sau rudele sale.
MTID	4	25.11.2013 -10.00	Doresc să fiu promovată în funcție, eu sunt în comisie și trebuie să testez o rudă.
MTID	6	25.11.2013 -10.00	Deținerea unui pachet de acțiuni la întreprinderi din domeniul de activitate a ministerului, angajarea persoanelor apropiate în subordine.
MTID	9	25.11.2013 -10.00	Funcționarul din comisia de concurs examinează dosarul unui candidat care îi este rudă.
MTID	10	25.11.2013 -10.00	Folosirea mașinii de serviciu în scopuri personale.
MTID	11	25.11.2013 -10.00	Semnarea unui contract cu compania pe care o conduce soția sa.
MTID	13	25.11.2013 -10.00	Membrul unei comisii de concurs organizat de către o autoritate publică este în relații de rudenie cu un participant la concurs.
MTID	14	25.11.2013 -10.00	Funcționarul public are rude în subordine, trebuie să ia decizii privitor la persoanele cu grad de rudenie.
MTID	16	25.11.2013 -10.00	Activitate la întreprinderile subordonate din domeniul de competență a funcționarului, angajare/favorizarea rudelor.
MTID	19	25.11.2013 -10.00	Fratele sau cumnatul funcționarului sunt fondatorii unei firme de transport care solicită autorizații de la autoritatea publică unde activează funcționarul.
MTID	21	25.11.2013 -10.00	Semnează contract cu întreprinderea soției.
MTID	22	25.11.2013 -10.00	Utilizarea bunurilor de serviciu în interese personale. Angajarea în subordine a persoanelor apropiate.
MTID	23	25.11.2013 -10.00	Angajarea în câmpul muncii a rudelor apropiate, persoanelor apropiate
MTID	24	25.11.2013 -10.00	Promovarea unor interese personale.
MTID	26	25.11.2013 -10.00	Schimb de informație secretă, prestarea serviciilor ce țin de competența autorității către rude și cunoscuți.
MTID	27	25.11.2013 -10.00	Angajarea la întreprinderile subordonate ministerului a rudelor apropiate.

MTID	20	25.11.2013 -10:00	Funcționarul public acordă prioritate agentului economic în care are interes personal. Funcționarul public se angajează la serviciu la întreprinderea pe care a controlat-o mai puțin de un an în urmă.
MTID	28	25.11.2013 -10:00	Promovarea unor interese personale la serviciu.
MTID	29	25.11.2013 -10:00	Folosirea bunurilor, serviciilor în interes personal
MTS	31	05.12.2013, 10:00	Părinții care sunt șefi de direcție își promovează copiii în aceeași subdiviziune.
MTS	32	05.12.2013, 10:00	Luarea unei decizii în interesul unei rude apropiate.
MTS	33 41 42	05.12.2013, 10:00	Angajarea rudelor în serviciu.
MTS	36	05.12.2013, 10:00	Achiziționarea bunurilor, serviciilor pentru rude, făcând uz de funcția publică.
MTS	37	05.12.2013, 10:00	Favorizarea unui prieten care participă la concursul de angajare.
SV BVCh	542	11.12.2013 -08:30	Dezvoltare profesională, comunicare.
SV BVCh	543	11.12.2013 -08:30	Colaborator vamal - broker vamal.
SV BVCh	544	11.12.2013 -08:30	Funcționarul folosește mașina de serviciu în scopuri personale.
SV BVCh	551	11.12.2013 -08:30	Folosirea funcției pentru a-si satisface nevoile personale sau pentru rude, prieteni.
SV BVCh	552	11.12.2013 -08:30	Trecerea ilicită de mărfuri de către o rudă.
SV BVCh	553 472	11.12.2013 -08:30	Folosirea automobilului de serviciu în scopuri personale.
SV BVCh	559	11.12.2013 -08:30	Membrii Comisiei de atestare sunt rude cu persoanele pe care le angajează.
SV BVCh	561	11.12.2013 -08:30	Funcționarul controlează o întreprindere acționar al căreia este.
SV BVCh	565	11.12.2013 -08:30	Membrul comisiei de achiziții publice participă la luarea deciziei în favoarea unei rude.
SV BVCh	567	11.12.2013 -08:30	Funcționarul public ia decizii în interesul firmei soției.
SV BVCh	570	11.12.2013 -08:30	Funcționarul public este concomitent si administratorul unei întreprinderi.
SV BVCh	576	11.12.2013 -08:30	Un funcționar public s-a angajat la un SRL care anterior a fost controlat de el.
SV BVCh	577	11.12.2013 -08:30	Membrii Comisiei de atestare sunt rude cu persoanele care se angajează, factorul de decizie din grupul de achiziții publice este rudă cu directorul companiei ofertante.
SV BVCh	578	11.12.2013 -08:30	Îmbogățire personală, influență.
SV BVCh	579	11.12.2013 -08:30	Utilizarea informației de serviciu, automobilului de serviciu în scopuri personale.
SV BVCh	582	11.12.2013 -08:30	Soțul își angajează soția în subdiviziunea pe care o conduce.
SV BVCh	584	11.12.2013 -08:30	Interes material, odihnă
SV BVCh	585	11.12.2013 -08:30	Susținerea rudelor, business-lui de familie.
SV BVCh	589 593	11.12.2013 -08:30	Utilizarea informației de serviciu în scopuri personale, angajarea la muncă a prietenilor și a rudelor.
SV BVCh	591	11.12.2013 -08:30	Funcționarul public are o rudă în subordinea sa, decide încheierea contractelor de achiziții publice cu o firmă care aparține persoanelor apropiate.
SV BVCh	592	11.12.2013 -08:30	Folosirea automobilului de serviciu în scopuri personale.
SV AC	391 346 388	17.12.13, 10:00	Utilizarea bunurilor instituției publice în interes personal.
SV AC	344	17.12.13, 10:00	Favorizarea de către funcționar a întreprinderii ce aparține unei rude.
SV AC	345 368	17.12.13, 10:00	Utilizarea informației de serviciu în interes personal.
SV AC	347	17.12.13, 10:00	Funcționarul public deține un pachet de acțiuni într-o întreprindere pe care o supraveghează.
SV AC	354 378	17.12.13, 10:00	Utilizarea transportului de serviciu în interes personal.
SV AC	355	17.12.13, 10:00	Luarea de către funcționar a deciziei în interesul unei rude.
SV AC	356	17.12.13, 10:00	Favorizarea unei întreprinderi ce aparține unei rude.
SV AC	360	17.12.13, 10:00	Angajarea în serviciu la întreprinderea pe care a controlat-o anterior.
SV AC	361 363 365 369 370 385	17.12.13, 10:00	Angajarea și promovarea în serviciu a rudelor.
SV AC	371	17.12.13, 10:00	Inspectorul vamal acceptă declarația vamală prezentată de soția lui care este broker vamal.
SV AC	374	17.12.13, 10:00	Influențarea licitațiilor în interese personale.

SV AC	376	17.12.13, 10:00	Cumătrism, utilizarea informației de serviciu în interes personal.
SV AC	379	17.12.13, 10:00	Vameșul controlează firma fratelui său.
SV AC	380 381	17.12.13, 10:00	Soțul/soția funcționarului este promovată la serviciu în aceeași direcție.
SV AC	382 383 390	17.12.13, 10:00	Soția funcționarului de la vamă este broker vamal.
SV AC	398	17.12.13, 10:00	Utilizarea de către funcționar a resurselor publice în timpul campaniei electorale.
SV AC	393	17.12.13, 10:00	Favorizarea unei rude prin decizii.
SV AC	394	17.12.13, 10:00	Promovarea în serviciu.
SV AC	395	17.12.13, 10:00	Rudele colaboratorilor vamali sunt proprietari ai întreprinderilor de import/export.
SV AC	400	17.12.13, 10:00	Luarea unei decizii în favoarea unei rude.
SV AC	401	17.12.13, 10:00	Rudele funcționarului lucrează în subordinea acestuia.
SV AC	402	17.12.13, 10:00	Acceptarea de către funcționar a unei recompense din partea clientului.

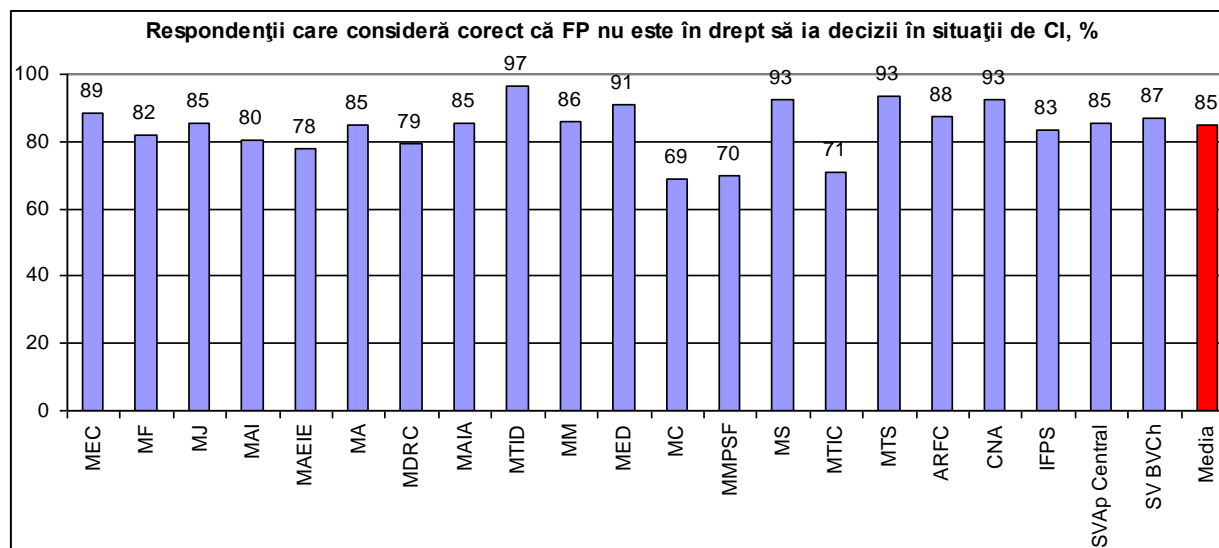
4. Acceptabilitatea încălcării restricțiilor/incompatibilităților privind activitatea în serviciul public

Comparativ cu 2012, a crescut considerabil ponderea respondenților care consideră inacceptabilă încălcarea restricțiilor și interdicțiilor stabilite de legislație. Excepție rămâne restricția de postangajare, cca 30% din respondenți consideră acceptabilă încălcarea acesteia.

5. Funcționarul public este în drept să ia decizii, aflându-se în situație de conflict de interese?

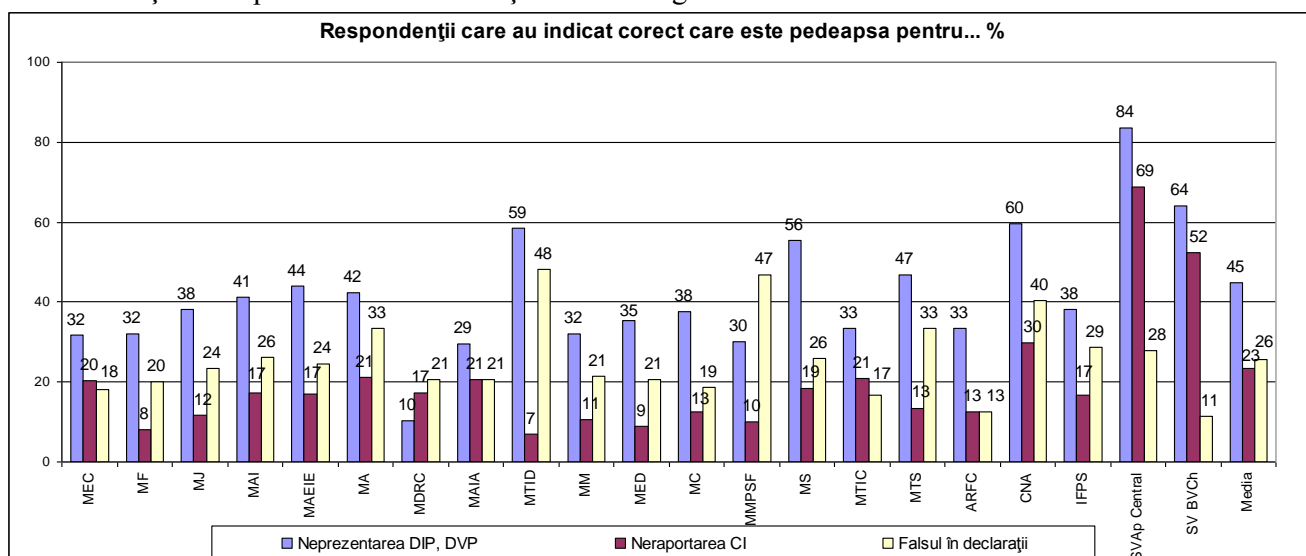
Marea majoritate a respondenților (85%) consideră corect că funcționarul public nu este în drept să ia decizii și situație de CI.

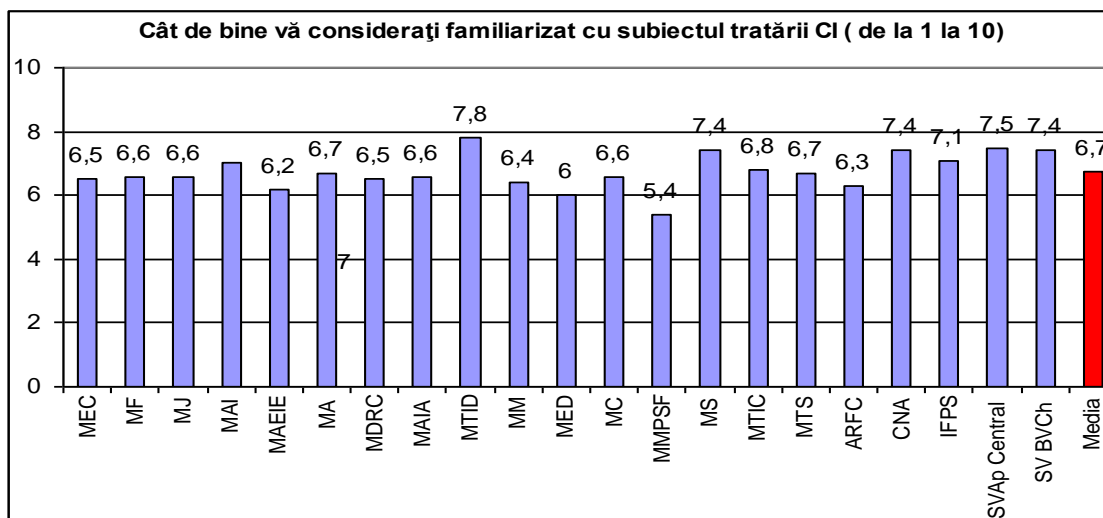
6. Modalități de soluționare a CI. Fiind solicitați să aleagă varianta potrivită de soluționare a unor situații de conflicte de interese, marea parte a interlocutorilor au ales soluția optimală, în special:

Exemple de situații	Opțiunea selectată	% resp.
Un inspector află că trebuie să verifice activitatea unei întreprinderii conduse de o rudă a sa.	inspectorul va fi înlocuit pe durata controlului întreprinderii date cu altă persoană.	88
La postul de primar a fost aleasă persoana, soția căruia lucrează în calitate de contabil la primărie.	soția primarului se va elibera din serviciu din primărie.	75
Un vameș află că trebuie să efectueze controlul unui camion condus de fratele său.	vameșul va fi înlocuit pe durata controlului acestui camion de un al colaborator.	93
În comisia de atestare a cadrelor se examinează cererea de promo-vare în grad a funcționarului care este membru al acestei comisii.	funcționarul nu va participa la ședința comisiei la care se va decide promovarea lui.	64

7. Respondenții care au indicat corect pedeapsa prevăzută de lege pentru neprezentarea declarațiilor de interese personale, nedeclararea CI și falsul în declarații. Deși în medie ponderea respondenților care au indicat corect răspunderea pentru încălcările în cauză este joasă, această pondere a crescut comparativ cu 2012⁶, inclusiv grație mediatizării sancțiunilor aplicate de Comisia Națională de Integritate în 2013.

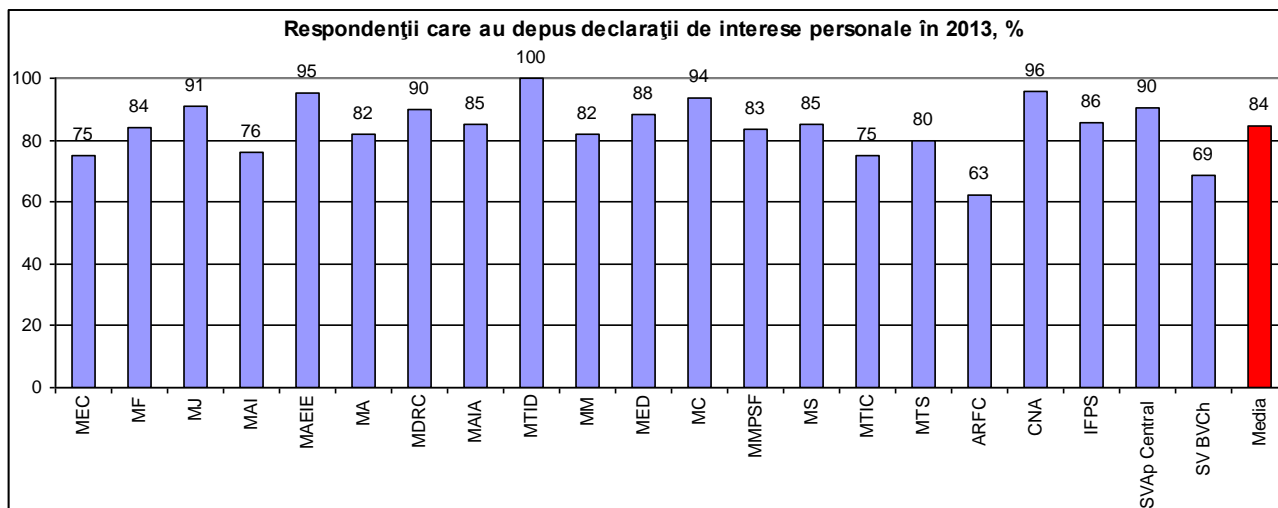
8. Cât de bine sunteți familiarizați cu subiectul tratării conflictului de interese? (autoevaluarea respondenților la o scară de la 1 până la 10, unde 1 semnifică „nu cunosc deloc”, 10 – „cunosc la perfecție”). Media autoevaluării pe APC este de 7 puncte, similar celei din 2012.

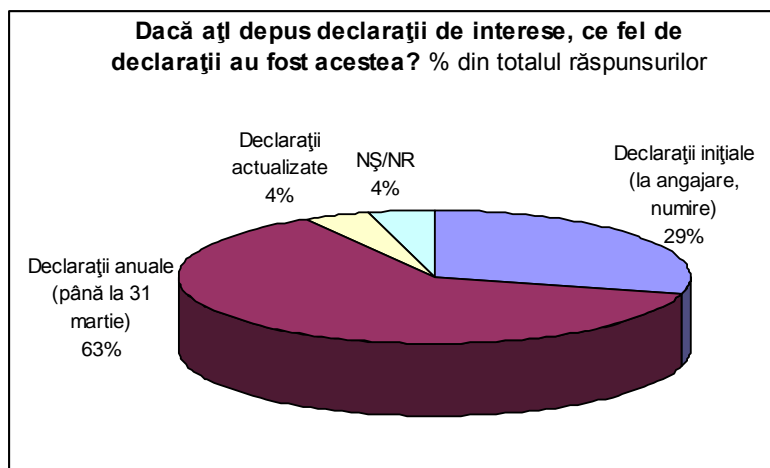
⁶ În 2012, circa 26% din respondenți au indicat corect care sunt sancțiunile pentru neprezentarea declarațiilor de interese personale și de venituri și proprietate, și respectiv 17% - pentru nedeclararea conflictelor de interese.

II. Practica depunerii declarațiilor de interese personale și raportării situațiilor de conflicte de interese

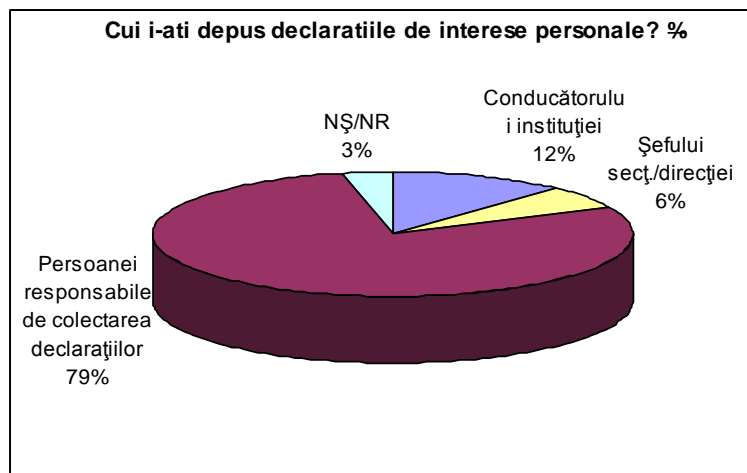
9. Ați depus declarații de interese personale în 2013? 84% din respondenți susțin că au depus în 2013 declarații de interese personale, cu cca 25 p.p. mai mult decât în 2012.

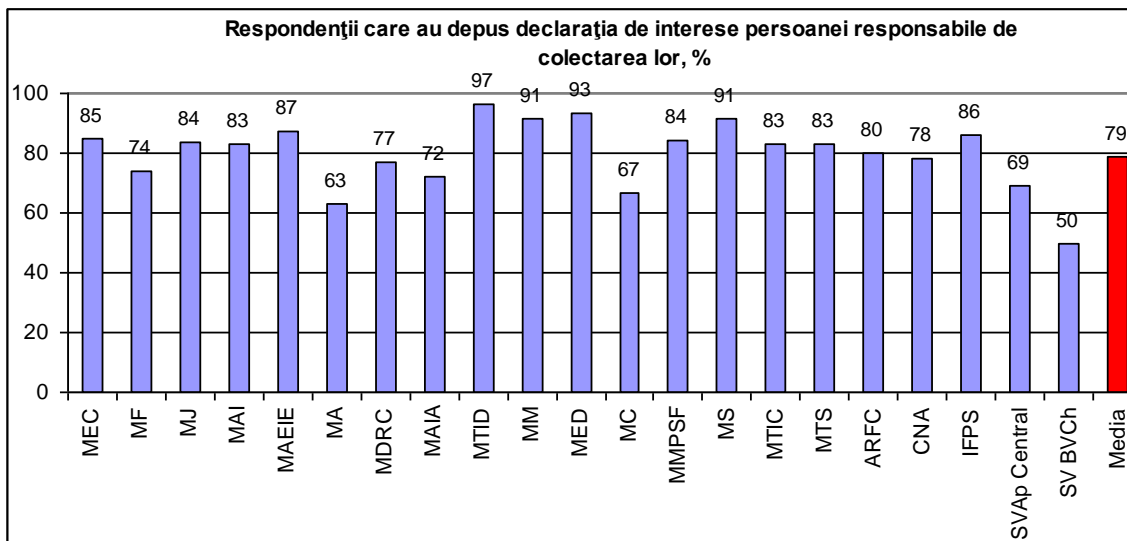

10. Dacă ați depus declarații de interese personale, ce fel de declarații au fost acestea?

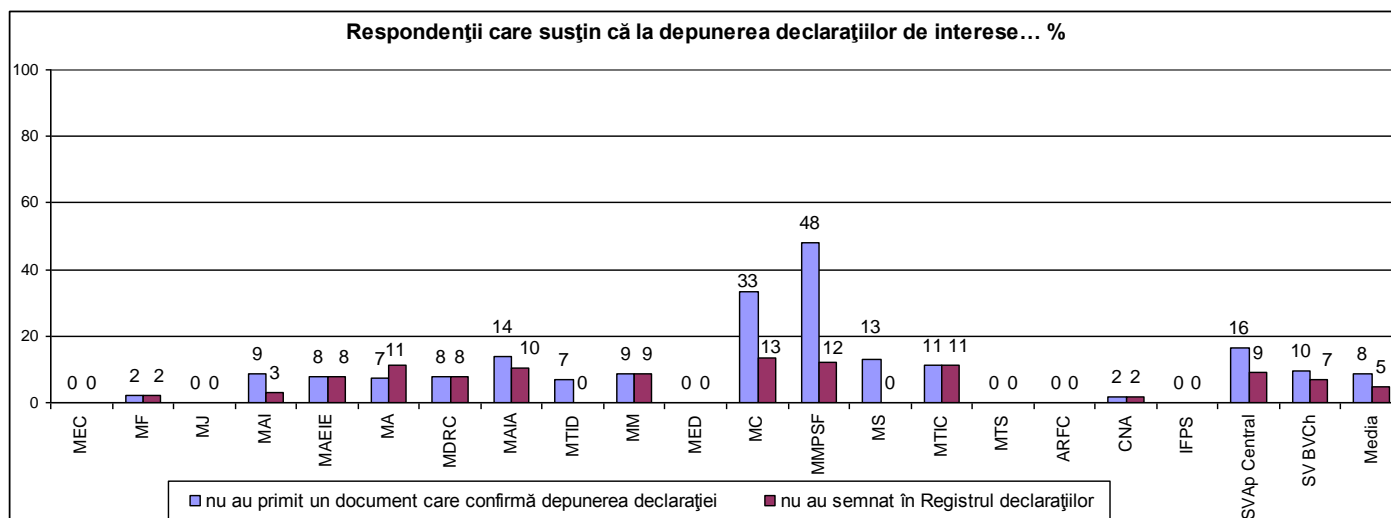
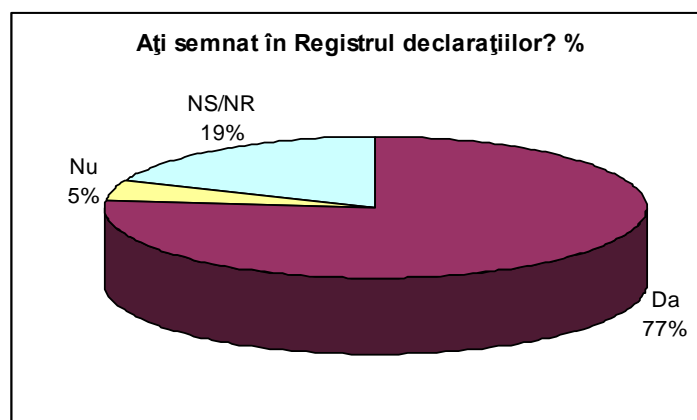
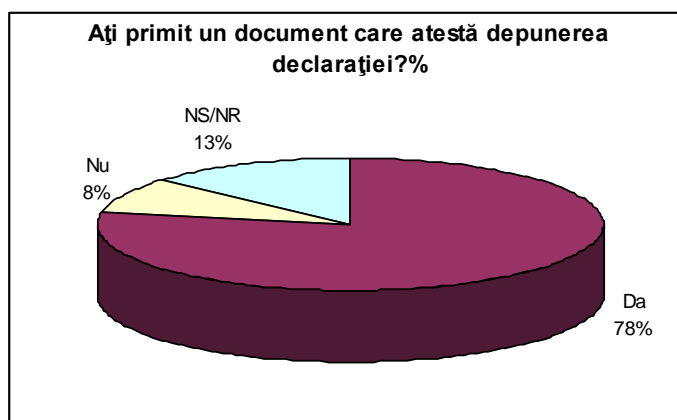
11. Cui i-ați depus declarațiile de interese personale? (% din respondenții care au depus declarații de interese)
Marea parte a respondenților (cca 80%) au depus declarațiile de interese persoanei responsabile/colectorului, așa cum prevede legislația, ponderea acestora crescând comparativ cu 2012 cu 21 p.p.

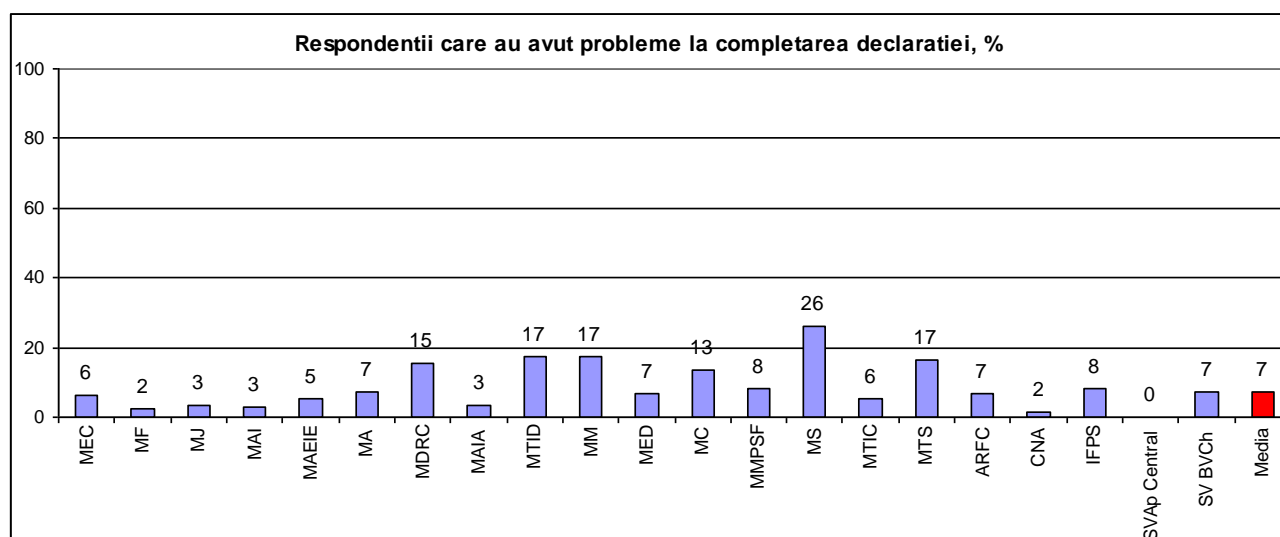
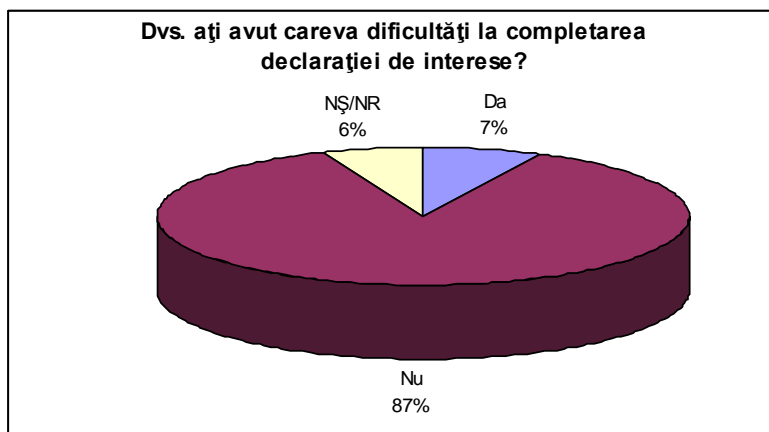

12. La depunerea declarației de interese personale ați primit un document confirmativ? Ați semnat în Registrul declarațiilor? (% din respondenții care au depus declarații de interese)

Marea majoritate a respondenților care au depus declarații de interese personale susțin că au primit un document care atestă depunerea declarației (78%) și au semnat în registrul declarațiilor (77%), ponderea acestora crescând considerabil comparativ cu 2012 (respectiv cu 24 p.p. și 13 p.p.).

13. Dvs. ați avut careva dificultăți la completarea declarației de interese?

Care au fost dificultățile?

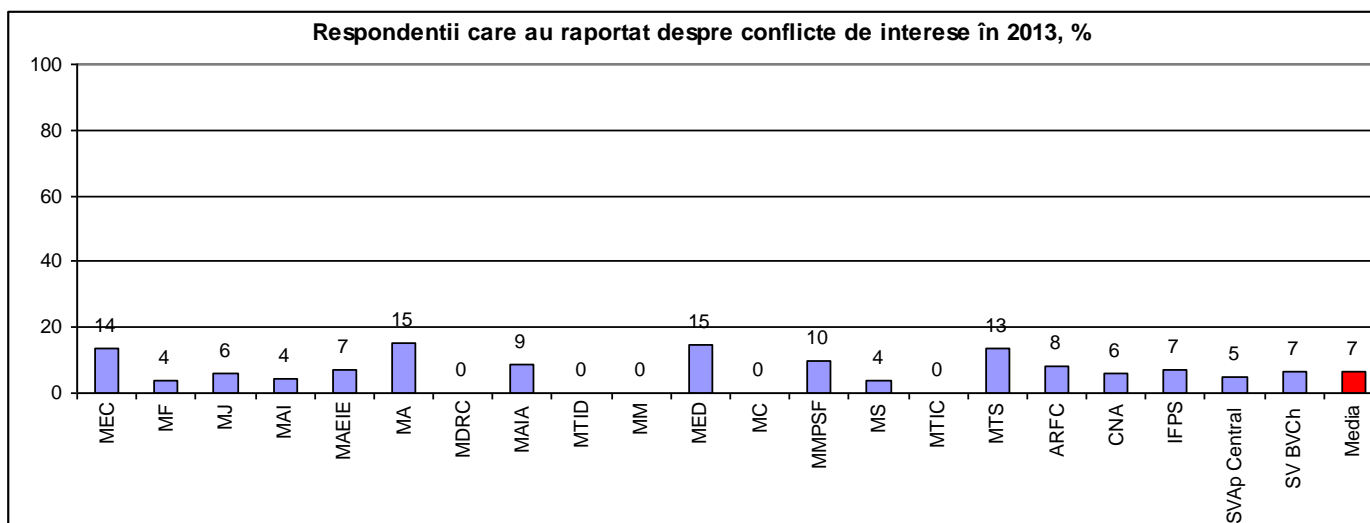
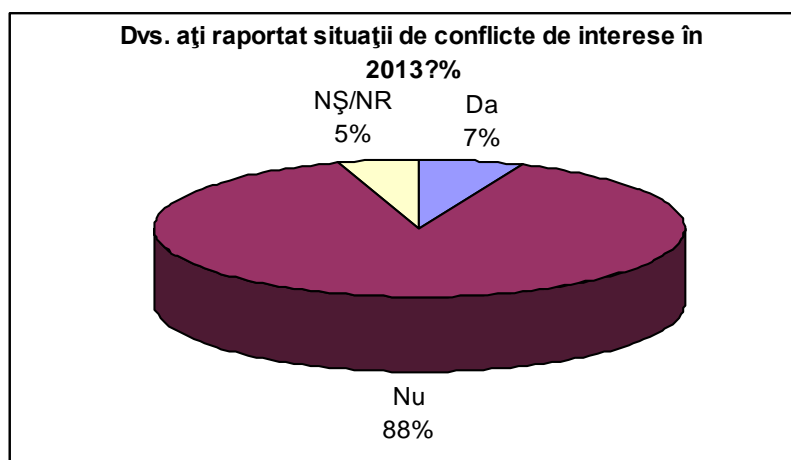
1/5 din respondenții care susțin că au avut probleme la completarea declarațiilor de interese le-au specificat. Din cele relatate putem constata că unii respondenți confundă declarațiile de interese cu cele de venituri și proprietate, întrucât invocă dificultăți ce țin de completarea declarațiilor de venituri și proprietate.

Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
MC	79	12.12.2013 -10:00	De ce trebuie să declar veniturile (apartamentul) care a fost procurat mai mult de 15 ani în urmă sau imobilul transmis în moștenire de la părinți?
MF	503	28.11.2013 -14:00	Nu am înțeles care costuri urmează să fie reflectate la unele rubrici din declararea proprietății, evaluarea proprietăților este costisitoare.
SV/BVC	592	11.12.2013 -08:30	Trebuiau indicate numere la contracte, documente (de cumpărare, de moștenire... / pe care nu le țineam minte).
MMPSF	721	03.12.2013 -14:00	Care este venitul ce trebuie indicat, brut sau net?
MMPSF	711	03.12.2013 -14:00	Nu eram pregătită suficient, nu aveam toate datele la mine, nu erau prea clare.
IFPS	155 195 609	26.11.2013 - 09:00	Sunt neclarități în textul declarației.
IFPS	165	26.11.2013 - 09:00	Nu mi-a fost clar cum să completez unele rubrici ale declarației.
MAEIE	736	13.12.2013 - 10:00	Nu am înțeles ce fel de interese trebuiau să fie incluse în declarație și pentru ce.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Unele poziții din declarație nu le-am înțeles.
MAI	313	11.12.2013 -11:00	Cerințele instrucțiunii de completare a declarației pe anumite rubrici nu sunt clare.
MAIA	484	04.12.2013 -14:00	Colectarea informației despre evaluarea bunurilor.

MM	426	11.12.2013 -15.30	Trebuia de clarificat unele întrebări.
MS	45	03.12.2013 -11.00	Soția are un contract cu o instituție privată care prevede că nu trebuie să facă publice prevederile contractului. În caz dacă le declară, poate să fie demisă din serviciu.
MS	67	03.12.2013 -11.00	Am avut mai multe întrebări și am fost ajutată de șeful secției cadre.
MS	71	03.12.2013 -11.00	Nu înțeleg pentru ce este nevoie de declarat venitul și în declarația de venit, și în declarația de interese.
MTIC	445	06.12.2013 -10.30	Nu eram sigur dacă este necesar de inclus faptul că am participat în cadrul unui proiect de asistență tehnică în calitate de expert.
MTID	5	25.11.2013 -10.00	Neclaritate în textul declarației.
MTID	24	25.11.2013 -10.00	Dificultăți privind conținutul întrebărilor.

14. Raportarea conflictelor de interese în 2013

88% din respondenți au remarcat că nu au raportat conflicte de interese în 2013, situația fiind similară cu 2012.

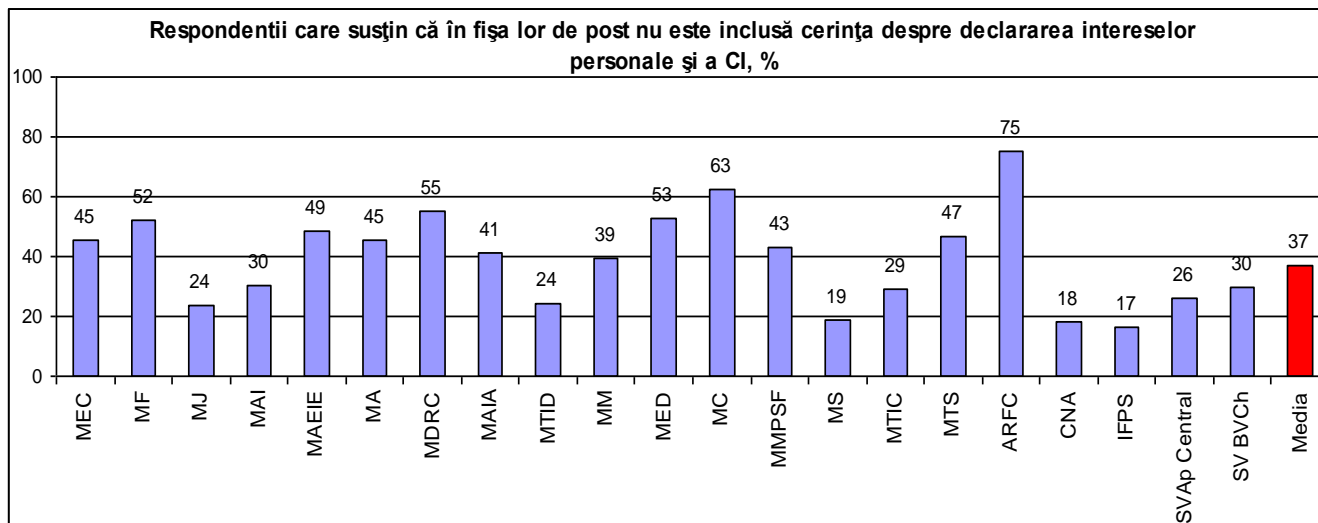

Ce dificultăți au fost la raportarea conflictului de interese? În Legea cu privire la conflictul de interese nu este prevăzut un model de raport/declarație de conflicte de interese, cerințele față de conținutul documentului fiind stabilite expres în art.9 din legea citată. Din răspunsurile respondenților se poate presupune că unii confundă raportarea conflictelor de interese cu declararea intereselor personale.

Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
MMPSF	721	03.12.2013 -14.00	Există o instrucțiune privind completarea declarațiilor, însă ea nu vine cu detalii și exemple, e nevoie de un ghid.
IFPS	165	26.11.2013 - 09:00	Neclaritate în textul declarației.
IFPS	188	26.11.2013 - 09:00	Probleme legate de completarea unor chestiuni personale.
IFPS	192	26.11.2013 - 09:00	Dificultăți privind conținutul întrebărilor.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Nu știam ce să scriu.

MAI	313	11.12.2013 -11.00	Modalitatea de completare a declarației.
MAI	333	11.12.2013 -11.00	Dificultăți de completare (forma de completare corectă).
MEC	641	28.11.2013 -9.00	Neclaritatea textului declarației.
MF	530	28.11.2013 -14.00	Nu mi-a fost clar cum să o completez.
MJ	107	10.12.2013 -09.00	Lipsa unui model de declarație.

15. În fișa dvs. de post există cerința despre obligativitatea declarării intereselor personale și a situațiilor de conflicte de interese?

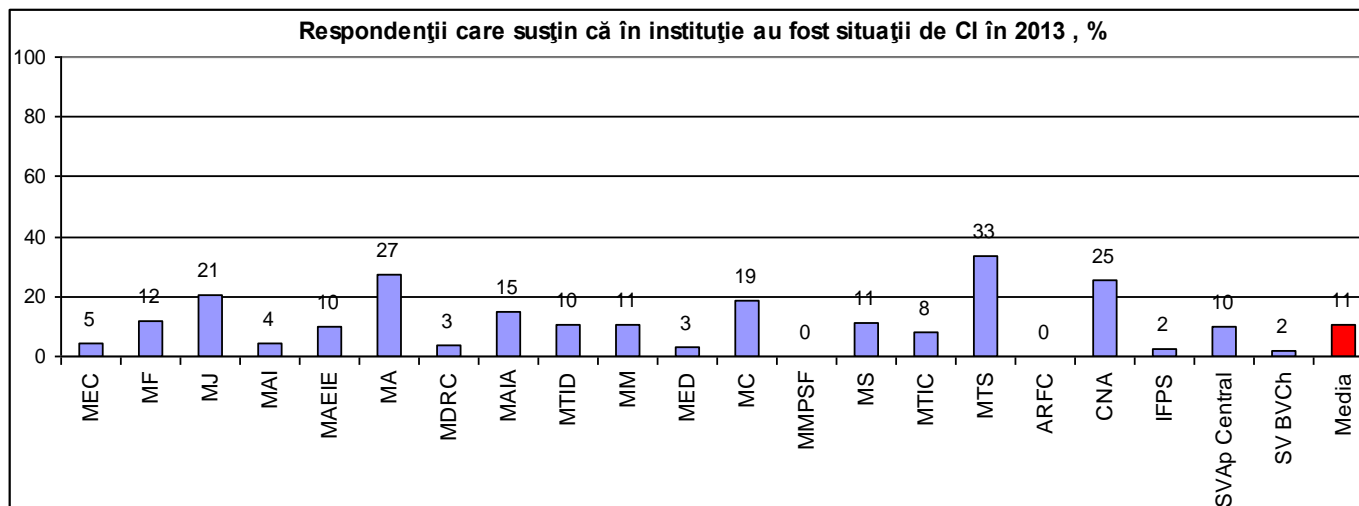
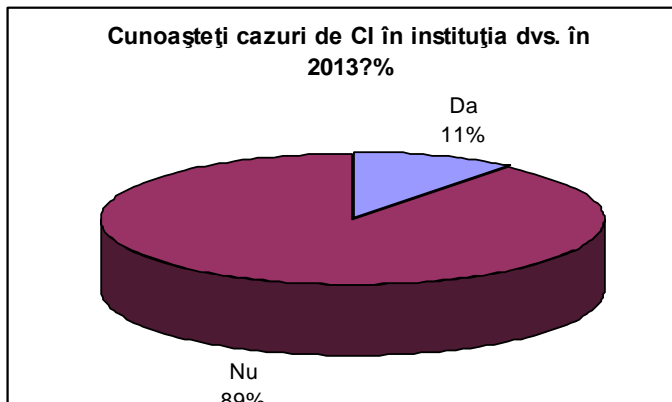

16. Subdiviziunile APC în care există un risc sporit de apariție a conflictelor de interese. Respondenții, în funcție de APC, au invocat cel mai des următoarele subdiviziuni:

- **ARFC:** Direcția relații funciare și protecția solurilor, Conducerea Agenției, Direcția bunurilor imobile;
- **CNA:** Direcția generală combaterea corupției, Serviciul prevenire și combatere a spălării banilor, Conducerea;
- **IFPS:** Direcția generală conformare fiscală, Conducerea, Direcția generală a marilor contribuabili, Direcția economică și achiziții publice;
- **MA:** Direcția economico-financiară, direcția management resurse umane, direcția inspecția generală;
- **MAEIE:** Conducerea ministerului, Cabinetul ministrului, Direcția personal, management și logistică;
- **MAI:** Direcția administrare si politici de dezvoltare, Direcția generala resurse umane, Direcția generala juridica;
- **MAIA:** Direcția generală juridică, Conducerea, Direcția finanțe și buget;
- **MC:** Direcția patrimoniul cultural si arte vizuale, Serviciul juridic, Direcția arte profesioniste, învățământ artistic si industrii culturale, Direcția finanțe și evidență contabilă;
- **MDRC:** Conducerea, Direcția arhitectură, proiectări, urbanism si amenajarea, Direcția generală dezvoltare regională, Direcția financiară;
- **MEC:** Direcția politici de administrare și deetatzare a proprietății publice, Conducerea, Direcția generală politici industriale și de competitivitate;
- **MED:** Conducerea ministerului, Direcția generală economie și finanțe, Serviciul resurse umane;
- **MF:** Conducerea, Trezoreria de Stat, Direcția juridică;
- **MM:** Serviciul finanțe și evidență contabilă, serviciul juridic, cabinetul ministrului, cu statut de serviciu, conducerea ministerului;
- **MJ:** Direcția organizații necomerciale, Direcția Apostilă, Secția notariat;
- **MMPSF:** Direcția economico-financiară, Secția ajutoare umanitare, Secția resurse umane;
- **MS:** Conducerea, Direcția medicamente și dispozitive medicale, Direcția management personal medical, Direcția juridică;
- **MTIC:** Direcția juridică, Cabinetul ministrului, Serviciul finanțe și evidență contabilă;
- **MTID:** Direcția transport rutier, Direcția juridică, Conducerea;

- *MTS*: Direcția sport de performanță, Direcția programe de tineret, Conducerea, Direcția instituții sportive și sportul pentru toți;
- *Serviciul Vamal Aparatul Central*: Direcția valoare în vamă și clasificarea mărfurilor, Direcția managementul personalului;
- *Biroul Vamal Chișinău*: Conducerea, Secția venituri și valoare în vamă, Post vamal Chișinău intern 3 (industrială), Post vamal Chișinău intern 4 (Cricova).

17. Cunoașteți careva cazuri de conflicte de interese în instituția dvs. în 2013? % din totalul respondenților

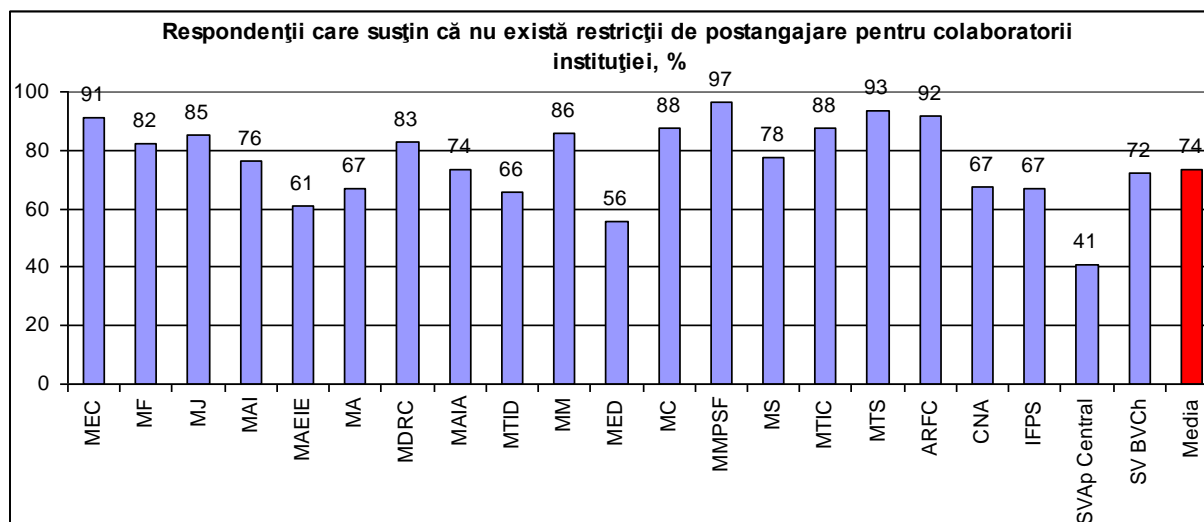
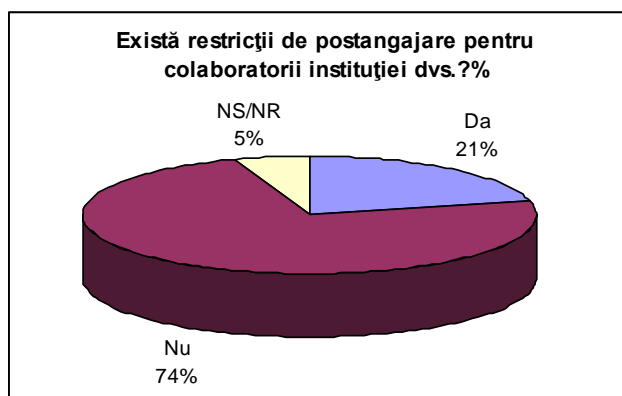

18. Exemple de situații de conflicte de interese care au avut loc în APC în 2013 (notă – exemplele prezentate în redacția autorului):

Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
CNA	257	04.12.2013 -10.00	Conflictul de interese raportat de șeful DUP, Bogdan Zumbreanu, conducerii CNA și Procuraturii Anticorupție referitor la examinarea unor cauze penale.
CNA	278	04.12.2013 -10.00	Angajatul a primit la examinare un dosar pe o întreprindere la care mătușa sa activează în calitate de contabil.
MA	122	25.11.2013 -14.00	Discriminare la dress-code.
MA	124	25.11.2013 -14.00	Soțul facilitează deplasările soției care îi este subordonată.
MA	153	25.11.2013 -14.00	Fraudarea rezultatelor concursului de angajare.
MA	126	25.11.2013 -14.00	Membrul comisiei de angajare - rudă cu participantul la concurs.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Hărțuială la locul de muncă – aflându-mă în misiune diplomatică, șeful misiunii se comporta ca un Președinte de colhoz, toate drepturile îi aparțineau lui, am avut probleme la revenirea din misiune diplomatică.
MAEIE	765	13.12.2013 - 10:00	Protejarea persoanelor apropiate.
MAI	303 334	11.12.2013 -11.00	Achizițiile sunt făcute în interes personal; sunt angajate și promovate persoanele apropiate.

MAI	335	11.12.2013 -11.00	Numirea în funcții de conducere.
MAIA	484	04.12.2013 -14.00	În cadrul ANSA, directorul a fost și fondator al unei companii private pînă în luna septembrie.
MF	517	28.11.2013 -14.00	Angajarea rudelor în serviciu.
MF	508	28.11.2013 -14.00	Agresivitate psihologică.
MF	501	28.11.2013 -14.00	Promovarea persoanelor contra plată.
MJ	114	10.12.2013 -09.00	Angajarea persoanelor prin recomandare.
MJ	108	10.12.2013 -09.00	Luarea de mită pentru transferul unui deținut dintr-un stat străin în RM.
MJ	90	10.12.2013 -09.00	Activitatea rudei în subordine.
MJ	119	10.12.2013 -09.00	Când au aflat că vreau să depun actele la un concurs pentru suplinirea unei funcții vacante, mi-au spus că întrebarea era hotărâtă deja pentru altcineva.
MJ	110	10.12.2013 -09.00	Numirea șefilor de direcție dintre rudele membrilor de partid, cumularea stagiului în avocatură cu funcția publică.
MJ	117	10.12.2013 -09.00	Angajarea rudelor prin recomandare, fără concurs.
MM	405	11.12.2013 -15.30	Cumătrism
MMPSF	703	03.12.2013 -14.00	La angajarea funcționarilor publici în cadrul ministerului.
MS	68	03.12.2013 -11.00	Posturile TV și mass-media au descris succint pe parcursul anului conflictele de interese apărute în instituție.
MTIC	433	06.12.2013 -10.30	Cunoscuții și rudele funcționarilor de conducere de la MTIC sunt angajate la întreprinderile din subordinea ministerului.
MTS	34	05.12.2013, 10:00	Șeful adjunct al direcției Sport de Performanță, d-na Gabriela Richicinski a facilitat procesul de instituire a unui club sportiv, președintele căruia e soțul ei.
MTS	37	05.12.2013, 10:00	Caz examinat de comisia disciplinară – facilitarea obținerii unor documente.
SV Ap. C.	343	17.12.13, 10:00	Promovarea în grade fără merit.
SV Ap. C.	352	17.12.13, 10:00	Soțul și soția lucrează în aceeași direcție, unul în subordinea celuilalt.
SV Ap. C	395	17.12.13, 10:00	Șeful postului vamal avea fiu în subordine, fiul a fost transferat.
SV/BVC	557	11.12.2013 -08:30	Vameșii sunt rude cu brokerii vamali.

19. Există careva restricții de postangajare pentru colaboratorii instituției dvs.? % din totalul respondenților

20. Care sunt restricțiile de postangajare pentru colaboratorii instituției dvs.? Exemplele invocate mai jos arată că, cu unele excepții, angajații nu sunt familiarizați cu acest gen de restricții (notă – exemplele sunt prezentate în redacția autorului):

Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
ARFC	685	29.11.2013 - 10:00	Vechimea în muncă.
IFPS	160	26.11.2013 - 09:00	A nu divulga informația secretă pe care o deține funcționarul.
MTID	1	25.11.2013 -10.00	Sa nu fie fondator, acționar al agentului economic controlat de organizația publică în care se angajează persoana.
MTID	6	25.11.2013 -10.00	Restricții de angajare timp de un an la o întreprindere subordonată ministerului.
MTID	13	25.11.2013 -10.00	Funcționarii nu au dreptul să fie angajați la instituțiile din subordinea ministerului sau în cazul în care sunt în relații de rudenie cu conducătorii acestor instituții.
MTID	16	25.11.2013 -10.00	Sa nu te angajezi la întreprinderile subordonate ministerului timp de un an.
MTID	20	25.11.2013 -10.00	Funcționarul nu este în drept să se angajeze în societățile comerciale pe care le-a verificat în timp de 1 an după plecarea din funcție din MTID. Nu este în drept să reprezinte interesele agenților economici în cadrul MTID, imediat după demitere.
MTID	29	25.11.2013 -10.00	Să fim obiectivi în luarea deciziilor, să fim transparenți.
MAIA	484	04.12.2013 -14.00	Funcționarul public după plecarea din serviciu nu se poate angaja într-o companie cu care ministerul a încheiat careva acte juridice.
MED	225	10.12.2013, 14:30	Funcționarul nu are dreptul să lucreze în proiecte legate de activitatea ministerului timp de 6 luni după eliberare din serviciu.
MA	145 152	25.11.2013 -14.00	Dacă funcționarul a depus cererea de demisie pînă la terminarea contractului, iar ulterior dorește să se reangajeze, el nu poate să o facă decît peste un an.
MA	136	25.11.2013 -14.00	Atingerea vârstei limită.
MAEIE	750	13.12.2013 - 10:00	Nedivulgarea informației confidențiale, secretului de stat.
MAEIE	751	13.12.2013 - 10:00	În calitate de funcționar public angajat în serviciul diplomatic sunt obligat să nu utilizez informația obținută în cadrul serviciului decât în scopul realizării sarcinilor de serviciu. Nu pot face declarații în presă decât dacă sunt autorizate sau împuternicite de conducere.
MAEIE	759	13.12.2013 - 10:00	Nu pot activa în alte instituții/companii cu excepția celor prevăzute de legislație, trebuie să informez conducerea de apariția conflictelor de interese.
MAEIE	758	13.12.2013 - 10:00	Funcționarii care au plecat din minister nu se pot angaja în companiile care au contracte cu ministerul.
MDRC	658	05.12.2013 -15.00	Existența unor antecedente penale.
MDRC	650	05.12.2013 -15.00	Cumularea activității de bază cu altă funcție retribuită, cu excepția celei didactice.
MDRC	649	05.12.2013 -15.00	Funcționarii nu au dreptul să divulge informațiile cu caracter intern obținute în timpul activității.
MDRC	665	05.12.2013 -15.00	Este imposibilă angajarea în primele 6 luni după eliberarea din serviciu.
MEC	625, 637	28.11.2013 -9.00	Interdicții de angajare în compania care a fost controlată anterior de funcționar.
MF	491	28.11.2013 -14.00	Acces restricționat la informații secrete.
MF	531	28.11.2013 -14.00	Incompatibilitatea funcțiilor din sectorul privat sau public.
MF	535	28.11.2013 -14.00	Restricții în contextul Legii cu privire la conflictul de interese.
MF	526	28.11.2013 -14.00	De a nu se angaja în instituția pe care a controlat-o când a lucrat în serviciul public.
MF	522	28.11.2013 -14.00	Funcționarul public eliberat din serviciu nu are dreptul să divulge informațiile cu caracter intern.
MF	533	28.11.2013 -14.00	Restricții în contextul Codului de conduită.
MJ	114	10.12.2013 -09.00	Se interzice angajarea rudelor de gradul 1,2 în aceeași direcție.
MJ	117	10.12.2013 -09.00	Funcționarul trebuie să declare apartenența politică, nu trebuie să aibă antecedente penale.
MJ	107	10.12.2013 -09.00	Funcționarul nu are dreptul să reprezinte interesele unei persoane reclamate.
MS	65	03.12.2013 -11.00	Să nu lucrăm în altă instituție sau organizație din domeniul de competență a ministerului.
MS	53	03.12.2013 -11.00	Funcționarul public nu poate activa prin cumul într-o instituție care este subordonată ministerului.
MS	63	03.12.2013 -11.00	Limitarea publicității, folosind numele sau semnătura; neacceptarea cadourilor sau a altor avantaje; restricții în cazul încheierii contractelor comerciale.
MTIC	450	06.12.2013 -10.30	În cazul în care angajatul este eliberat din funcție după un anumit articol, el nu are dreptul să fie reangajat în funcție.
MTIC	438	06.12.2013 -10.30	Interdicția de a activa în instituțiile subordonate ministerului.
SV AC	358, 369	17.12.13, 10:00	Angajarea persoanelor cu antecedente penale.
SV AC	359, 387	17.12.13, 10:00	Angajarea într-o întreprindere aflată anterior sub controlul instituției.
SV AC	391	17.12.13, 10:00	Angajatul nu poate fi rudă de gr.1,2 cu conducătorul lui; nu poate fi broker vamal, fondator de partid.

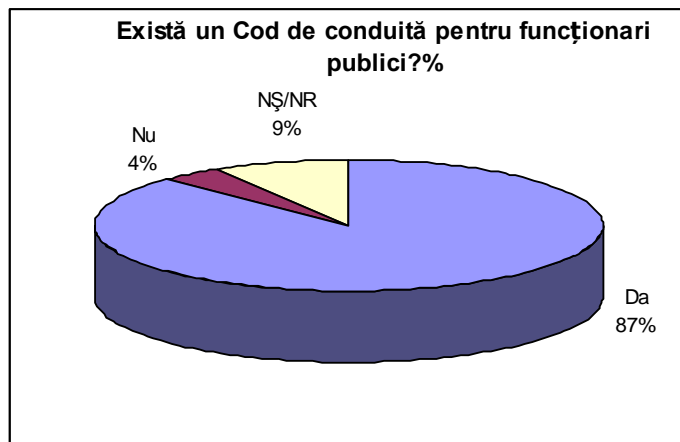
SV AC	344	17.12.13, 10:00	Limită de vîrstă, apartenență politică.
SV AC	365	17.12.13, 10:00	Angajarea într-o întreprindere aflată anterior sub controlul funcționarului.
SV AC	372	17.12.13, 10:00	Vameșul care are rudă broker vamal trebuie să se concedieze.
SV AC	374	17.12.13, 10:00	Angajarea, imediat după plecarea din serviciu, într-o companie de broker vamal.
SV AC	390	17.12.13, 10:00	Reangajarea după concediere, în dependență de motivul eliberării.
SV AC	395	17.12.13, 10:00	Angajarea într-o întreprindere aflată anterior sub controlul funcționarului.
SV BVC	540	11.12.2013 -08:30	Legea nr. 1150 cu privire la serviciul din organul vamal, Legea nr. 16 cu privire la conflictul de interese.
SV BVC	543	11.12.2013 -08:30	Interdicția de a avea rude apropiate angajate în calitate de broker vamal.
SV BVC	552	11.12.2013 -08:30	Nu avem drept să deținem o funcție în altă instituție.
SV BVC	567	11.12.2013 -08:30	Folosirea informației confidențiale în interes personal (la angajarea în sectorul privat).
SV BVC	581	11.12.2013 -08:30	Restricția de a se angaja imediat după concediere în instituția pe care persoana a controlat-o anterior.
SV BVC	591	11.12.2013 -08:30	Nu poți să fii reprezentantul unui agent economic; nu poți desfășura altă activitate, cu excepția celei didactice, științifice și de cercetare.
CNA	269	04.12.2013 -10.00	Conform Legii cu privire la conflictul de interese și Legea cu privire la funcția publică; Codul deontologic elaborat de CNA.
CNA	292	04.12.2013 -10.00	Restricții ce reies din prevederile Legii privind funcția publică și statutul funcționarului public.
CNA	276	04.12.2013 -10.00	Vîrsta, starea sănătății.
CNA	282	04.12.2013 -10.00	Funcționarii nu se pot angaja la instituțiile sau la agenții economici pe care anterior i-au monitorizat, evaluat, investigat, timp de 2 ani după eliberare.
CNA	257	04.12.2013 -10.00	Angajarea unui fost conducător al unei subdiviziuni într-o subdiviziune unde subordonatul său este șef.
CNA	245	04.12.2013 -10.00	Restricții de a se angaja timp de un an la întreprinderea care a fost controlată; a reprezenta interesul colaboratorilor CNA în instanță.
CNA	294	04.12.2013 -10.00	Neafilierea la careva partid politic, participarea la careva campanii electorale.
CNA	295	04.12.2013 -10.00	Neutilizarea în scopuri personale a informației cunoscute în cadrul CNA.
CNA	296	04.12.2013 -10.00	Să nu divulge informațiile ce constituie secret de stat.

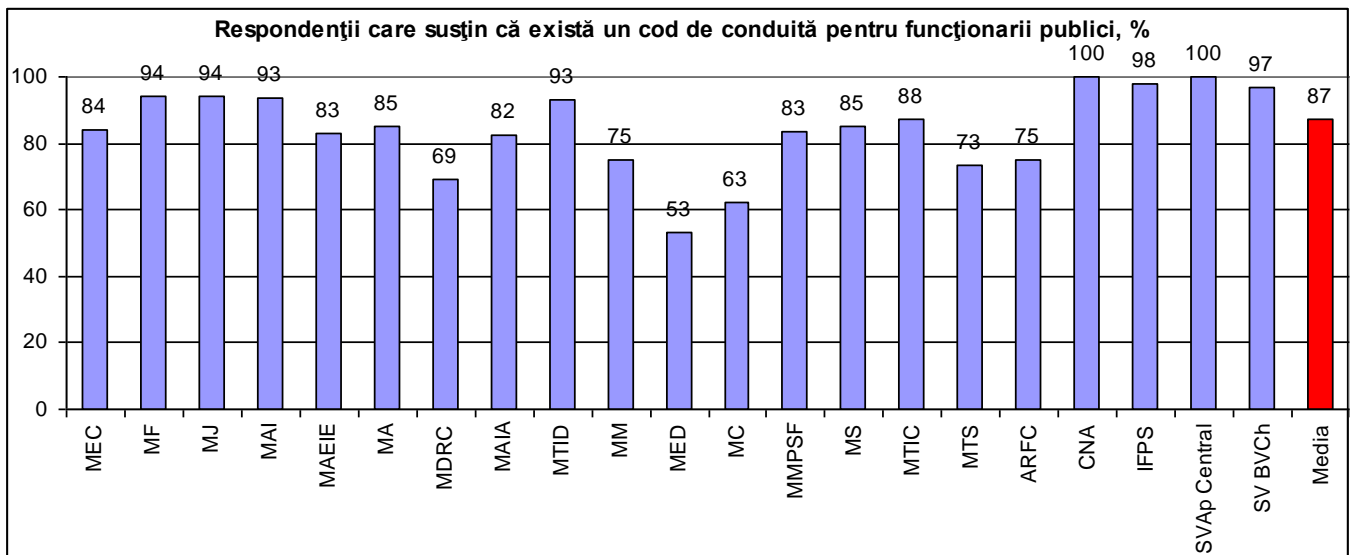
20 a Exemple de încălcări a restricțiilor de postangajare de către foștii colaboratori ai instituției. Exemplele de mai jos confirmă faptul că respondenții nu cunosc specificul acestor restricții.

Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
MM	426	11.12.2013 -15.30	Au fost angajate persoane fără suficientă experiență și fără cunoașterea limbilor străine.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Nu poți conta cu siguranță ca vei fi angajat la funcția pe care o meriți.
MDRC	661	05.12.2013 -15.00	Angajarea în urma unor înțelegeri preliminare.
SV Ap. C.	343	17.12.13, 10:00	Persoanele care au luat mită au fost angajate din nou.
SV/BVC	554	11.12.2013 -08:30	Au fost angajați colaboratori fără studii superioare, deși în cerințele de concurs studiile superioare erau obligatorii.

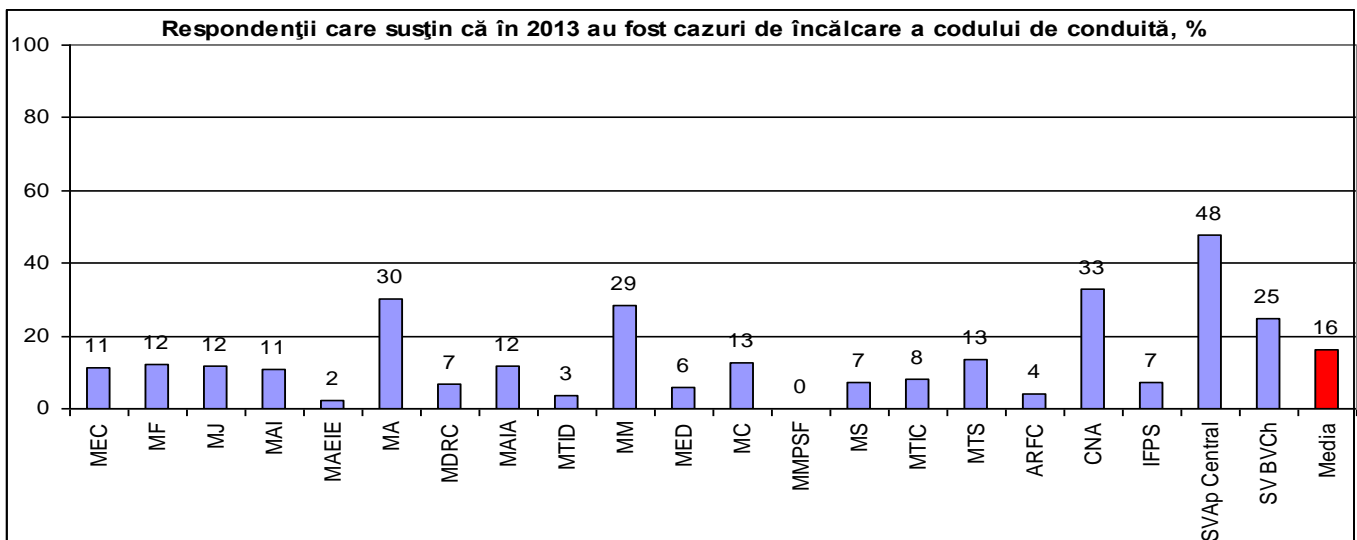
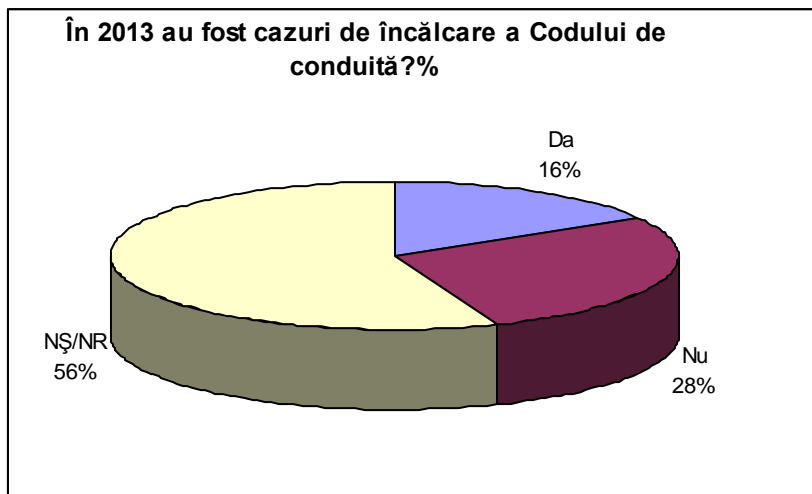
III. Politici de promovare a normelor etice, promovare a cadrelor, funcționare a sistemului de petiționare, liniilor fierbinți

21.1 Există un Cod de conduită pentru funcționarii publici?

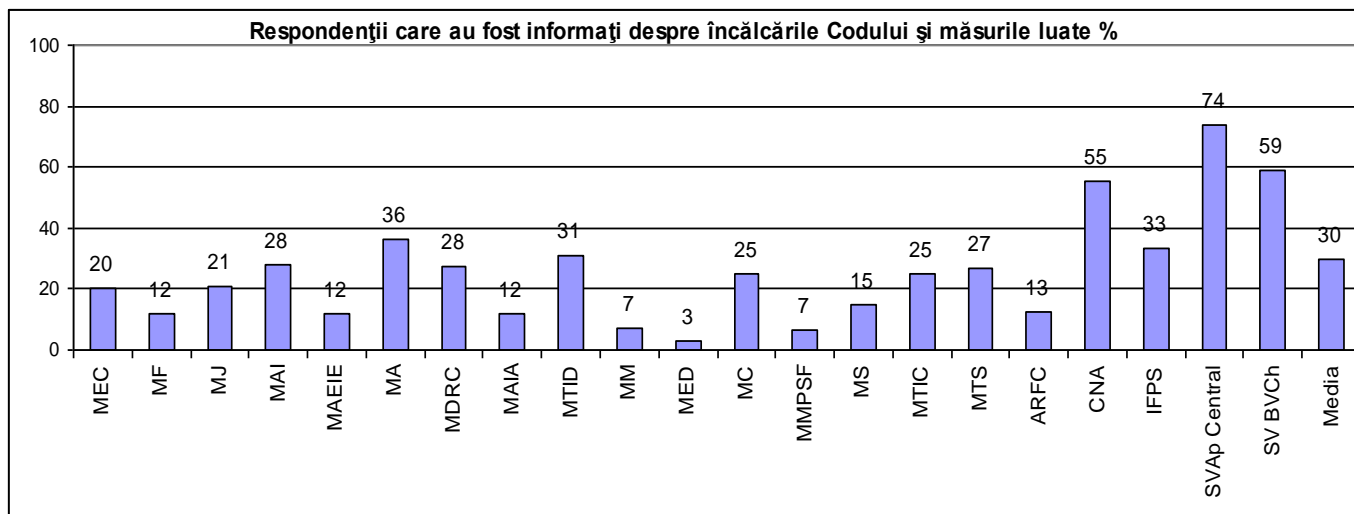

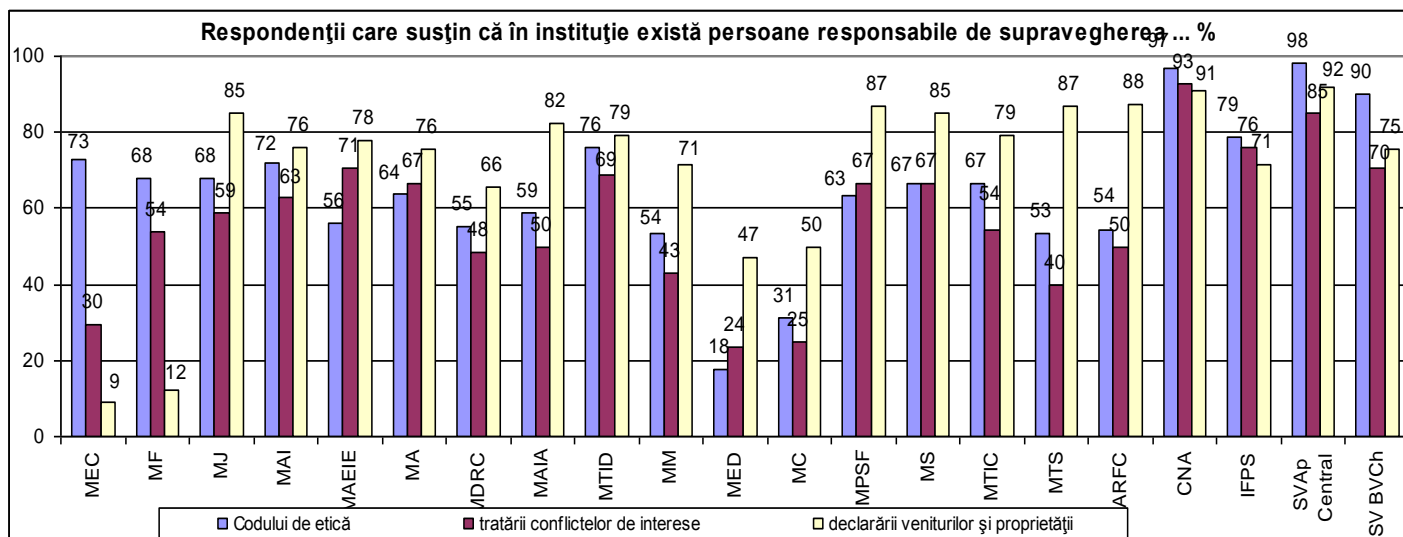
21.2 În instituția dvs. în 2013 au avut loc cazuri de încălcare a Codului de conduită?

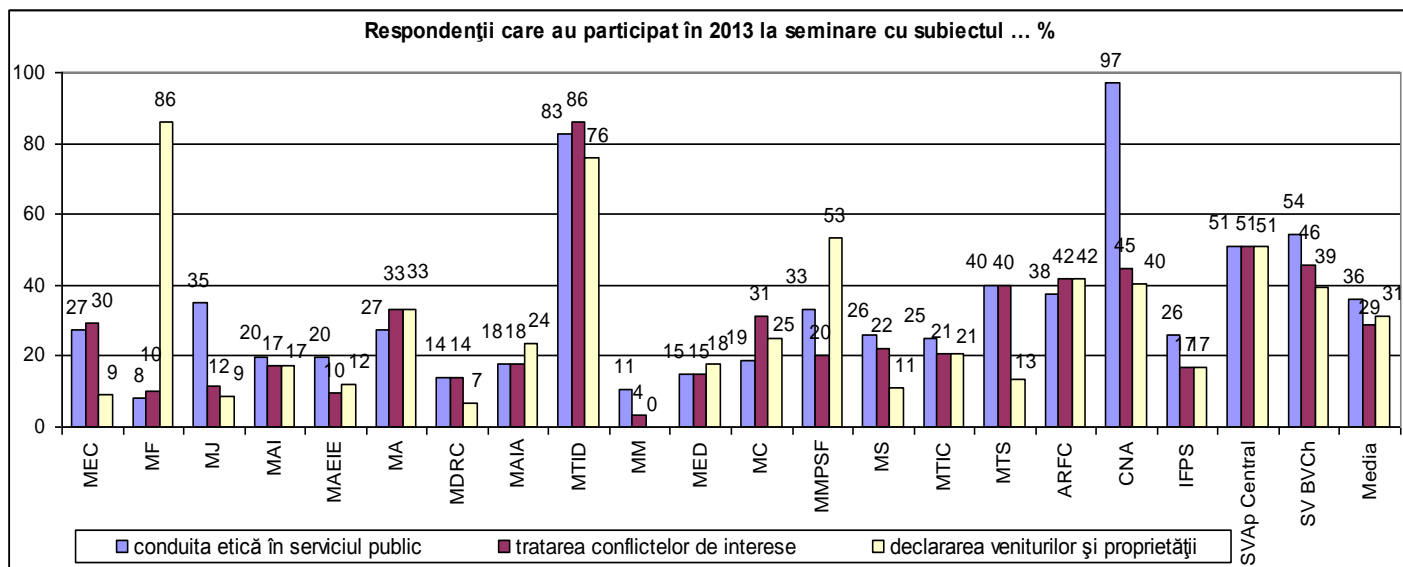
21.3 Angajații au fost informați despre încălcările Codului de etică și despre măsurile luate în acest context?

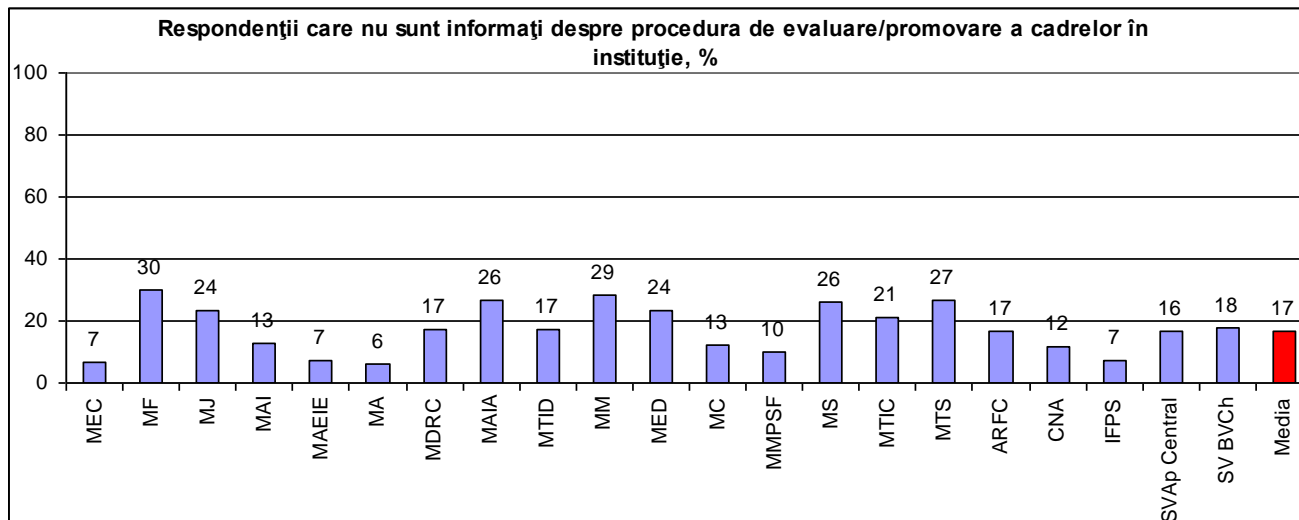
21.4 În instituție există persoane responsabile de supravegherea Codului de etică, tratarea conflictelor de interes, declararea veniturilor și proprietății?

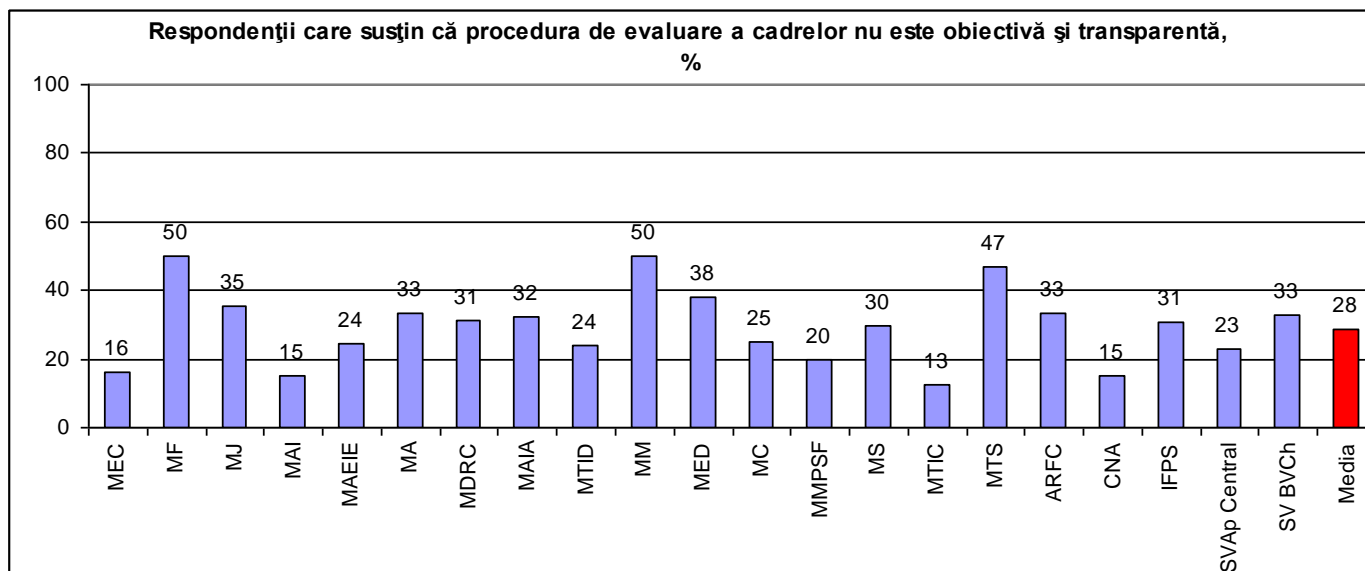
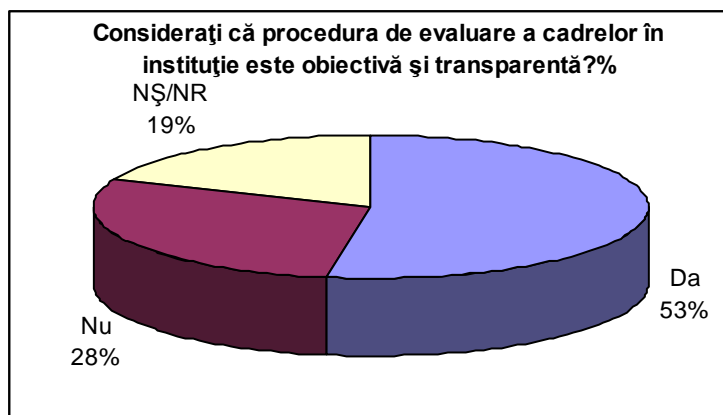
21.6 Pe parcursul a.2013 ați participat la seminare/traning-uri la subiecte anticorupție (conduita etică, tratarea conflictelor de interes, declararea veniturilor și proprietății)?

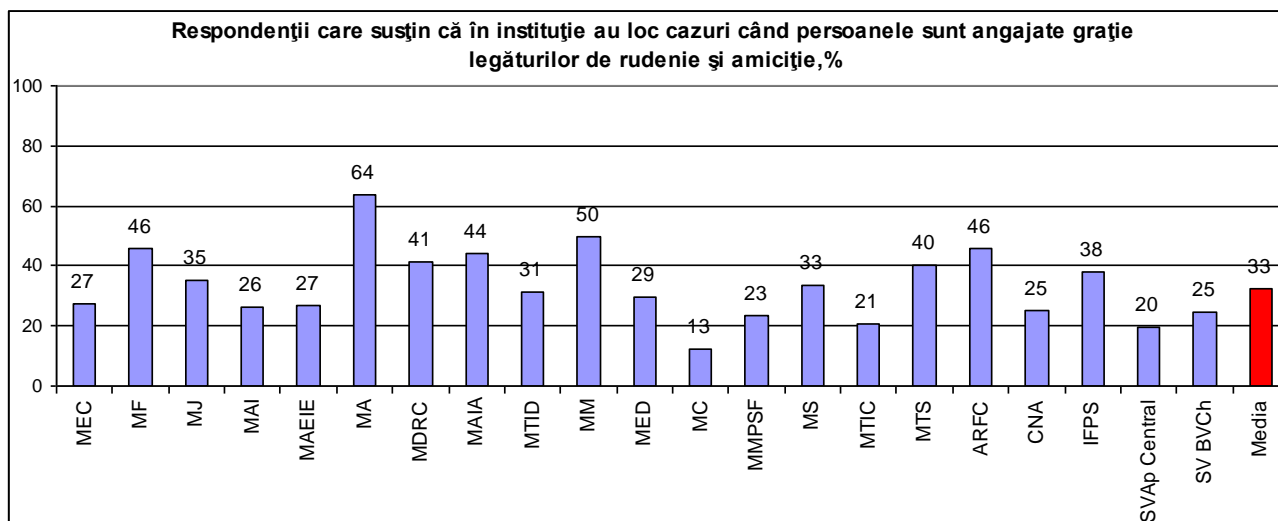
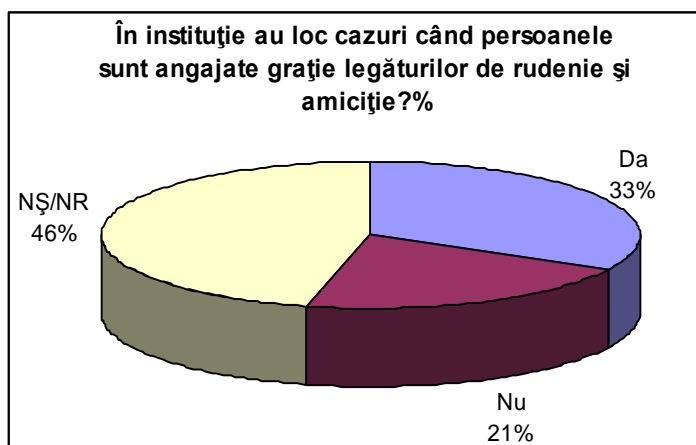
21.7 Sunteți informat despre procedura de evaluare/promovare a cadrelor în instituție?

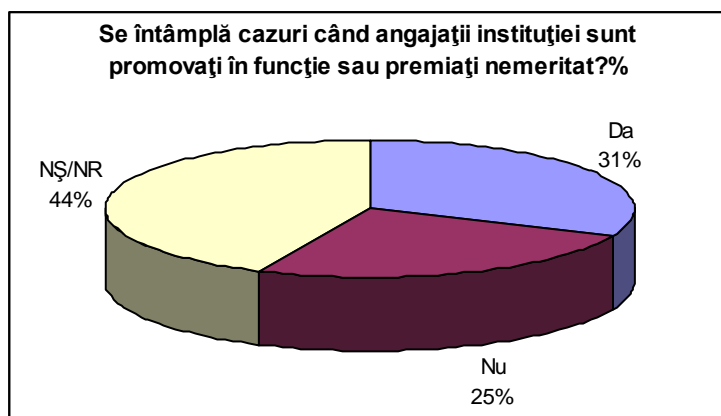
21.8 Considerați că procedura de evaluare a cadrelor în instituție este obiectivă și transparentă?

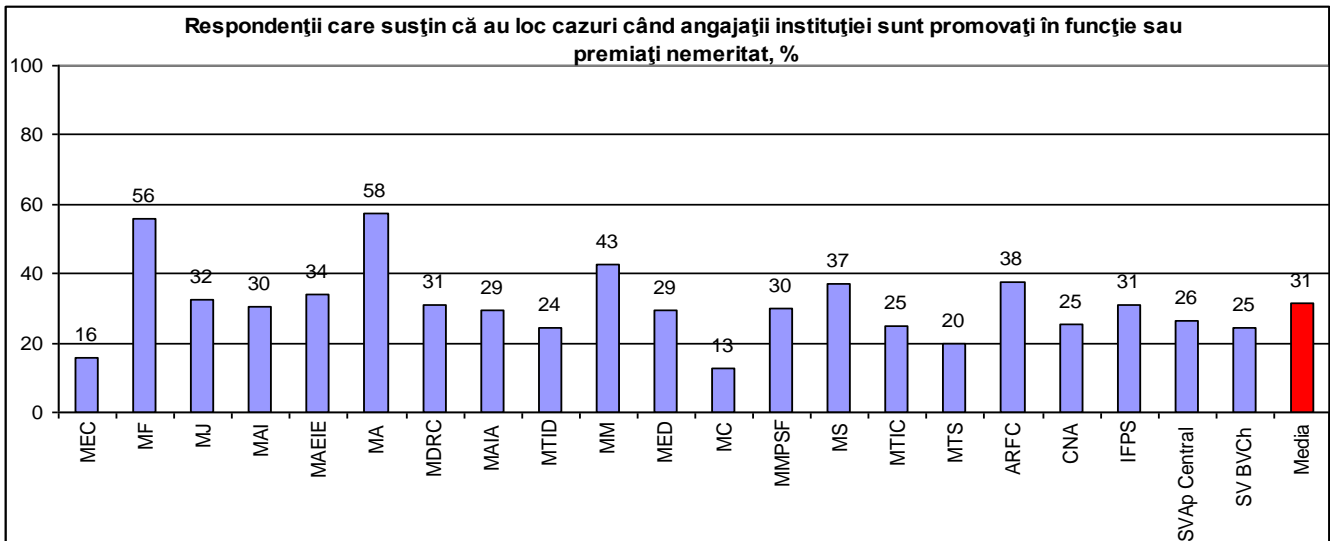

21.9 În instituție au loc cazuri când persoanele sunt angajate grație legăturilor de rudenie, amicitie, etc.?

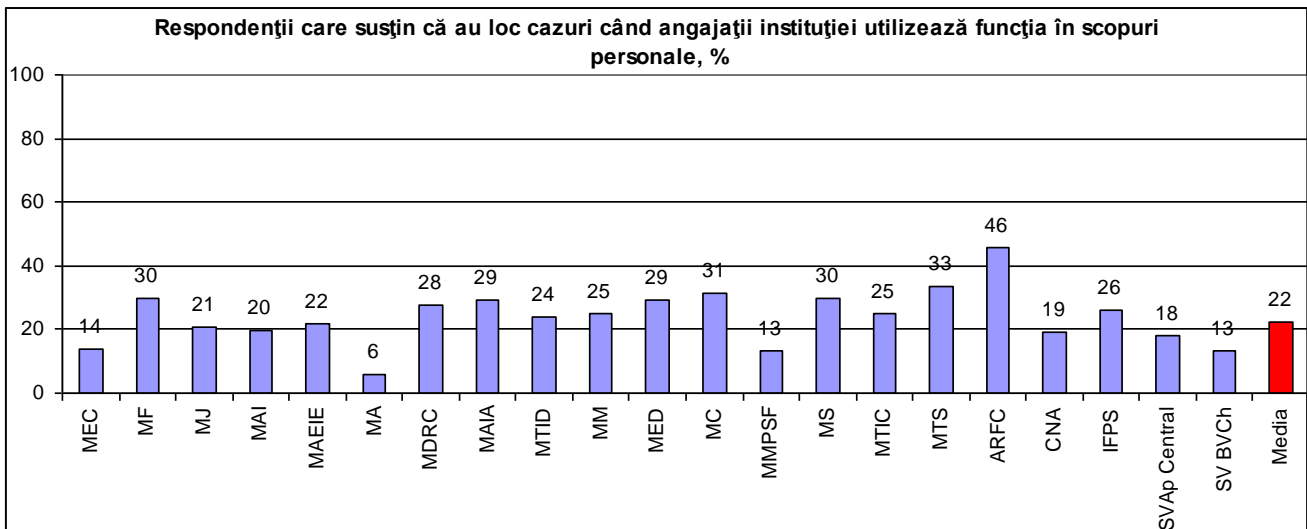
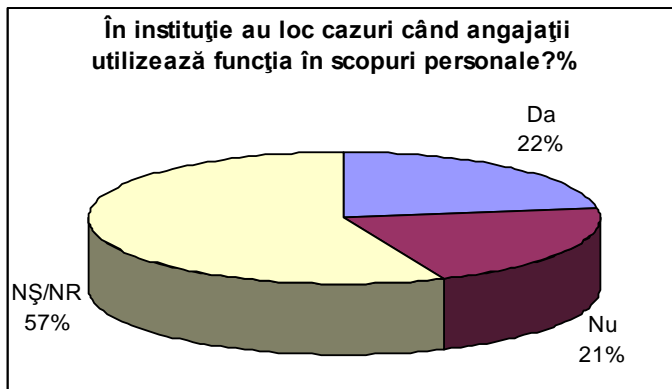

21.10 Se întâmplă cazuri când angajații instituției sunt promovați în funcție sau premiați nemeritat?

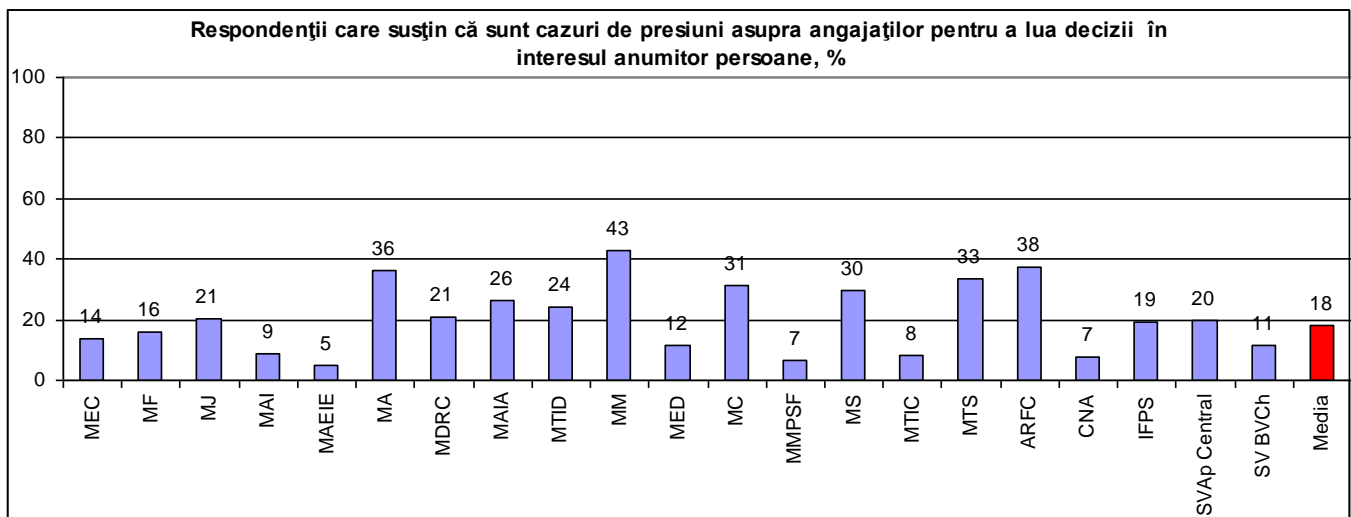
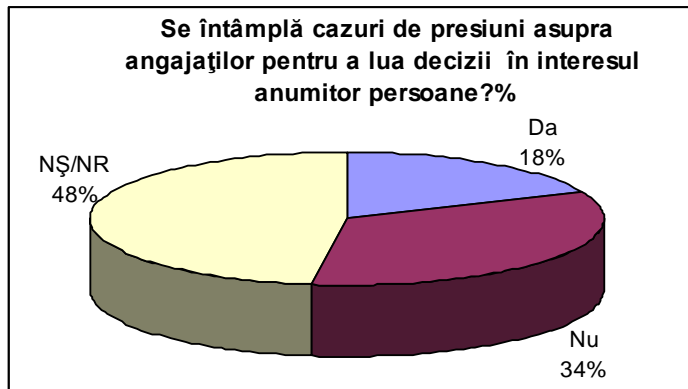

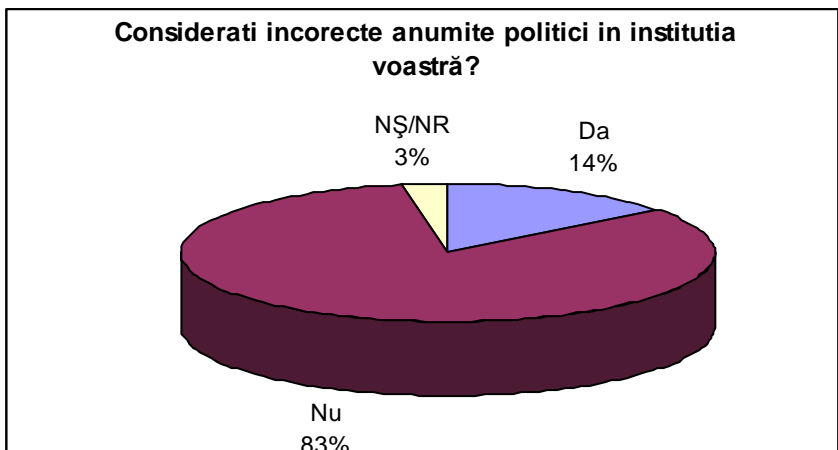
21.11 În instituție au loc cazuri când angajații utilizează funcția de serviciu în scopuri personale?

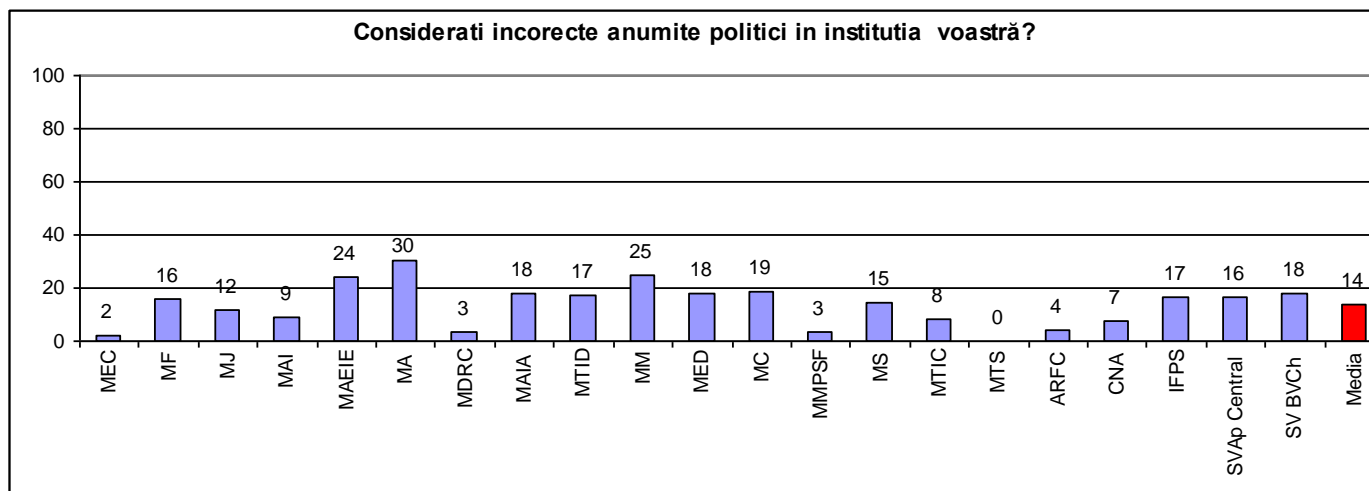

21.16 Se întâmplă cazuri când se fac presiuni asupra angajaților instituției pentru a lua decizii /a soluționa probleme în interesul anumitor persoane?

22. Considerați careva politici promovate de instituția dvs. incorecte? 14 % din respondenți au remarcat că anumite politici promovate de instituție sunt incorecte (cu cca 3 p.p. mai puțin decât în 2012), de regulă fiind aduse reproșuri privind salarizarea insuficientă, dotarea nesatisfăcătoare cu echipamente și probleme în politica de cadre (angajare, promovare). Totuși, o parte din respondenți au invocat în acest context insistența joasă a autorităților în modificarea actelor legislative în combaterea corupției, insuficiența activităților de educație a publicului despre pericolul corupției (CNA), politica fiscală bazată, cu precădere, pe controlul contribuabililor, presiune și amenzi (IFPS); netransparența achizițiilor publice, a modului de utilizare a Fondului Ecologic Național (MM); promovarea în grad a unor persoane fără merite și înainte de termen (SV Ap Central).

23 Dacă considerați careva politici promovate de instituția dvs. incorecte, care sunt acestea?

Autori-tatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
CNA	280	04.12.2013 -10.00	Aprecierea și premierea colaboratorilor.
CNA	288	04.12.2013 -10.00	Puțină insistență în modificarea actelor legislative în combaterea corupției. Insuficiența activităților de educație a publicului despre pericolul corupției și ajutorul pe care îl poate aduce CNA.
CNA	264	04.12.2013 -10.00	Strategiile de combatere a corupției.
ARFC	692	29.11.2013 - 10:00	Oferirea de mijloace instituțiilor din subordine.
IFPS	167	26.11.2013 - 09:00	Activitatea serviciului se bazează pe controlul contribuabililor, presiune și amenzi.
IFPS	165	26.11.2013 - 09:00	E nevoie de o altă atitudine a fiscoi față de contribuabilii mici.
IFPS	183	26.11.2013 - 09:00	Instruirea personalului.
MA	137 124	25.11.2013 -14.00	Promovarea efectivului.
MA	150	25.11.2013 -14.00	Militarii sunt prea puțin respectați.
MA	122	25.11.2013 -14.00	Contează randamentul muncii și nu îmbrăcămintea.
MA	132	25.11.2013 -14.00	Protecția socială a angajaților.
MA	153	25.11.2013 -14.00	Dacă mergi la cursuri și reziliezi contractul, trebuie să achiziți cursul; se impune ca uniforma să fie achiziționată din contul funcționarului public.
MA	133	25.11.2013 -14.00	Acordarea spațiului locativ, detașarea la studii.
MA	151	25.11.2013 -14.00	Excluderea pachetului social pentru militari.
MAEIE	731	13.12.2013 - 10:00	Prea multă atenție se acordă politicii integrării europene, urmează să fie dezvoltate și alte direcții de activitate.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Promovarea cadrelor.
MAEIE	746	13.12.2013 - 10:00	Optimizarea personalului.
MAEIE	765	13.12.2013 - 10:00	Promovarea în funcție, oferirea gradului funcționarului public și a rangului diplomatic. Urmare a evaluărilor profesionalismului, nu se fac promovări sau, cel puțin, nu se cunosc cazurile.
MAEIE	764	13.12.2013 - 10:00	Stabilirea sediilor anumitor misiuni diplomatice în state care nu aduc nici o valoare adăugată. Stabilirea numărului de diplomați în misiuni - o selecție nejustificată pe principii politice.
MAIA	458	04.12.2013 -14.00	Nu se implementează legile.
MC	80	12.12.2013 -10.00	Politicile culturale.
MEC	604	28.11.2013 -9.00	Eliminarea factorilor de conflicte de interese.
MF	506	28.11.2013 -14.00	Politica de gestionare a mijloacelor disponibile; stabilirea unei rate a dobânzii de 9% la hîrțile de valoare, care sunt plasate apoi la rata de 4,5%.
MF	531	28.11.2013 -14.00	Decizii luate potrivit unor înțelegeri prealabile.
MF	528	28.11.2013 -14.00	Politica fiscală.
MJ	99	10.12.2013 -09.00	Evaluarea și angajarea cadrelor.
MJ	98	10.12.2013 -09.00	Reforma în sectorul justiției, lupta contra corupției.
MJ	110	10.12.2013 -09.00	Promovarea persoanelor incompetente.
MM	403 424	11.12.2013 -15.30	Politica de cadre.

MM	405	11.12.2013 -15.30	Netransparența achizițiilor publice, a modului de utilizare a Fondului Ecologic Național.
MM	414	11.12.2013 -15.30	Avansarea nemeritată în posturi, delegarea nejustificată a unor persoane în deplasări după hotare.
MM	422	11.12.2013 -15.30	Politica de cadre: angajarea și promovarea în funcții a personalului.
MMPSF	725	03.12.2013 -14.00	Suntem și noi beneficiari de servicii sociale și suntem nemulțumiți de modul, termenele, procedura și succesiunea oferirii unor servicii sociale.
MS	64	03.12.2013 -11.00	Decentralizarea unor servicii.
MS	49	03.12.2013 -11.00	Protejarea și dotarea unor anumite instituții medico-sanitare.
MS	68	03.12.2013 -11.00	Politicile de repartizare a mijloacelor financiare, construcția/ reconstrucția unor IMSP-uri.
MTIC	433	06.12.2013 -10.30	Politica de angajare a cadrelor.
MTID	14	25.11.2013 -10.00	Politica de cadre.
MTID	17	25.11.2013 -10.00	Angajarea prin concurs.
MTID	24	25.11.2013 -10.00	Concesionarea aeroportului.
SV Ap. C.	343	17.12.13, 10:00	Remunerarea colaboratorilor, unele persoane au ajuns maiori și colonei fără merite timp de 2 ani.
SV Ap. C	381	17.12.13, 10:00	Politica de angajare a cadrelor.
SV Ap. C	390	17.12.13, 10:00	Rotația cadrelor.
SV/BVC	540	11.12.2013 -08:30	Subiectivitatea în luarea unor decizii.
SV/BVC	542	11.12.2013 -08:30	Reforma din 2013-2014.
SV/BVC	544	11.12.2013 -08:30	Promovarea personalului.
SV/BVC	549 557	11.12.2013 -08:30	Politica de cadre.
SV/BVC	544	11.12.2013 -08:30	Personalul trebuie promovat și respectiv motivat.
SV/BVC	576	11.12.2013 -08:30	Zonele de control sunt insuficiente.
SV/BVC	581	11.12.2013 -08:30	Prea multe conflicte de interese.

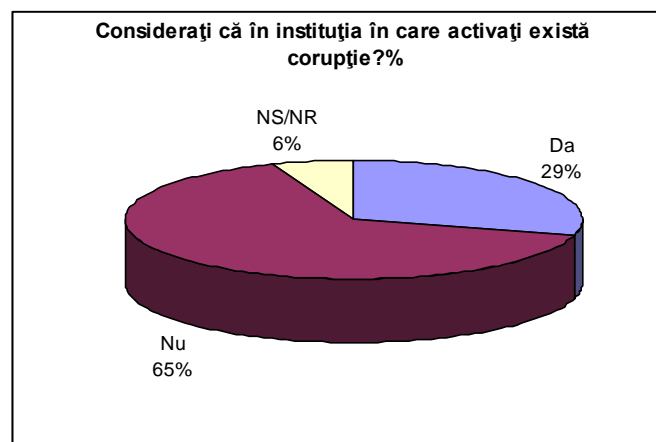
24. Ce ar trebui de făcut pentru a îmbunătăți climatul de lucru în instituția dvs.?

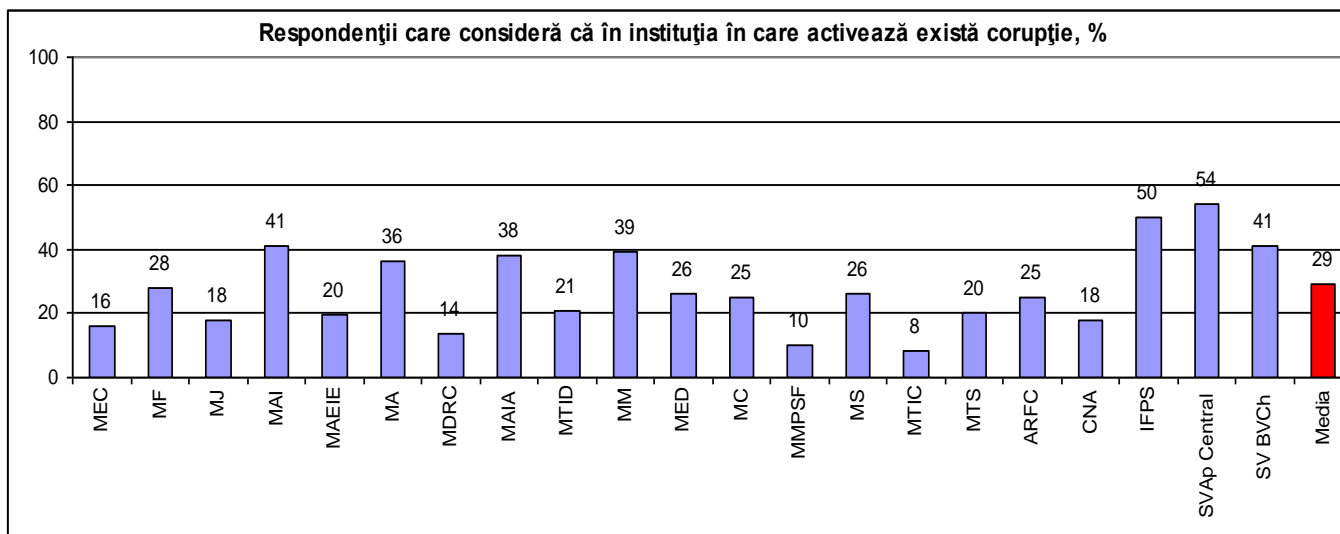
Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
ARFC	675	29.11.2013 - 10:00	O mai bună conlucrare cu colaboratorii.
ARFC	677	29.11.2013 - 10:00	Transparență în activitate și comunicare cu angajații.
ARFC	684	29.11.2013 - 10:00	Mărirea salariului.
ARFC	685	29.11.2013 - 10:00	Schimbarea conducerii.
ARFC	686	29.11.2013 - 10:00	Rotația cadrelor.
ARFC	690	29.11.2013 - 10:00	Îmbunătățirea comunicării interne și externe, coordonarea activităților la toate nivelele.
ARFC	691	29.11.2013 - 10:00	Transparență în luarea deciziilor.
ARFC	696	29.11.2013 - 10:00	Persoanele angajate trebuie să corespundă cerințelor din fișa de post.
CNA	292	04.12.2013 -10.00	Intensificarea procesului de instruire și perfecționare a cadrelor.
CNA	254	04.12.2013 -10.00	Procurarea echipamentului, sunt necesare fotografiile.
CNA	268	04.12.2013 -10.00	Concedii mai mari, organizarea de seminare, training-uri la diferite teme.
CNA	288	04.12.2013 -10.00	Debirocratizarea procesului de lucru, concentrarea eforturilor strict pe domeniul prevenirii și combaterii corupției. Promovarea politicii deschise a CNA față de cetățenii RM.
CNA	282	04.12.2013 -10.00	Eliberarea de birocrația exagerată pentru a spori eficiența și productivitatea muncii individuale și în echipă.
CNA	290	04.12.2013 -10.00	De eliminat influența politică.
CNA	237	04.12.2013 -10.00	Asigurarea independenței externe/interne.
CNA	264	04.12.2013 -10.00	Modificarea legislației, majorarea salariului.
CNA	283 285	04.12.2013 -10.00	Procurarea tehnicii, echipamentului mai performant.
CNA	291	04.12.2013 -10.00	Respectarea termenelor privind circulația documentelor pe intern.
CNA	270	04.12.2013 -10.00	De ridicat salariul.
CNA	251	04.12.2013 -10.00	Mai puțin stres.
CNA	287	04.12.2013 -10.00	Mai multă independență.
CNA	248	04.12.2013 -10.00	Modificarea legislației, procurarea tehnicii.
CNA	294	04.12.2013 -10.00	Ar trebui de organizat mai multe training-uri, care ar contribui la pregătirea profesională a cadrelor. Uneori ar fi binevenită comunicarea mai informală.
CNA	256	04.12.2013 -10.00	Să se meargă în același tempou.

IFPS	169 183	26.11.2013 - 09:00	Îmbunătățirea condițiilor de lucru.
IFPS	176	26.11.2013 - 09:00	O atitudine mai serioasă și stimul din partea conducerii.
IFPS	173	26.11.2013 - 09:00	Conlucrarea mai bună între subdiviziuni.
IFPS	184	26.11.2013 - 09:00	Motivare morală, îmbunătățirea condițiilor de lucru.
IFPS	166, 177 179, 194 195	26.11.2013 - 09:00	Salarii mai mari.
IFPS	174 185	26.11.2013 - 09:00	Condiții mai bune de lucru.
IFPS	167	26.11.2013 - 09:00	Preluarea experienței altor state în activitatea instituției.
IFPS	165 183	26.11.2013 - 09:00	Seminare, trainig-uri pentru angajați.
IFPS	158	26.11.2013 - 09:00	Mai multă disciplină și profesionalism.
IFPS	155 164	26.11.2013 - 09:00	Conlucrare mai bună între subdiviziuni.
IFPS	182	26.11.2013 - 09:00	De lucrat mai mult.
IFPS	192 198	26.11.2013 - 09:00	Salarii mai mari.
MED	199 208 220	10.12.2013, 14:30	Creșterea transparenței decizionale.
MED	207	10.12.2013, 14:30	Tratament egal al cetățenilor.
MED	217	10.12.2013, 14:30	Delimitarea clară a atribuțiilor de serviciu.
MED	204	10.12.2013, 14:30	Oferirea beneficiilor după merite.
MA	123 137 147	25.11.2013 -14.00	Respectarea legislației.
MA	138, 150	25.11.2013 -14.00	Motivarea financiară a personalului militar.
MA	122	25.11.2013 -14.00	Libertate în gândire și exprimare.
MA	132	25.11.2013 -14.00	De îmbunătățit protecția socială a angajaților.
MA	142	25.11.2013 -14.00	Schimbarea conducerii.
MA	124	25.11.2013 -14.00	Egalitate socială și profesională.
MA	140	25.11.2013 -14.00	Numirea în funcție a specialiștilor în domeniu.
MA	153	25.11.2013 -14.00	Promovarea merituosă a cadrelor.
MA	135	25.11.2013 -14.00	Excluderea cumătrismului.
MA	145	25.11.2013 -14.00	Stabilirea unor reguli clare la promovarea cadrelor.
MA	149, 152	25.11.2013 -14.00	Condiții mai bune de lucru.
MA	151	25.11.2013 -14.00	Asigurarea cu spațiu locativ.
MAEIE	728	13.12.2013 - 10:00	Promovarea mai corectă a personalului în misiunile diplomatice.
MAEIE	730	13.12.2013 - 10:00	Sporirea nivelului de comunicare interpersonală.
MAEIE	731	13.12.2013 - 10:00	De schimbat tehnica și mobila.
MAEIE	732, 736 737, 742	13.12.2013 - 10:00	Majorarea salariului.
MAEIE	734 758	13.12.2013 - 10:00	Mai multă comunicare cu conducerea instituției.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Schimbări la nivel de conducere.
MAEIE	745	13.12.2013 - 10:00	A oferi diplomaților din ambasade posibilitatea de a evalua activitatea ambasadorilor.
MAEIE	746	13.12.2013 - 10:00	Optimizarea cheltuielilor, angajarea personalului calificat.
MAEIE	747	13.12.2013 - 10:00	Angajarea unui număr suficient de funcționari.
MAEIE	750	13.12.2013 - 10:00	Interacțiune eficientă între conducere și subordonați, precum și îmbunătățirea procesului de raportare a rezultatelor activității.
MAEIE	751	13.12.2013 - 10:00	Creșterea numărului de personal, asigurarea cu echipament tehnic, birotică. Sporirea salariului funcției.
MAEIE	767	13.12.2013 - 10:00	Transparență maximă, buna credință la îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.
MAEIE	766	13.12.2013 - 10:00	Respectarea legislației în toate detaliile.
MAEIE	764 765	13.12.2013 - 10:00	A spori transparența, în special, în promovare și oferire a rangurilor graduale.
MAEIE	762	13.12.2013 - 10:00	Majorarea salariului, mărirea numărului personalului (din cauza volumului mare de lucru).
MAEIE	760	13.12.2013 - 10:00	Un spațiu mai mare pentru birouri și pentru colaboratori.
MAEIE	759	13.12.2013 - 10:00	Majorarea salariului, birouri mai spațioase (lucrăm câte 9 persoane în birou).
MAEIE	755, 756	13.12.2013 - 10:00	Sporirea transparenței.
MAI	329	11.12.2013 -11.00	Schimbarea atitudinii față de angajați, motivarea și comunicarea cu subalternii.

MAI	320	11.12.2013 -11.00	Efectuarea atribuțiilor de serviciu la nivel înalt.
MAI	306, 328, 341, 338, 330, 324, 327	11.12.2013 -11.00	Majorarea salariilor
MAI	313	11.12.2013 -11.00	De îmbunătățit dotarea materială.
MAI	303	11.12.2013 -11.00	Majorarea salariilor, angajarea persoanelor competente.
MAI	315 339	11.12.2013 -11.00	Transparența decizională, comunicarea între subdiviziuni.
MAI	334	11.12.2013 -11.00	A evalua mai corect funcționarii publici.
MAI	337	11.12.2013 -11.00	Motivarea corespunzătoare a tuturor categoriilor de salarizați.
MAI	300	11.12.2013 -11.00	Transparența totală.
MAI	336	11.12.2013 -11.00	Condiții bune de muncă și majorarea salariului.
MAI	332	11.12.2013 -11.00	Dotarea cu echipamente care ar facilita îndeplinirea obligațiilor de serviciu.
MAI	319	11.12.2013 -11.00	Asigurarea tehnico-materială.
MAIA	455, 456	04.12.2013 -14.00	Comunicare eficientă între direcții.
MAIA	458, 459	04.12.2013 -14.00	Angajarea la conducere a profesioniștilor.
MAIA	460 474	04.12.2013 -14.00	Mai multă transparență și comunicare cu angajații.
MAIA	464, 482	04.12.2013 -14.00	Salarii mai mari pentru angajați.
MAIA	476	04.12.2013 -14.00	Evaluare după merite.
MAIA	482	04.12.2013 -14.00	Salarii mai mari.
MAIA	484	04.12.2013 -14.00	Comunicare eficientă.
MC	83	12.12.2013 -10.00	Fiecare să își facă meseria.
MC	82	12.12.2013 -10.00	Separarea politicului de activitatea ministerului.
MC	81	12.12.2013 -10.00	Stimularea nefinanciară, motivațională a funcționarilor.
MC	87	12.12.2013 -10.00	Alegerea în funcție doar a celor calificați și profesioniști.
MDRC	670	05.12.2013 -15.00	Seminare, traininguri pentru angajați.
MDRC	669	05.12.2013 -15.00	De a veni cu zâmbet la lucru.
MDRC	664, 659	05.12.2013 -15.00	Conlucrare mai buna între unele subdiviziuni
MDRC	658	05.12.2013 -15.00	Mai multe activități practice.
MDRC	656	05.12.2013 -15.00	Mai multă comunicare.
MDRC	645, 654 655	05.12.2013 -15.00	Transparență decizională, comunicare
MDRC	649	05.12.2013 -15.00	Conlucrare mai buna între unele subdiviziuni.
MDRC	665	05.12.2013 -15.00	Angajare după merite.
MDRC	666	05.12.2013 -15.00	Management de calitate,
MEC	609	28.11.2013 -9.00	Condiții bune de muncă, angajare după merit.
MEC	612	28.11.2013 -9.00	Reparația birourilor.
MEC	613	28.11.2013 -9.00	Comunicare între subdiviziuni.

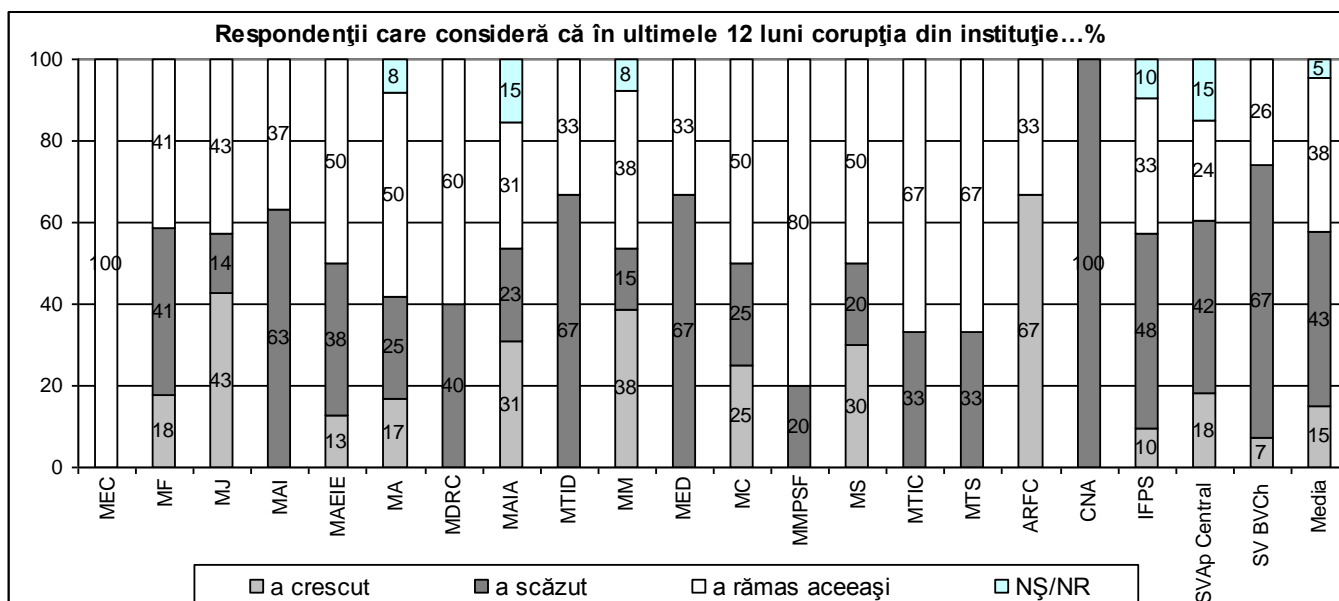
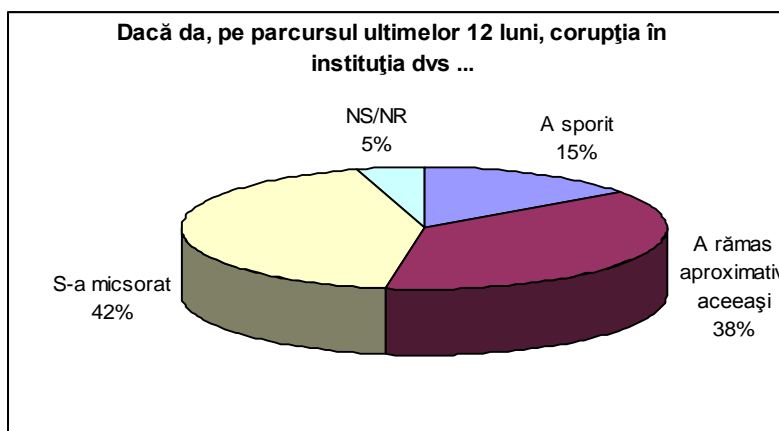
25. Considerați că în instituția în care activați există corupție? 29% din respondenți susțin că în instituția în care activează există corupție, ponderea acestora s-a redus cu 10 p.p. comparativ cu 2012.

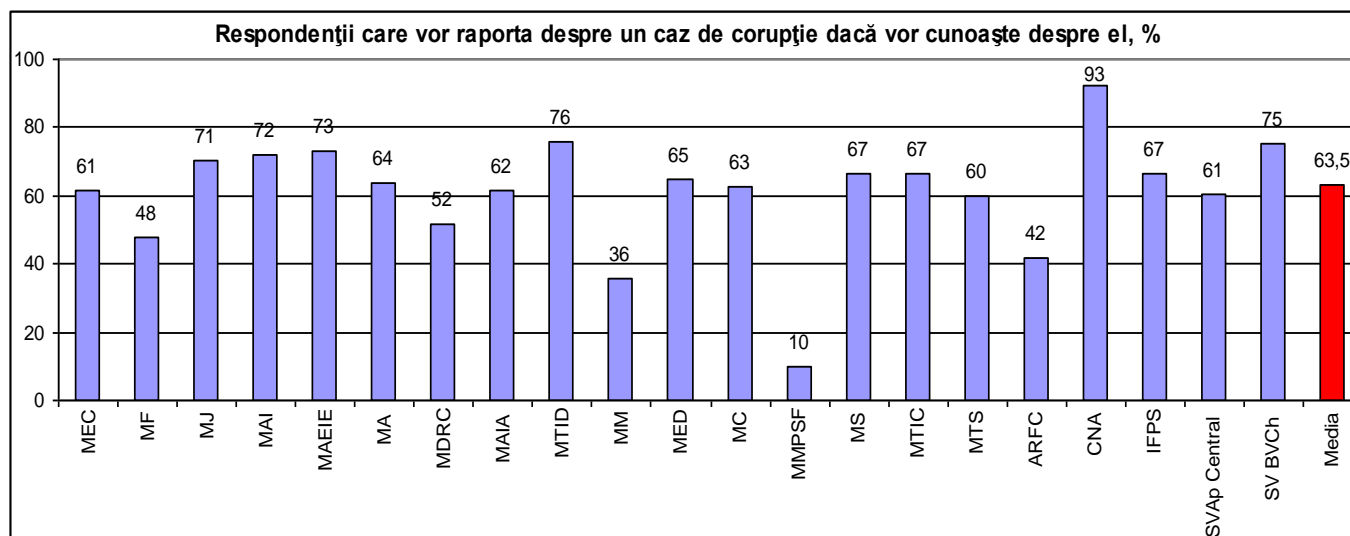
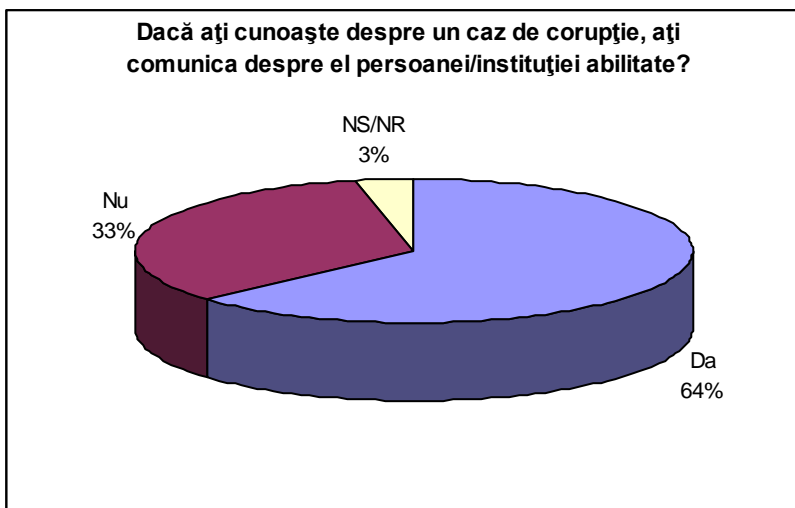

26. Dacă da, pe parcursul ultimului an (12 luni), corupția în instituția dvs ...

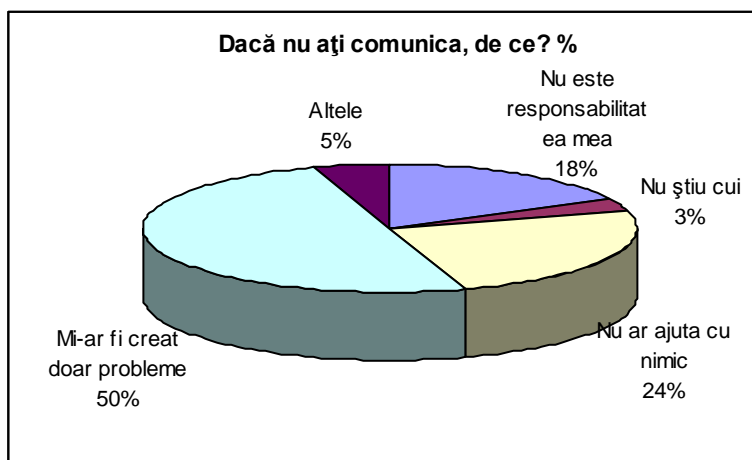
Cea mai mare parte a respondenților consideră că, pe parcursul ultimilor 12 luni, fenomenul corupției în instituția în care lucrează s-a diminuat, ponderea persoanelor care opinează astfel a crescut comparativ cu 2012 cu cca 5 p.p.

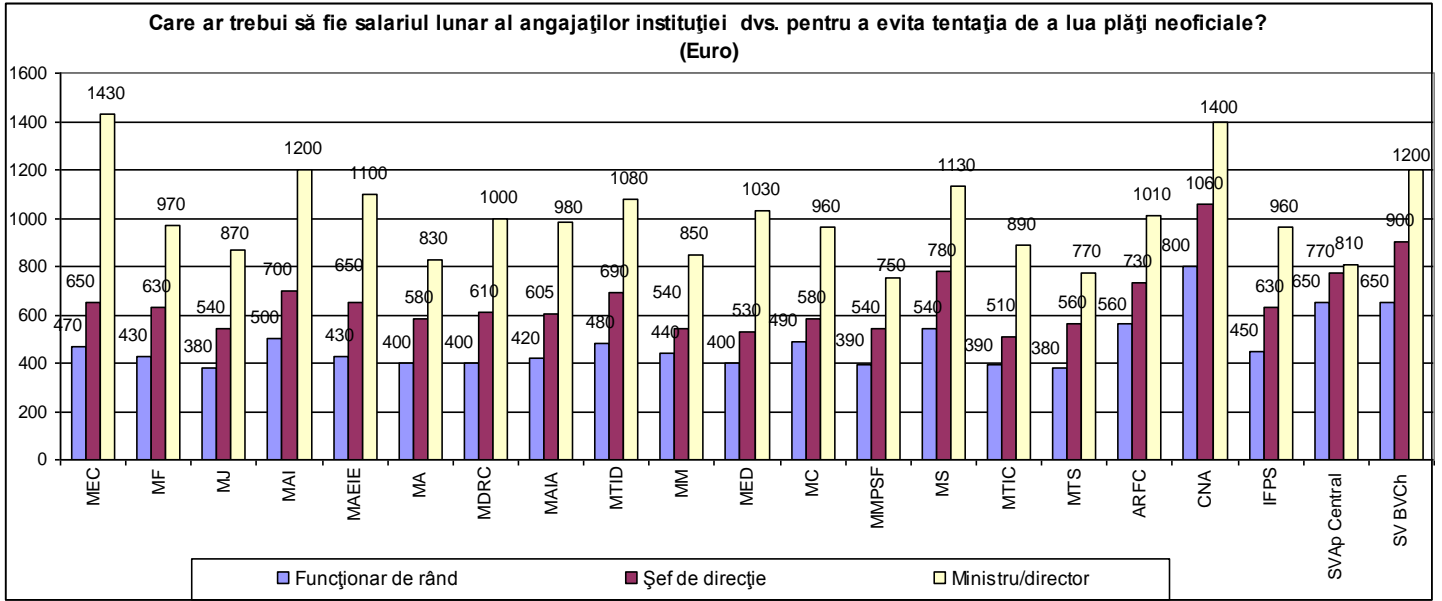
27. Dacă ați cunoaște despre un caz de corupție, ați comunica despre el persoanei/instituției abilitate? Aproximativ 2/3 din respondenți sunt dispuși să denunțe cazurile de corupție, ponderea acestora s-a redus cu cca 6 p.p. comparativ cu 2012. Jumătate din cei care nu vor raporta cazurile de corupție spun că nu o vor face din cauză că aceasta le va crea doar probleme.

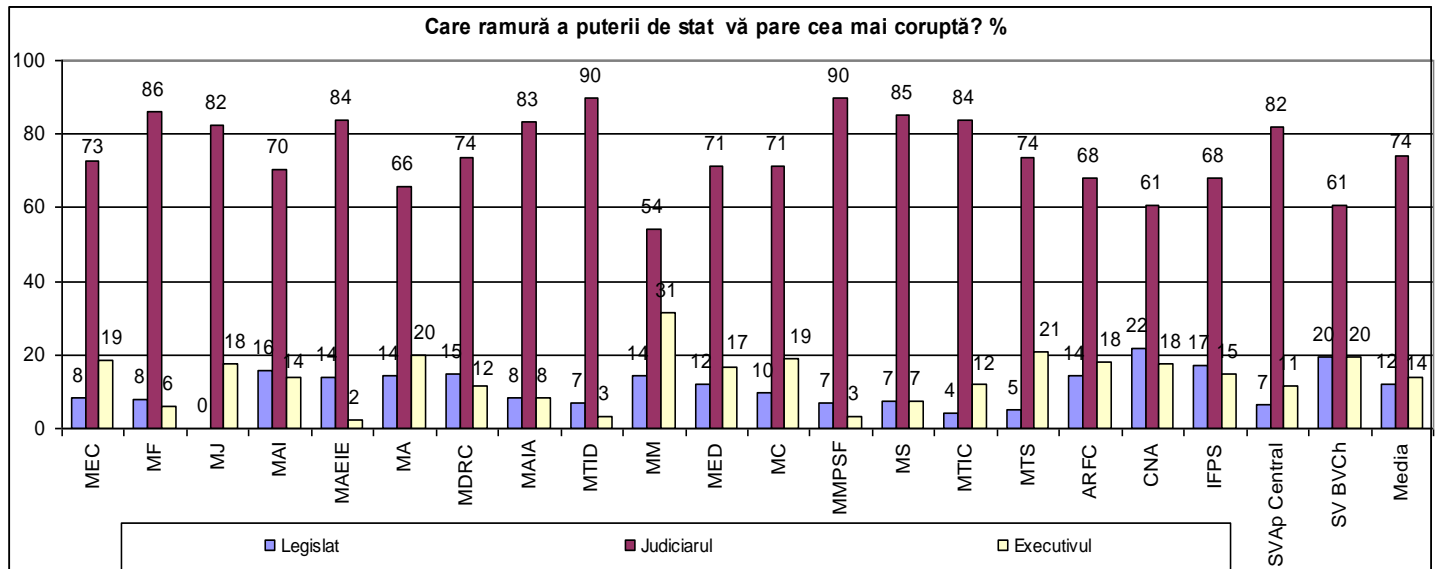
28. Dacă nu ați comunica, de ce?

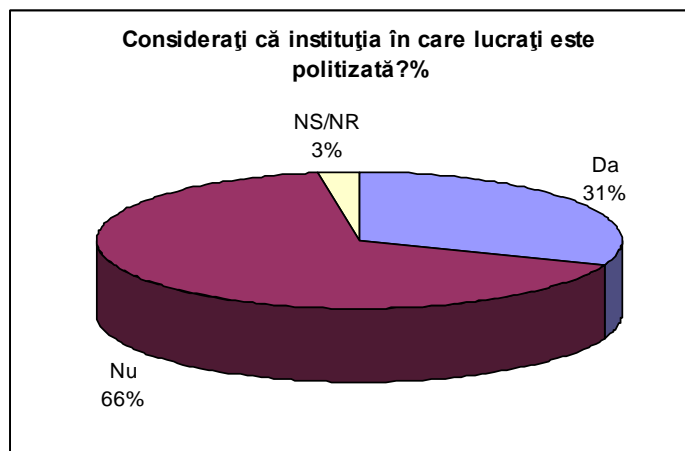
29. Cum considerați, care ar trebui să fie salariul lunar al angajaților instituției dvs. pentru a evita tentația de a lua plăți neoficiale? Media calculată pe categoriile respective de funcționari constituie: funcționar de rând – 480 Euro, șef de direcție - 660 Euro și ministru/director – 1000 Euro. Valorile medii pentru primele două categorii de funcționari au rămas aceleași ca și în 2012, iar pentru ministru/director au crescut cu cca 10%.

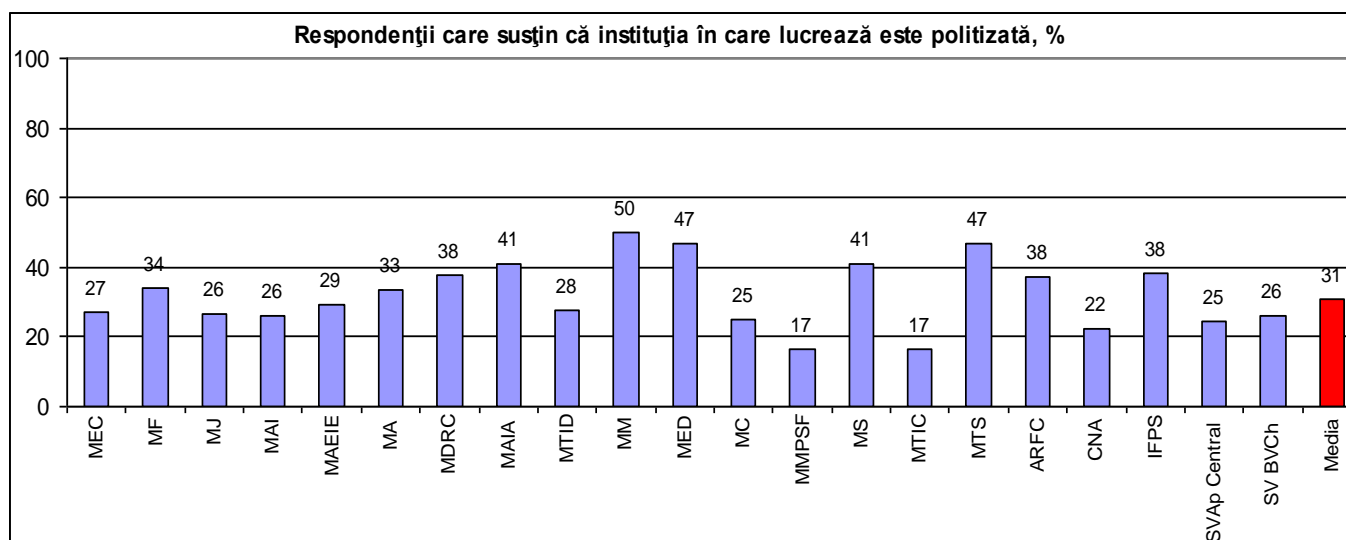

30. Care ramură a puterii de stat vă pare cea mai coruptă?

31. Considerați că instituția în care lucrați este politizată?

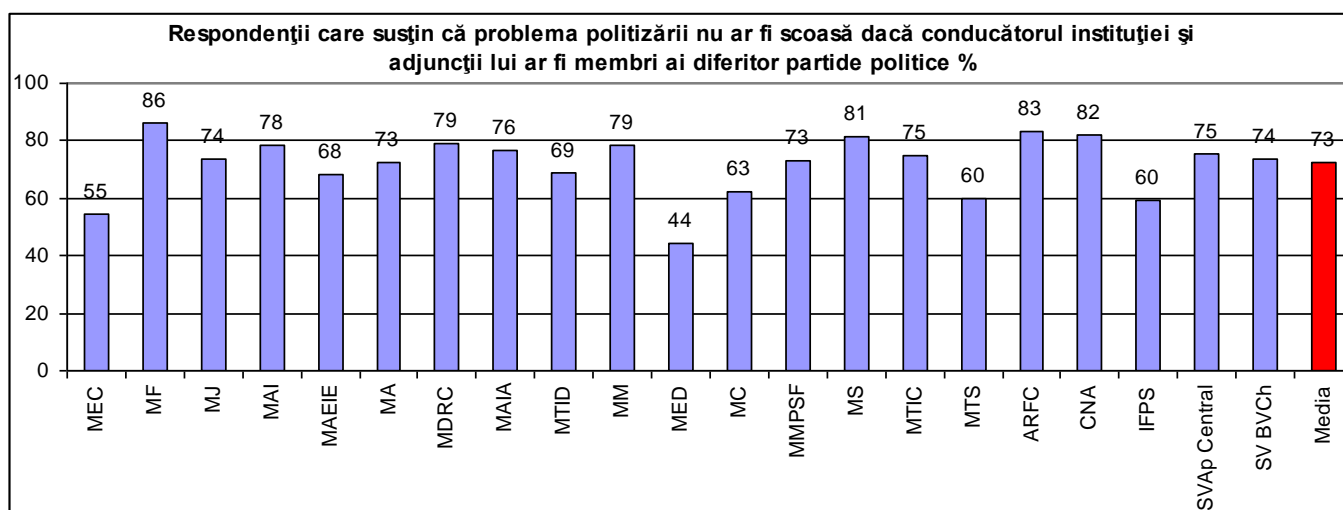
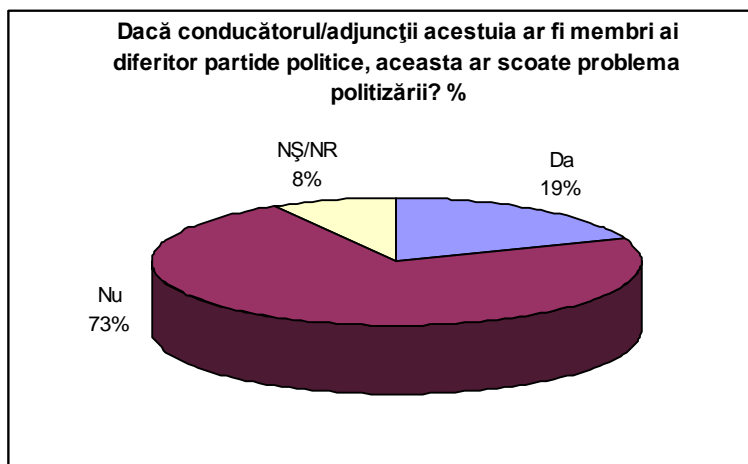

32. Dacă da, în ce constă politizarea?

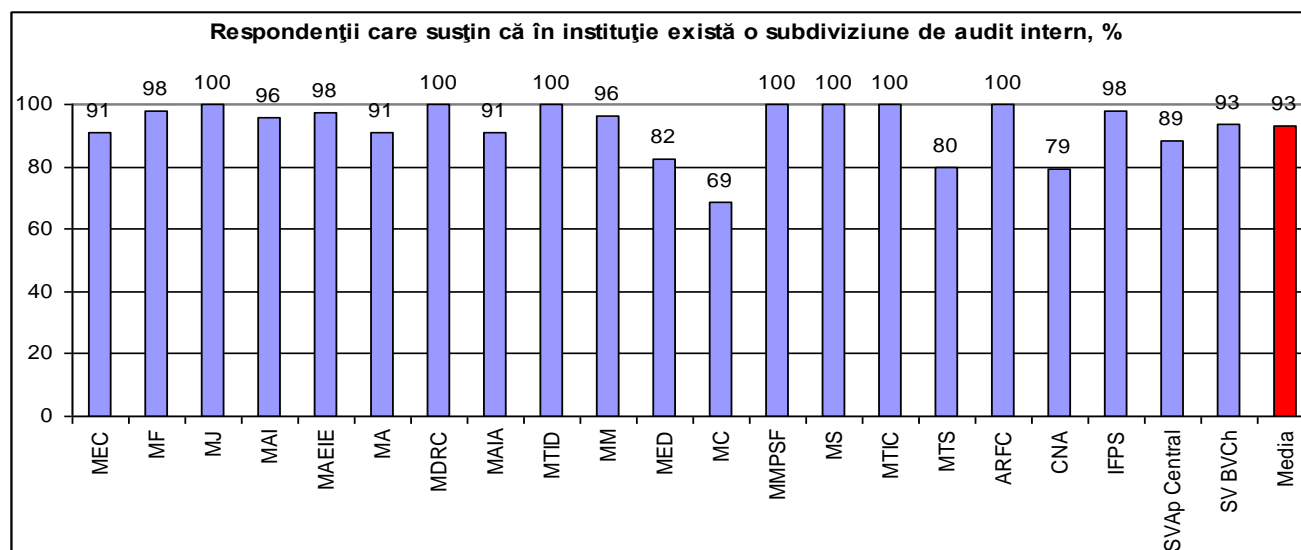
Autoritatea	Nr. chest	Data și ora interviului	Răspunsul respondentului
ARFC	682,686	29.11.2013 - 10:00	Angajarea în serviciu după culoarea politică.
ARFC	690	29.11.2013 - 10:00	Influență în luarea deciziilor.
ARFC	692	29.11.2013 - 10:00	Conducerea instituției este schimbată de către partid.
CNA	237	04.12.2013 -10.00	Lipsa independenței în activitatea instituției.
CNA	264	04.12.2013 -10.00	Numirea conducătorului de către un partid politic.
CNA	245	04.12.2013 -10.00	Partajarea funcțiilor după criterii politice, subordonarea CNA Guvernului.
CNA	251	04.12.2013 -10.00	Șefii sunt promovați pe criterii de partid.
CNA	289	04.12.2013 -10.00	La investigații se atrage atenția doar opoziției.
IFPS	167	26.11.2013 - 09:00	Angajarea conducerii pe criterii politice.
IFPS	165	26.11.2013 - 09:00	Angajarea după apartenență politică.
IFPS	177	26.11.2013 - 09:00	Managementul de top este complet politizat.
IFPS	182	26.11.2013 - 09:00	Promovarea în funcție după criterii de partid.
IFPS	192	26.11.2013 - 09:00	Șeful instituției este membru de partid.
M. Ed.	215	10.12.2013, 14:30	Modalitatea de promovare în funcție.
M. Ed.	220	10.12.2013, 14:30	Angajarea în funcție de interese de partid.
M. Ed.	217	10.12.2013, 14:30	Hărțuirea conducătorilor ce fac parte din alte partide.
M. Ed.	228	10.12.2013, 14:30	Angajarea la serviciu a persoanelor docile.
MA	137	25.11.2013 -14.00	Promovarea intereselor politice.
MA	139	25.11.2013 -14.00	Funcții de conducere sunt împărțite după criterii de partid.
MA	122	25.11.2013 -14.00	Conducerea instituției face parte din diferite partide.
MAEIE	733	13.12.2013 - 10:00	Este o instituție politică în esență prin implementarea cursului determinat de Legislativ.
MAEIE	739	13.12.2013 - 10:00	Conducătorul promovează persoanele care fac parte din același partid.
MAEIE	742	13.12.2013 - 10:00	Sunt persoane afiliate sau simpatizante ale unui partid politic, dar nu pot sa afirm cu certitudine cit de mult realizează interesele de partid prin intermediul ministerului.
MAEIE	745	13.12.2013 - 10:00	Unii ambasadori și diplomați sunt numiți pe criterii politice, aceștia promovează în paralel si interesele partidelor care l-au delegat
MAEIE	746	13.12.2013 - 10:00	Numirea in funcțiile de conducere a tuturor instituțiilor.
MAEIE	764	13.12.2013 - 10:00	Repartizarea funcțiilor de ambasadori pe criterii politice și nu pe meritocrație - trist!
MAEIE	757	13.12.2013 - 10:00	Promovăm cursul politic stabilit în relațiile cu partenerii externi.
MAI	305	11.12.2013 -11.00	Angajare si promovare pe principii politice.
MAI	337	11.12.2013 -11.00	Doar conducerea de vârf este numită în baza acestor criterii.
MAI	318	11.12.2013 -11.00	Toate funcțiile din Aparatul Guvernului sunt partajate după criterii politice.
MAIA	462,458	04.12.2013 -14.00	Angajarea și promovarea pe criterii de partid.
MAIA	459	04.12.2013 -14.00	Conducerea instituției este politizată.

MC	82	12.12.2013 -10.00	La angajarea în serviciu sau promovare au prioritate membrii partidului de aceeași culoare ca și a conducătorului.
MDRC	659	05.12.2013 -15.00	Nu se poate activa în afara intereselor politice.
MDRC	658	05.12.2013 -15.00	Ministrul este angajat după apartenență politică.
MDRC	665	05.12.2013 -15.00	Luarea deciziilor în dependență de interesele politice a conducerii.
MDRC	660	05.12.2013 -15.00	Promovarea în funcție a celor care sunt din același partid cu conducătorul.
MEC	609	28.11.2013 -9.00	Promovarea ideologiei de partid.
MEC	627 642 638	28.11.2013 -9.00	Conducătorii sunt afiliați politic.
MF	491	28.11.2013 -14.00	Impunerea regulilor de partid în specificul activității ministerului.
MF	531	28.11.2013 -14.00	Decizii luate potrivit propunerilor de partid.
MF	529	28.11.2013 -14.00	Conducerea este afiliată unor partide.
MF	528	28.11.2013 -14.00	Ministrul, vice-ministrul acordă facilități membrilor de partid.
MF	522	28.11.2013 -14.00	Influențarea deciziilor adoptate de către conducere.
MF	517	28.11.2013 -14.00	Luarea deciziilor în direcționarea alocațiilor în funcție de interese de partid.
MF	514	28.11.2013 -14.00	Deciziile sunt luate pe criterii politice.
MF	493	28.11.2013 -14.00	Deciziile privind achizițiile publice sunt influențate politic.
MF	492 532	28.11.2013 -14.00	Distribuirea mijloacelor financiare în favoarea anumitor persoane afiliate politic.
MF	534	28.11.2013 -14.00	Factorii de decizie sunt membri ai partidelor politice.
MF	500	28.11.2013 -14.00	Conducătorii numiți pe criterii politice.
MJ	98	10.12.2013 -09.00	Avantaje pentru membrii de partid.
MJ	93 110	10.12.2013 -09.00	Conducerea instituției este politizată.
MM	405	11.12.2013 -15.30	Consultați www.plr.md (informații/evenimente) - ca realizări ale partidului sunt indicate activități ale ministerului.
MM	421	11.12.2013 -15.30	Promovarea angajaților pe linie de partid.
MM	422	11.12.2013 -15.30	Angajare pe criterii politice
MM	425	11.12.2013 -15.30	Se lucrează pentru ca partidul să raporteze rezultate. Iar pe site-urile partidelor se indică în calitate de rezultate și activitățile Ministerului.
MMPSF	703 707	03.12.2013 -14.00	Angajarea și promovarea funcționarilor după criterii politice
MS	49	03.12.2013 -11.00	Promovarea persoanelor și protejarea instituțiilor (teritorial) pe principii partinice.
MS	56	03.12.2013 -11.00	Se fac presiuni pentru ca companiile lor să câștige la toate licitațiile.
MS	59	03.12.2013 -11.00	Promovarea intereselor unui partid.
MS	60	03.12.2013 -11.00	Promovarea obiectivelor politice.
MS	66	03.12.2013 -11.00	Sunt promovați sau au statut mai înalt doar membrii unui partid.
MS	68	03.12.2013 -11.00	Promovarea și susținerea doar a acelor instituții, conducătorii cărora sunt din același partid ca și ministrul.
MS	69	03.12.2013 -11.00	Interesele partidului și ale membrilor acestuia au prioritate.
MTIC	434	06.12.2013 -10.30	Mai mulți funcționari sunt membri ai aceluiași partid ca și ministrul.
MTIC	432	06.12.2013 -10.30	Toate instituțiile de stat sunt politizate.
MTID	1	25.11.2013 -10.00	Procesul de luare a deciziilor este politizat, inclusiv avizarea proiectelor altor autorități publice.
MTID	2	25.11.2013 -10.00	Ministrul și vice-miniștrii sunt numiți pe criterii politice.
MTID	12, 17	25.11.2013 -10.00	Angajarea în serviciu bazată pe interese politice.
MTID	14	25.11.2013 -10.00	Promovarea membrilor de partid.
MTID	23	25.11.2013 -10.00	Conducerea este desemnată de partidul politic aflat la guvernare.
MTID	24	25.11.2013 -10.00	Managementul de top este complet politizat.
MTS	31	05.12.2013, 10:00	Se dau indicații pentru care partid trebuie de votat la alegeri.
MTS	37	05.12.2013, 10:00	Sunt favorizați funcționarii care sunt membri din același partid cu ministrul.
SV Ap.C.	352	17.12.13, 10:00	Angajare unor persoane pe criterii politice.
SV Ap. C	397 396	17.12.13, 10:00	Promovarea persoanelor pe criterii politice PLDM
SV Ap. C	345	17.12.13, 10:00	Luarea deciziilor în interese de partid.
SV Ap. C	372	17.12.13, 10:00	Majoritatea vameșilor sunt membri ai PLDM.
SV/BVC	551	11.12.2013 -08:30	Funcțiile cheie sunt ocupate de persoane care aparțin unor anumite partide politice
SV/BVC	554	11.12.2013 -08:30	Membrii partidului sunt angajați fără probleme, alții - cu bani.
SV/BVC	557	11.12.2013 -08:30	Se numesc în funcție de conducere doar persoane care sunt membri de partid.
SV/BVC	562	11.12.2013 -08:30	Șefii sunt numiți pe criterii politice.

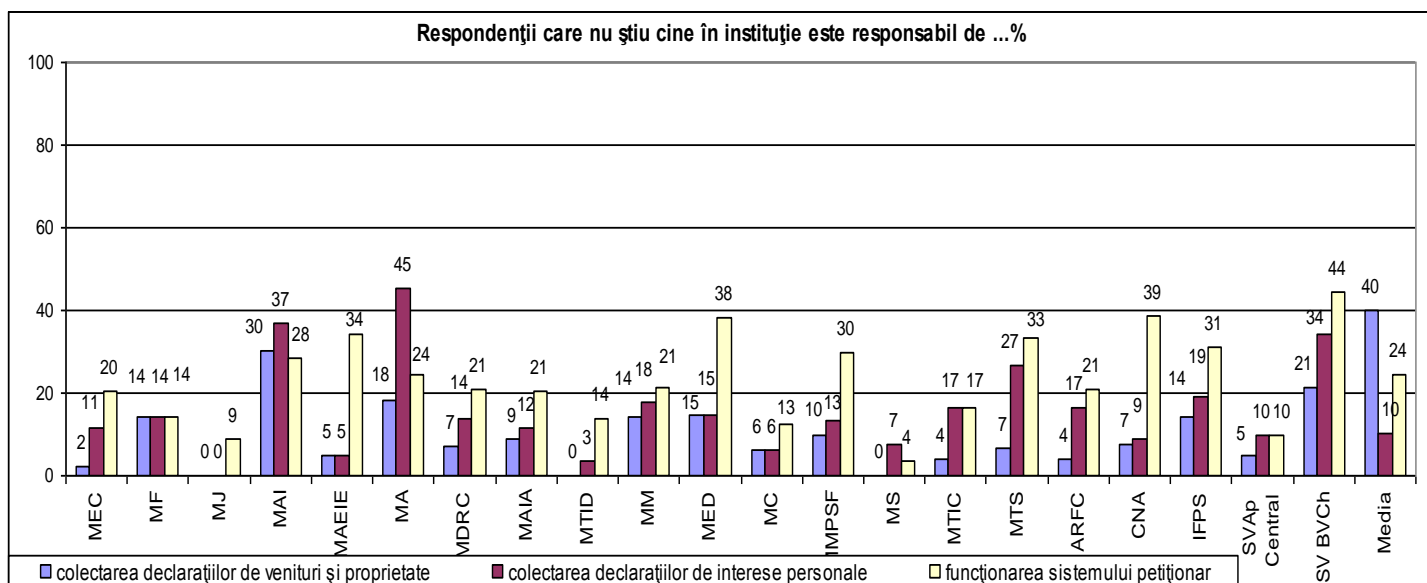
33. Considerați că dacă ministrul/directorul și vice-miniștrii/vice-directorii din instituția în care lucrați ar fi membri ai diferitor partide politice, aceasta ar scoate problema politizării?

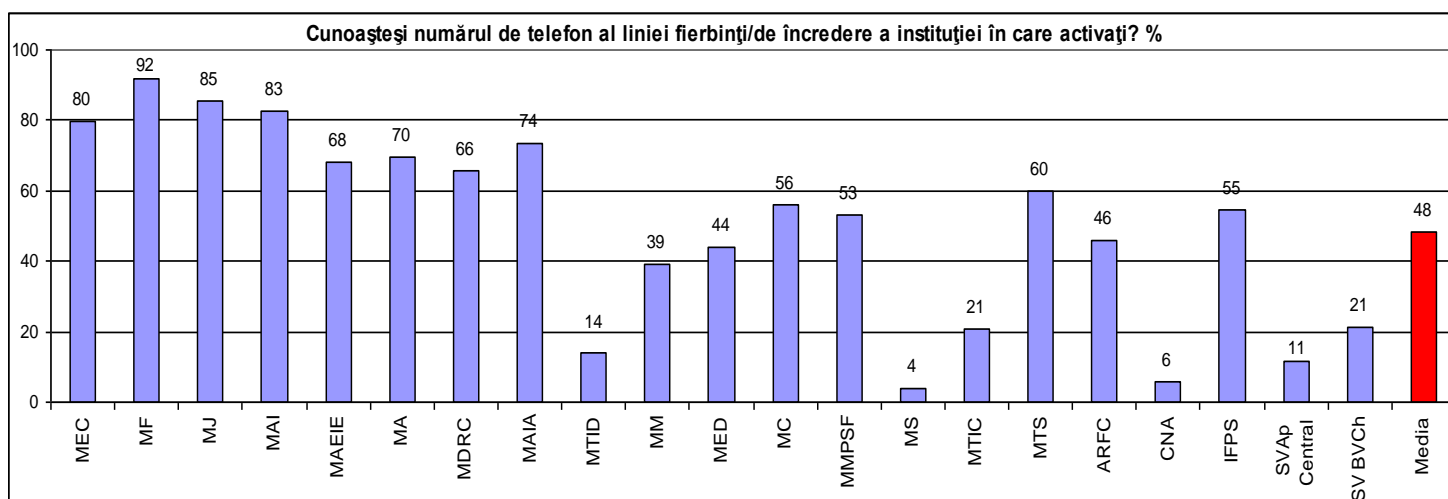
34. În instituția în care activați există o subdiviziune care efectuează auditul intern?

36-38. Cine în instituția dvs. este responsabil de: colectarea declarațiilor de venituri și proprietate, colectarea declarațiilor de interese personale, funcționarea sistemului de petiționare?

39. Cunoașteți numărul de telefon al liniei fierbinți/de încredere a instituției în care activați?

Constatări

Deși există mai multe progrese în ceea ce privește familiarizarea angajaților APC cu prevederile cadrului legal privind conflictele de interese, practica depunerii declarațiilor de interese personale, managementul de personal, perceperea de către respondenți a existenței corupției în APC, eforturile întreprinse de autorități în acest context nu sunt suficiente, în special din punct de vedere a prevenirii conflictelor de interese, informării despre modalitățile de raportare a acestora, supravegherii interne de autorități a respectării restricțiilor și incompatibilităților de către angajați.

Familiarizarea cu prevederile cadrului legal. La general, există o tendință pozitivă în familiarizarea funcționarilor publici cu prevederile cadrului legal privind tratarea conflictelor de interese. Astfel, 92% din respondenți au indicat varianta corectă a noțiunii de „conflict de interese”, ponderea acestora crescând ușor comparativ cu 2012. Marea majoritate a respondenților (85%) consideră corect că funcționarii publici nu sunt în drept să ia decizii în situație de CI. Comparativ cu 2012, a crescut considerabil ponderea respondenților care consideră inacceptabilă încălcarea restricțiilor și interdicțiilor stabilite de legislație, excepție fiind doar restricțiile de postangajare. Ponderea respondenților care au indicat corect răspunderea pentru nedepunerea declarațiilor de interese personale, neraportarea conflictelor de interese și falsul în

declarații este destul de joasă, dar a crescut comparativ cu 2012⁷, inclusiv grație mediatizării sancțiunilor aplicate de Comisia Națională de Integritate în 2013.

Cu toate acestea, ca și în anii precedenți, se menține o interpretare negativă a noțiunii „interes personal”, majoritatea respondenților invocând în calitate de exemple de interese personale cazuri de încălcare a restricțiilor și incompatibilităților, situații de CI, precum și eventuale cazuri de corupție. Este înaltă ponderea respondenților care confundă CI cu corupția (cca 60%).

Practica depunerii declarațiilor de interese personale. Există mai multe momente pozitive la acest capitol. Marea majoritate a respondenților (84%) au remarcat că au depus în 2013 declarații de interese personale, ponderea lor a sporit considerabil (cu 25 p.p.) comparativ cu 2012. Aproape 80% din respondenți susțin că au depus declarațiile persoanei responsabile de colectarea lor (așa cum și prevede legislația) – cu 21 p.p. mai mult decât în 2012. Cu toate acestea, cca 20% susțin că au depus declarațiile altor persoane decât cele prevăzute în lege (conducătorului instituției sau șefului secției/direcției) sau nu-și amintesc cui i-au depus declarațiile. Marea majoritate a respondenților care au depus declarații de interese personale remarcă că au primit un document care atestă depunerea declarației (78%) și au semnat în registrul declarațiilor (77%), ponderea acestora crescând considerabil comparativ cu 2012 (respectiv cu 24 p.p. și 13 p.p.).

Totuși, o parte din respondenți confundă declarațiile de interese cu cele de venituri și proprietate: fiind somați să indice dificultățile la completarea declarațiilor de interese personale, majoritatea celor care le-au indicat s-au referit la probleme ce țin de completarea declarațiilor de venituri și proprietate (deficiențe la colectarea informațiilor, neclarități la indicarea valorii proprietăților etc.)

Tratarea conflictelor de interese. Autoritățile publice nu conferă acestui subiect suficientă atenție: aproape 37% din respondenți remarcă că în fișa lor de post nu există cerințe despre obligativitatea declarării intereselor personale și a situațiilor de conflicte de interese. Marea majoritate a respondenților (88%) au remarcat că nu au raportat conflicte de interese în 2013, situația fiind similară cu 2012. Doar 7% susțin că au raportat conflicte de interese, printre problemele de raportare invocând, de regulă, „neclaritate în textul declarației”, „dificultăți privind conținutul întrebărilor”, „probleme de completare a formularului”. Având în vedere că raportarea conflictelor de interese se face în formă liberă și nu în baza unui formular, am putea conchide că respondenții confundă raportarea conflictelor de interese cu depunerea declarațiilor de interese.

De asemenea, marea parte a respondenților (89%) susțin că nu cunosc despre careva conflicte de interese care să fi avut loc în instituția în care activează în 2013. Cei care s-au referit la conflicte de interese din 2013, au invocat atât situații de conflicte care au fost soluționate în cadrul instituțiilor, cât și eventuale cazuri de abuz în serviciu, de încălcare a restricțiilor în ierarhia funcției publice, de luare a deciziilor în situații de conflicte de interese, care după toate probabilitățile, nu au fost raportate și soluționate. Printre subdiviziunile cu risc sporit de apariție a conflictelor de interese sunt indicate mai frecvent conducerea autorităților, direcțiile economie și finanțe, direcțiile juridice.

Deși legislația stabilește restricții de postangajare (restricții de încetare a activității)⁸, circa 74% din respondenți susțin că nu există asemenea restricții pentru colaboratorii instituției (similar situației din 2012). Din exemplele invocate de respondenți („vechimea în muncă”, „nedivulgarea informației confidențiale”, „existența unor antecedente penale”, „nu avem drept să deținem o funcție în altă instituție”, „cumularea activității de bază cu altă funcție retribuită, cu excepția celei didactice”, etc.) putem conchide că angajații, de regulă, nu sunt familiarizați cu acest gen de restricții.

Opinii privind managementul de personal, eventuale carențe în aplicarea politicilor interne. La general, se menține o tendință de îmbunătățire a situației privind angajarea, promovarea și premierea personalului în APC, nediscriminarea angajaților din diferite considerente (naționale, politice, de gen). Cu toate acestea, există mai multe probleme în acest sens:

- 28% din respondenți consideră că procedura de evaluare a cadrelor nu este obiectivă și transparentă, 17% din interlocutori remarcă că nu sunt informați despre procedura în cauză;
- 33% din respondenți susțin că în instituție au loc cazuri de angajare grație relațiilor de rudenie și amicitie;
- 31% din respondenți remarcă despre existența cazurilor de promovare și premiere nemeritată a angajaților;

⁷ În 2012, circa 26% din respondenți au indicat corect care sunt sancțiunile pentru neprezentarea declarațiilor de interese personale și de venituri și proprietate, și respectiv 17% - pentru nedeclararea conflictelor de interese.

⁸ Articolul 20 din Legea 16/2008.

- 22% din respondenți consideră că în instituție au loc cazuri când angajații utilizează funcția de serviciu în scopuri personale.

Circa 14 % din respondenți au remarcat că *anumite politici promovate de instituție sunt incorecte* (cu 3 p.p. mai puțin decât în 2012), de regulă fiind aduse reproșuri privind salarizarea insuficientă, dotarea nesatisfăcătoare cu echipamente și probleme în politica de cadre (angajare, promovare). O parte din respondenți au invocat în acest context insistența joasă a autorităților în modificarea actelor legislative în combaterea corupției, insuficiența activităților de educație a publicului despre pericolul corupției (CNA), politica fiscală bazată, cu precădere, pe controlul contribuabililor, presiune și amenzi (IFPS); netransparența achizițiilor publice, a modului de utilizare a Fondului Ecologic Național (MM); promovarea în grad a unor persoane fără merite și înainte de termen, tolerarea relațiilor de rudenie între colaboratorii vamali și brokerii vamali (SV Ap Central, BV Chișinău).

Existența corupției în APC, disponibilitatea denunțării cazurilor de corupție. 29% din respondenți susțin că în instituția în care activează există corupție, ponderea acestora s-a redus cu 10 p.p. comparativ cu 2012. Cea mai mare parte din cei care consideră că în instituție există corupție au remarcat că în ultimele 12 luni acest fenomen s-a diminuat (42%), ponderea persoanelor care opinează astfel a crescut comparativ cu 2012 cu cca 5 p.p. Aproximativ 2/3 din respondenți sunt dispuși să denunțe cazurile de corupție, totuși ponderea acestora s-a redus cu cca 6 p.p. comparativ cu 2012.

Recomandări

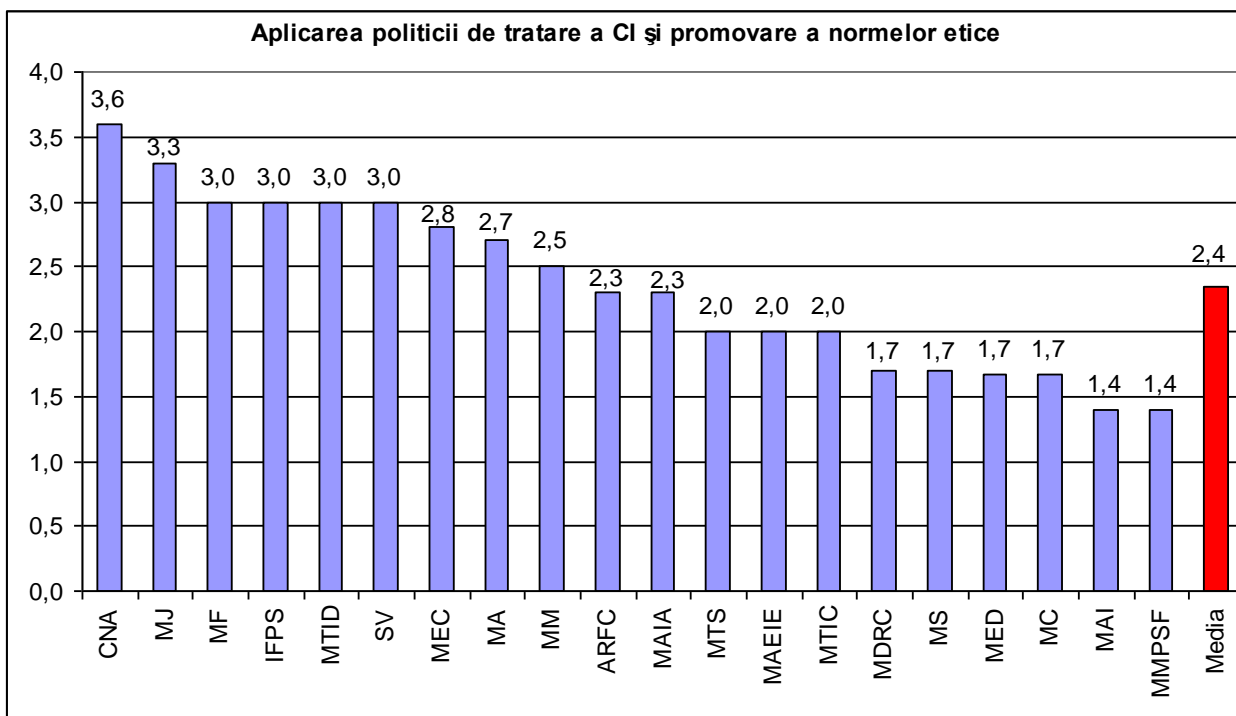
- Familiarizarea continuă a angajaților APC cu prevederile cadrului legal de tratare a conflictelor de interese, accentuând aspectele ce țin de interese personale, incompatibilități și restricții, inclusiv de postangajare și raportarea conflictelor de interese;
- Atenționarea angajaților APC despre obligativitatea raportării conflictelor de interese, elaborarea unui ghid privind raportarea, documentarea și soluționarea conflictelor de interese și aplicarea acestuia;
- Consolidarea de către APC a capacităților de monitorizare internă a respectării restricțiilor și incompatibilităților, raportării conflictelor de interese, cu antrenarea în acest proces a structurilor de securitate și audit intern;
- Atragerea de către APC a atenției asupra situațiilor de conflicte de interese invocate de respondenți, luarea în considerație a opiniilor respondenților privind politicile incorecte promovate în APC și propunerile de îmbunătățire a climatului de lucru;
- Transparentizarea procedurilor de angajare, evaluare, promovare și premiere a personalului prin informarea angajaților despre conținutul și respectarea acestor proceduri.

III. Practicile de aplicare a politicii conflictelor de interese în serviciul public (clasamentul autorităților publice centrale)

Scopul monitorizării constă în analiza implementării politicii de tratare a conflictelor de interese și promovare a normelor etice în 20 autorități publice centrale (APC)⁹ prin prisma actelor normative care reglementează acest domeniu, constatarea eventualelor probleme în aplicarea politicii și formularea propunerilor de îmbunătățire a acesteia.

Cadrul legal aplicabil: Legea nr.16-XVI din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interese (Legea 16/2008), Legea nr.25 din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public (Legea nr.25/2008), Hotărârea Guvernului nr.134 din 22.02.2013 privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol (HG 134/2013).

Implementare în cadrul autorităților. Rezultatele monitorizării atestă că majoritatea APC au depus eforturi pentru a aplica și consolida politica de tratare a conflictelor de interese și promovare a normelor etice, situația îmbunătățindu-se comparativ cu 2012. Cea mai bună prestație în aplicarea politicii o au CNA și MJ, cele mai slabe realizări fiind la MAI și MMPSF.

Având în vedere că această politică a fost monitorizată și în 2012, putem remarca că unele autorități au avansat în aplicarea ei (MEC, MA, CNA, MF, MM, MAEIE, MC), altele (MDRC, MMPSF) - au regresat, celelalte autorități și-au menținut pozițiile¹⁰.

Situația în profilul măsurilor aplicate este următoarea.

⁹ Ministerul Economiei (MEC), Ministerul Finanțelor (MF), Inspectoratul Fiscal Principal de Stat (IFPS), Serviciul Vamal (SV), Ministerul Justiției (MJ), Ministerul Afacerilor Interne (MAI), Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE), Ministerul Apărării (MA), Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC), Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (MTID), Ministerul Mediului (MM), Ministerul Educației (MED), Ministerul Culturii (MC), Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF), Ministerul Sănătății (MS), Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC), Ministerul Tineretului și Sportului (MTS), Agenția Relații Funciare și Cadastru (ARFC), Centrul Național Anticorupție (CNA).

¹⁰ Evoluțiile au fost apreciate în baza indicatorilor comparabili din 2013 și 2012: depunerea declarațiilor de interese personale, raportarea conflictelor de interese, familiarizarea angajaților cu prevederile legislației, existența sesizărilor privind încălcarea codului de conduită și luarea măsurilor de rigoare. (Notă – în 2013 a fost introdus un indicator nou care ține de crearea în APC a Comisiei de evidență a cadourilor, ținerea evidenței și publicarea listei cadourilor raportate de funcționari).

Depunerea declarațiilor de interese personale (DIP)

În general, APC monitorizate au întreprins măsuri pentru a asigura depunerea de către funcționari și demnitari a declarațiilor de interese personale (DIP). Sub aspect pozitiv este de remarcat că toate autoritățile au comunicat despre depunerea declarațiilor și au indicat numărul declaranților (pentru comparație: în 2012, 85% din APC au informat despre depunerea DIP, din ele 1/3 nu au indicat numărul declaranților). Informațiile oferite de APC arată că persoanele responsabile de colectarea declarațiilor asigură, de regulă, ținerea evidenței DIP depuse și expedierea acestora la CNI.

Și rezultatele sondajului funcționarilor publici realizat de TI-Moldova în 2013¹¹, atestă momente pozitive în depunerea DIP. Majoritatea absolută a respondenților (84%) au remarcat că au depus DIP în 2013, ponderea lor sporind cu 24 puncte procentuale față de 2012. La fel, majoritatea celor care au depus declarațiile remarcă că au primit un document confirmativ și au semnat în registrul declarațiilor, ponderea acestora crescând considerabil comparativ cu 2012.

În ce privește respectarea termenelor depunerii DIP, 65% din APC au menționat că toți funcționarii au prezentat declarațiile în termen, iar 35% din autorități au remarcat despre abateri (MAEIE, MAIA, MED, MS, IFPS, MA, ARFC). Deși potrivit Legii cu privire la conflictul de interese¹², autoritățile urmau să anunțe CNI despre nedeținerea în termen a declarațiilor, am putea presupune că nu toate APC s-au conformat acestei cerințe. Pare că doar IFPS a anunțat CNI despre un atare caz „a fost informată CNI că un funcționar fiscal nu a depus declarația ...”. Alte autorități, după toate probabilitățile, nu au informat CNI, rezumându-se la informarea declaranților: „persoanele au fost atenționate referitor la obligativitatea respectării termenelor de declarare” (MED); „persoanele au fost atenționate că vor purta răspundere conform legislației în vigoare” (MS); „persoanelor care nu au depus declarații de interese personale sau le-au depus cu încălcarea termenilor stabilite li s-au adus la cunoștință prevederile legislației” (MMPSF); „au fost scrise mesaje prin Intranet, despre faptul că colaboratorii urmează să depună declarații de interese personale și de faptul că vor fi sancționați de CNI” (MAEIE); „persoanele care nu au depus declarațiile în termen, au fost apelate adăugător și informate despre necesitatea depunerii de urgență a declarațiilor respective” (MAIA)¹³.

Din informațiile recepționate de la APC putem deduce că unele se confruntă în continuare cu dificultăți la colectarea DIP. Spre exemplu, MED a comunicat că nu poate oferi numărul persoanelor cu funcții de conducere și control în instituțiile din sistemul de învățământ de stat care urmează să depună DIP din motivul interpretării confuze în legislație a noțiunii „cu funcții de control”, precum și din cauză că declarațiile acestora se depun prin autoritățile publice locale. MAI nu a oferit date concludente despre depunerea DIP, posibile motive fiind numărul mare de angajați, eventuala lipsa a unui mecanism intern de colectare și procesare operativă a datelor despre declarațiile depuse, precum și suprapunerea procesului de reorganizare instituțională a MAI și a depunerii declarațiilor anuale.

A fost dificil de a confrunța informațiile APC despre declarațiile depuse cu datele respective ale CNI, întrucât Comisia a oferit numărul declaranților cu aproximație din motivul lipsei unei evidențe automatizate. Potrivit CNI, crearea unei baze de date interne de evidență a declarațiilor la începutul 2013 a fost practic imposibilă din lipsă de echipament și tehnică, precum și a insuficienței resurselor umane. De remarcat că informațiile oferite de CNA, MEC, MMPSF, MTIC, MTS, MAIA, MA, MM privind declarațiile inițiale și anuale depuse au corespuns datelor CNI.

Raportarea conflictelor de interese (CI)

Cea mai mare parte din APC monitorizate (75%) au comunicat că funcționarii nu au raportat situații de conflicte de interese în perioada de referință, trei autorități (SV, CNA și ARFC) au informat despre atare cazuri și două autorități (MAI, MMPSF) nu au răspuns la întrebare. Pentru comparație – în 2012 practic toate autoritățile au remarcat că funcționarii nu au raportat despre situații de conflicte de interese. Totuși, în 2013, numărul conflictelor de interese raportate este infim: 4 situații în 20 APC. Informațiile APC despre conflictele de interese declarate și soluționate în 2013 sunt prezentate în următorul tabel (*în redacția autorităților*).

¹¹ TI-Moldova, *Rezultatele sondajului funcționarilor publici privind aplicarea politicilor anticorupție în APC*, 2014, <http://www.transparency.md/Docs/Rezultatele%20sondajului%20CI%20in%20APC%202013%20%20final.pdf>

¹² Articolul 10 (2) din lege.

¹³ A se vedea răspunsurile autorităților respective în tabelele de sinteză.

APC	Descrierea succintă a CI	Persoana care a examinat și soluționat CI	Modul de soluționare a CI
CNA, 2 pers.	CI declarat de către un director adjunct al CNA în procesul de examinare și semnare a unui material. CI declarat de un ofițer de urmărire penală care a constatat că este în relație de rudenie cu una din persoanele care figurau în dosarele pe care le instrumenta.	Situația a fost coordonată de către directorul instituției. Conducerea Direcției generale combaterea corupției.	Materialul remis spre examinare și semnare altui director adjunct. Ofițerul a fost înlăturat de la examinarea dosarelor vizate.
SV, 1 pers.	Raportată o situație de subordine a persoanei apropiate.	Direcția managementul personalului la indicația Directorului General.	Persoana din subordine transferată într-o funcție neconflictuală
ARFC, 1 pers.	Președintele consiliului de administrare al IS "IPOP", dorind să participe la concursul pentru funcția de administrator al întreprinderii, a înaintat un demers fondatorului că se află în conflict de interese.	Răspuns evitat	Răspuns evitat

Și potrivit sondajului funcționarilor publici al TI-Moldova realizat în 2013, majoritatea absolută a respondenților au remarcat că nu au declarat CI. Totodată, fiind rugați să relateze despre careva situații de CI în instituția în care activează, o parte din respondenți au invocat eventuale cazuri de încălcare a interdicțiilor, restricțiilor, de luare a deciziilor în situații de CI, care după toate probabilitățile, nu au fost raportate¹⁴.

Este de remarcat sub aspect pozitiv că un șir de APC (CNA, SV, MAI, MS, MAIA, MEC, MED, MTS¹⁵) au identificat cazuri de neraportare a conflictelor de interese de către angajați, sesizând despre aceasta CNI. Pornind de la aceste sesizări, CNI a inițiat 7 controale privind eventuale încălcări ale restricțiilor, incompatibilităților și nedeclarare a conflictelor de interese în APC monitorizate, inclusiv: în MF, MS, MED, MM, MAIA, MEC. În rezultatul controalelor, CNI a constatat existența conflictelor de interese și a sesizat CNA în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale (excepție – cazul MM). Este de remarcat că în jumătate din cazuri, deciziile CNI au fost contestate. La data de 25.04.2014, situația pe dosarele de control este următoarea¹⁶:

- MF: a fost constatat conflictul de interese la ministrul finanțelor¹⁷, sesizat CNA în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale (decizia CNI a fost contestată în instanța de judecată);
- MS: au fost constatate conflicte de interese a doi responsabili din minister¹⁸, sesizat CNA (în ambele cazuri deciziile CNI au fost contestate);
- MED: a fost constatat conflictul de interese în cazul ex-ministrului MED¹⁹ (decizia CNI a fost contestată în instanța de judecată, dosarul aflându-se în procedură);
- MAIA: a fost constatat conflictul de interese în cazul unuia din funcționari²⁰, sesizat CNA în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale;
- MEC: a fost constatat conflictul de interese în cazul directorului Agenției pentru Eficiență Energetică²¹, sesizat CNA în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale;

¹⁴ www.transparency.md/Docs/Rezultatele%20sondajului%20CI%20in%20APC%202013%20%20final.pdf . Printre exemple au fost invocate angajarea rudelor fără concurs, activitatea funcționarului în subordinea nemijlocită a unei rude, luarea deciziilor de achiziții publice în favoarea firmelor afiliate, etc.

¹⁵ Răspunsul CNI nr.03139 din 05.02.2014 la solicitarea de informații a TI-Moldova.

¹⁶ Informații suplimentare oferite de CNI la solicitarea TI-Moldova.

¹⁷ CNI a constatat că ministrul finanțelor, Anatol Arapu, a încălcat interdicțiile de a utiliza bunurile proprietate publică în scopuri personale.

¹⁸ În primul caz, CNI a constatat că ministrul sănătății, Andrei Usatii, prin ordinul de reorganizare a 3 spitale, a creat condiții favorabile de administrare a acestora (ministrul având dreptul să revină după încheierea mandatului la postul de medic șef al unuia din spitale, ocupat de el anterior). În al doilea caz, CNI a constatat că viceministrul Octavian Grama a participat la luarea deciziei de includere în lista medicamentelor compensate de stat a produselor unei firme, reprezentanța căreia în RM este condusă de soția lui.

¹⁹ CNI a constatat că ex-ministrul, Mihail Șleahțișchi, a luat o decizie în favoarea organizației în care este fondator (a autorizat organizația să avizeze planuri, programe de formare profesională continuă pentru adulți).

²⁰ CNI a constatat că Alexandru Ciobanu, a facilitat procedura de eliberare a certificatelor fitosanitare firmei la care este fondator.

²¹ Potrivit CNI, Mihail Stratan a participat la licitația publică și a identificat ca câștigător propria companie.

- MM: au fost constatate cazuri de nedeclarare a conflictului de interese de către ex-vice-ministru²². Potrivit CNI, încălcările au fost admise până la 01.03.2012 (dată intrării în vigoare a Legii cu privire la CNI), din această cauză competențele legale ale CNI nu au putut fi extinse asupra încălcărilor date.

Potrivit Raportului CNI pentru 2013, Comisia a inițiat 120 de dosare de control în care erau vizate persoane din autoritățile publice centrale și locale, mai mult de jumătate din dosare fiind axate pe potențiale conflicte de interese și incompatibilități²³. În mare parte, controalele au fost pornite în baza informațiilor jurnaliștilor de investigație, sesizărilor ONG-urilor care vin să confirme practicile răspândite de luare a deciziilor în situație de conflicte de interese și de incompatibilități. Aceasta denotă faptul că autoritățile publice, în special centrale, nu întreprind măsuri suficiente pentru a preveni și identifica conflictele de interese, eventual prin antrenarea în proces a subdiviziunilor de control/audit intern.

De remarcat că MEC, CNA, SV au elaborat și aplică documente interne care reglementează procedura de raportare și documentare/evidență a conflictelor de interese. Potrivit MEC, conflictele de interese sunt identificate de auditorii interni, în programele misiunilor de audit din subdiviziunile MEC și întreprinderile subordonate fiind incluse acțiuni legate de depistarea conflictelor de interese. În CNA, în baza ordinului nr.12 din 23.01.2013 cu privire la aprobarea instrucțiunii despre efectuarea investigațiilor în cadrul procedurii disciplinare, Direcția Generală Resurse Umane și Securitate este responsabilă de investigarea cazurilor de CI depistate în rândul colaboratorilor. În SV acest proces este reglementat prin dispoziția directorului nr. 345-D din 05.07.2013 cu privire la identificarea conflictului de interese. Totuși, aceste documente nu au fost găsite pe paginile web ale SV și CNA, plasarea lor ar fi utilă altor APC pentru preluarea experienței.

Familiarizarea angajaților cu Legea cu privire la conflictul de interese și Codul de conduită

APC monitorizate, cu excepția MDRC și MAI, au informat despre măsurile de familiarizare a funcționarilor cu legile enunțate. Aceste măsuri constau, de regulă, în instruirea internă a funcționarilor (în special, debutanților) cu prevederile legislației și diseminarea materialelor promoționale. În unele APC funcționarii au fost instruiți și în cadrul Academiei de Administrare Publică.

Deși în ultimii ani există o tendință pozitivă în familiarizarea funcționarilor cu prevederile cadrului legal privind tratarea conflictelor de interese, nivelul de familiarizare rămâne insuficient. Potrivit sondajului funcționarilor publici realizat de TI-Moldova în 2013, o mare parte din persoanele intervievate interpretează negativ noțiunea „interes personal”, aducând în calitate de exemple cazuri de încălcare a restricțiilor, incompatibilităților și eventuale cazuri de corupție; mai mult de jumătate din respondenți confundă conflictul de interese cu corupția; este joasă ponderea respondenților care știu care sunt sancțiunile pentru încălcarea legii cu privire la conflictul de interese. Deseori respondenții confundă declarațiile de venituri și proprietate cu cele de interese personale, iar declarațiile de interese personale – cu declarațiile de conflicte de interese. Circa o treime din funcționarii intervievați susțin că au participat la instruire cu tematica eticii publice, tratarea conflictelor de interese și declararea veniturilor și proprietăților²⁴.

Și din răspunsurile unor APC la solicitarea de informații a TI-Moldova se poate conchide că autorii confundă declarațiile de interese personale cu raportarea conflictelor de interese (de ex., în scrisoarea SV, se remarcă „au fost angajați sau numiți 367 funcționari publici, toți au depus *declarații de conflict de interese*”).

Este de remarcat că unele din APC solicită organizarea de către CNI a seminarelor privind completarea declarațiilor de interese personale și de venit și proprietate, însurarea pe pagina web a CNI a unei rubrici *Întrebări și răspunsuri*, ceea ce le-ar permite autorităților să primească consultanță în regim on-line și să facă schimb de experiență în contextul depunerii declarațiilor de interese și raportării conflictelor de interese.

Existența sesizărilor/plângerilor privind încălcarea normelor de conduită

70% din APC au comunicat că n-au recepționat plângeri/petiții despre încălcarea Codului de conduită de către angajații instituției, 20% (MM, CNA, IFPS, SV) au confirmat primirea plângerilor, iar MDRC și MAI nu au oferit

²² Potrivit CNI, ex-vice ministrul MM, Jolondcovschi Alexandru, a participat ca membru al Consiliului de Administrare a Fondului Ecologic Național la luarea deciziilor privind alocarea mijloacelor financiare entităților conduse de el.

²³ CNI, *Raport de activitate pentru perioada anului 2013*, http://www.cni.md/Upload/Raport_final_2013_ro.pdf

²⁴ www.transparency.md/Docs/Rezultatele%20sondajului%20CI%20in%20APC%202013%20final.pdf

răspuns. Rezultatele sondajului funcționarilor publici realizat de TI-Moldova în 2013 vin să confirme aceste date: 16% din respondenți susțin că au fost cazuri de încălcare a Codului de conduită (inclusiv în SV – 48% din respondenți, CNA – 33%, MA – 30%, MM – 29%). De remarcat că doar 30% din toți respondenții susțin că au fost informați despre încălcările Codului de conduită și măsurile întreprinse²⁵.

Informațiile despre plângerile privind încălcarea Codului de conduită și măsurile întreprinse sunt expuse în tabelul următor. Este de remarcat că, la fel ca în anul precedent, APC nu publicat aceste date, cel puțin pe paginile sale web.

APC	Numărul plângerilor recepționate	Tipul abaterilor constatate	Sancțiuni aplicate
MM	3 apeluri din partea angajaților MM.	Înregistrate încălcări de tipul: acțiuni care ating prestigiul și imaginea autorității publice, neglijarea și tergiversarea îndeplinirii sarcinilor de serviciu și a indicațiilor superiorilor.	Aplicate 3 sancțiuni sub formă de muștrare și avertisment. Sancțiunile nu au fost contestate.
IFPS	101 petiții despre acțiunile ilegale ale funcționarilor fiscali (de la angajați nu au parvenit petiții).	Din numărul total de petiții 39 nu s-au confirmat, 59 - au fost confirmate, 3 - în curs de examinare. Materialele au fost remise spre examinare, conform competenței, comisiilor de disciplină.	Aplica sancțiuni disciplinare la 29 persoane. (avertisment, muștrare, muștrare aspră). Au fost contestate 3 sancțiuni (contestațiile sunt în proces de examinare).
SV	77 plângeri scrise și 48 apeluri la linia fierbinte	Finalizate 92 anchete în cadrul cărora au fost identificate încălcări a Codului de conduită. Încălcările se încadrează în art. 11 și 13 din HG nr. 456 din 27.07.2009 privind aprobarea Codului de conduită a colaboratorului vamal.	Aplicate 324 sancțiuni (observații – 205; muștrări – 69; muștrări aspre – 35; retrogradări în funcție – 1; eliberări din funcție 14. Nu au fost recepționate cereri de chemare în judecată privind contestarea sancțiunilor aplicate.
CNA	65 informații despre încălcarea obligațiilor profesionale, disciplinei de serviciu și conduitei profesionale: - petiții, demersuri – 34; - comunicări la linia fierbinte sau telefonul de încredere – 5; - rapoarte ale angajaților – 17; - alte informații – 9.	Inițiate 36 investigații, pornite 5 proceduri disciplinare (admiterea erorilor materiale la instrumentarea cauzei penale, tergiver-sarea urmării penale, comportament necorespunzător în societate, examinarea superficială a materialilor în gestiune, nerespectarea regimului informațiilor cu caracter secret, a datelor cu caracter personal sau secret).	Sanționați disciplinar 4 angajați, (muștrare – 1; avertisment – 3). Contestări nu au parvenit.

Crearea comisiilor de evidență și evaluare a cadourilor, ținerea registrului și publicarea listei cadourilor

Potrivit HG 134/2013 privind stabilirea valorii admise a cadourilor simbolice, a celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol, APC urmau să creeze comisii de evidență a cadourilor, să țină registre ale cadourilor și, în cazul primirii și raportării cadourilor de funcționari, să facă publică lista cadourilor. APC au creat comisii de evidență a cadourilor²⁶. În MJ, CNA, SV funcționarii au raportat despre primirea cadourilor, autoritățile comunicând despre înscrierea acestora în registre. Potrivit situației la 01.02.2014, lista cadourilor a fost publicată pe pagina web a CNA²⁷.

De remarcat este că valoarea cadourilor care, conform legii, pot fi acceptate de funcționari nu este una simbolică (1000 lei), mai ales având în vedere valoarea medie a pensiei de circa 1000 de lei și a câștigului salarial mediu în sfera bugetară de circa 3400 de lei.

Probleme în aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes

De regulă, APC nu au indicat probleme în aplicarea acestei politici. Totuși, unele autorități a menționat că: „nu este o concluzie eficientă cu CNI: legislația în domeniul declarațiilor de interes are multe neclarități, iar consultațiile oferite de CNI diferă în timp în cazul uneia și aceiași situații”; „manopera collectorilor de declarații este mare, deseori

²⁵ Ibidem

²⁶ Potrivit MTS, în minister a fost elaborat proiectul actului administrativ privind aprobarea Comisiei de evidență și evaluare a cadourilor (conform HG134/22.02.2013) și la etapa următoare, acesta urmează să fie prezentat spre aprobare.

²⁷ http://cna.md/sites/default/files/combatare/web_lista_cadou_2013.pdf

nu reușim să ne isprăvim cu sarcina de lucru deoarece avem și alte atribuții”; „sunt cazuri când funcționarii refuză să depună declarații invocând secretul informațiilor”; „CNI nu a organizat careva cursuri privind completarea declarațiilor de interese personale și declarațiilor de venit și proprietate”; „CNI ar trebui să ajusteze baza legislativ-normativă pentru a institui în APC funcții distincte/unități de personal responsabile de tot procesul colectării declarațiilor (colectarea, înregistrarea, eliberarea documentelor confirmative, transmiterea declarațiilor la CNI), întrucât desemnarea în acest scop a angajaților din serviciile resurse umane în calitate de colectori le împovărează activitatea”.

Concluzii:

Majoritatea APC au întreprins măsuri pentru a aplica politica de tratare a conflictelor de interese și promovare a normelor etice, situația îmbunătățindu-se ușor comparativ cu 2012. APC au consolidat procesul depunerii declarațiilor de interese, majoritatea autorităților menționând că funcționarii au prezentat declarațiile în termen. Funcționarii au început să raporteze situațiile de conflicte de interese, însă numărul acestora este infim. APC au început să verifice respectarea Legii cu privire la conflictul de interese, identificând cazuri de neraportare a conflictelor de interese, de încălcare a restricțiilor și incompatibilităților și sesizând despre aceasta CNI. Cu toate acestea, capacitățile APC de a controla abaterile, de a depista și de a trata conflictele de interese sunt destul de joase.

CNI a intensificat colaborarea cu APC, a creat baza de date a persoanelor responsabile de colectarea declarațiilor. De asemenea, CNI a inițiat în 2013 un șir de controale privind eventuale încălcări ale Legii conflictului de interese, a constatat existența conflictelor de interese și a sesizat CNA în vederea aplicării sancțiunilor contravenționale. Totuși, resursele CNI (inclusiv financiare, de personal, informaționale, tehnice) sunt insuficiente pentru desfășurarea eficientă a activității. O mare parte din deciziile CNI privind constatarea conflictelor de interese sunt contestate, Comisia se poate confrunta cu un val de contestații de acest gen în viitor. Partea motivațională care stă la baza actelor de constatare a CNI nu este publică.

O problemă importantă în cadrul legal rămâne lipsa răspunderii pentru luarea deciziilor/participarea la luarea deciziilor în situații de conflicte de interese, precum și a răspunderii pentru funcționarii de conducere responsabili care au admis situații de conflict de interese și/sau stare de incompatibilitate.

Recomandări:

- Introducerea răspunderii pentru luarea deciziilor/participarea la luarea deciziilor în situații de conflicte de interese, precum și a răspunderii pentru funcționarii de conducere responsabili care au admis situații de conflict de interese și/sau stare de incompatibilitate;
- Luarea de către APC a măsurilor de îmbunătățire a politicii monitorizate:
 - consolidarea capacităților de monitorizarea internă a Legii cu privire la conflictul de interese și a Codului de conduită prin antrenarea în acest proces a subdiviziunilor de control/securitate internă;
 - introducerea în procesele verbale ale ședințelor organelor colegiale (comisiilor de angajare, achiziții publice etc.) a notificărilor dacă membrii acestora se află sau nu în situație de conflicte de interese;
 - sesizarea CNI despre cazurile de încălcare de către angajați a prevederilor Legii cu privire la conflictul de interese;
 - instruirea continuă a angajaților la subiectele ce țin de conduita etică și tratarea conflictelor de interese, cu atenționarea despre obligativitatea raportării CI;
 - informarea publicului despre rezultatele aplicării politicii, inclusiv prin intermediul paginilor web.
- Sporirea capacităților CNI de a supraveghea respectarea legislației: asigurarea cu resurse financiare și de personal necesare (inclusiv crearea unei secții juridice cu angajarea personalului calificat); majorarea salariilor; asigurarea conexiunii la bazele de date ale furnizorilor de informații;
- Transparentizarea activității CNI: publicarea motivației care stă la baza constatării conflictelor de interese, publicarea rezultatelor votării membrilor CNI; anunțarea prealabilă pe pagina web a agendei ședințelor;

- Implicarea mai activă a CNI în instruirea angajaților APC și comunicarea cu acestea: organizarea de seminare, ateliere de lucru pentru a discuta problemele și face schimb de experiență în aplicarea politicii; inserarea pe pagina web a unei rubrici destinate răspunsurilor la întrebările frecvente ale APC;
- Asigurarea trasabilității dosarelor de control inițiate de CNI (de la pornirea dosarului până la luarea deciziei definitive a instanței);
- Elaborarea unui ghid pentru APC privind modul de documentare și soluționare a CI.

IV. Deficiențe în aplicarea politicii conflictelor de interes și soluții de consolidare a acesteia (focus grup)

Aspecte metodologice

Studiul sociologic calitativ a avut drept scop evaluarea opiniilor, atitudinilor și practicilor în tratarea conflictelor de interes în cadrul autorităților publice centrale (APC). Cercetarea s-a desfășurat prin intermediul unui focus grup, a unui mini-grup și a unui interviu aprofundat. Au fost intervievați 14 respondenți, inclusiv reprezentanți ai Comisiei Naționale de Integritate (CNI) și ai Centrului Național Anticorupție (CNA), persoanele fiind selectate în funcție de tangența activității acestora cu aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes (tabelul 1).

Este de remarcat că autoritățile publice cărora li s-a solicitat să delege reprezentanți la focus grup, precum și să accepte participarea la interviul aprofundat au manifestat receptivitate în desfășurarea acestor activități.

Tabelul 1. Designul-cercetării

	Categoria intervievată	Tehnica	Nr. persoanelor interviuate	Data
1.	Reprezentanți ai CNI	Mini-grup	2	30 mai
2.	Reprezentant al CNA	Interviu aprofundat	1	2 iunie
3.	Reprezentanți ai APC	Focus grup	11	10 iunie

Perioada desfășurării studiului: *mai-iunie 2014*.

Intervievarea persoanelor s-a făcut în baza unui ghid de interviu care s-a axat pe următoarele subiecte: realizări și provocări în tratarea conflictelor de interes sub aspect legislativ; practici privind declararea intereselor personale și raportarea conflictelor de interes; probleme cu care se confruntă autoritățile publice în aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes; sugestii privind îmbunătățirea politicii publice enunțate.

Provocări ale studiului:

- Subiect relativ nou pentru Republica Moldova, existența omisiunilor și curenților în cadrul legal; confundarea unor termeni, proceduri, cum ar fi: conflictele de interes și corupția, declararea intereselor personale cu declararea veniturilor și proprietății, declararea conflictelor de interes și declararea intereselor personale etc.
- Rezervele unor reprezentanți ai administrației publice în a-și exprima opiniile deschis față de tratarea conflictelor de interes în instituțiile pe care le reprezintă.

Realizări și probleme în domeniul tratării conflictelor de interes (aspecte legale și practice)

Realizări

Subiectul tratării conflictelor de interes, în opinia interlocutorilor, este discutat mai intens în ultimii ani, în special, după instituirea CNI. Potrivit unor experți intervievați, în acest domeniu s-au înregistrat progrese la nivel de legislație, începând cu adoptarea în anul 2008 a Legii cu privire la conflictul de interes și introducerea ulterioară în această lege a unui șir de completări și modificări, prin care a fost creat mecanismul de funcționare a acesteia (obligativitatea desemnării persoanelor responsabile de colectarea declarațiilor de interes personale, aprobarea formularului declarației de interes personale, a Registrului de evidență a declarațiilor de interes și a Instrucțiunii de completare a acestor declarații, introducerea răspunderii contravenționale pentru nedeclararea conflictelor de interes etc.).

Odată cu instituționalizarea CNI în anul 2012, în autoritățile publice a fost lansat procesul de colectare a declarațiilor de interes personale, de verificare a declarațiilor de către CNI și de publicare a acestora pe pagina web a autorității în cauză. CNI dispune de o bază de date despre colecțiile declarațiilor de interes. Faptul că declarațiile de interes personale sunt publice, le oferă persoanelor posibilitatea de a semnala CNI despre eventualele abateri la completarea acestor declarații.

În ultimii ani s-au intensificat activitățile de monitorizare de către societatea civilă a politicilor anticorupție, în special, a politicii de tratare a conflictelor de interese. Interlocutorii au remarcat efectul benefic al monitorizării sub aspect de disciplinare/motivare a autorităților monitorizate, de preluare a experienței și bunelor practici, precum și de formulare a recomandărilor pentru îmbunătățirea cadrului legal din domeniu „*În ultimii ani TI-Moldova efectuează o monitorizare amplă a politicilor anticorupție. Atunci când vin scrisori de solicitare a informațiilor de la TI-Moldova, eu le examinez ca unele urgente, prioritar celor venite de la alte autorități, chiar de la Cancelaria de Stat. Faptul că suntem monitorizați și primim un feed-back, în special, recomandări individuale, e foarte important pentru noi*”, „*După monitorizarea din 2012, raportul TI-Moldova a fost discutat la ministru, am mers pas cu pas pe fiecare politică și am discutat măsurile pe care trebuie să le întreprindem. Potrivit rezultatelor monitorizării din 2013, ministerul a devenit lider în clasament pe politicile anticorupție aplicate*”.

Potrivit reprezentanților CNI și CNA, pe parcursul ultimilor ani au avut loc mai multe activități de informare și instruire a funcționarilor publici, organizate cu suportul autorităților în cauză și a reprezentanților societății civile, în special, Transparency International – Moldova. De asemenea, a sporit volumul sesizărilor din partea societății civile, mass-mediei privitoare la nedeclararea conflictelor de interese și luarea deciziilor în situații de conflicte de interese de către factorii de decizie. Și la nivel de instituții publice, deși procesul este mai lent, se observă un grad mai înalt de familiarizare a funcționarilor cu subiectul conflictelor de interese.

Potrivit interlocutorilor, în unele autorități au fost înregistrate progrese la nivel de reglementare a declarării intereselor personale și conflictelor de interese „*în ordinul de angajare se înscrie obligația de a depune declarația de interese personale în termen, de raportare imediată a conflictelor de interese*”; „*în contractul de muncă indicăm că angajatul nu este în drept să încalce restricțiile și incompatibilitățile și trebuie să evite conflictele de interese*”. În CNA există un regulament intern care reglementează procesul raportării conflictelor de interese, soluționarea acestora și ținerea unui registru de evidență a conflictelor de interese. La inițiativa și solicitarea CNA, o parte importantă din autoritățile publice au început să țină registre de evidență a conflictelor de interese.

Provocări/probleme

Deși în cadrul discuțiilor au fost invocate mai multe momente pozitive ce țin de îmbunătățirea cadrului legal ce reglementează conflictele de interese și de practica declarării intereselor personale, interlocutorii au notificat un șir de probleme care împiedică aplicarea eficientă a politicii de tratare a conflictelor de interese.

a) De ordin legislativ:

- lipsesc sancțiuni pentru luarea deciziilor și participarea la luarea deciziilor în situații de conflicte de interese: „*La noi nu există răspundere pentru admiterea unor conflicte de interese. Există doar răspundere contravențională pentru nedeclararea conflictelor de interese, pentru nedepunerea declarațiilor de interese personale și pentru falsul în declarații*”;
- lipsesc sancțiuni pentru conducătorii autorităților publice/persoanele responsabile pentru admiterea/nesoluționarea conflictelor de interese;
- termenele de constatare a existenței conflictelor de interese sunt foarte scurte (o lună), ceea ce face dificilă aplicarea sancțiunilor contravenționale pentru nedeclararea conflictelor de interese. „*CNI nu reușește să constate existența conflictelor de interese care nu au fost declarate, să citeze toate persoanele ș.a.m.d., să facă în termen o constatare motivată și să o transmită la CNA pentru ca contravenția să fie administrată*”;
- doar CNI poate ataca în instanță actele administrative/juridice adoptate în situație de conflict de interese în vederea anulării lor. „*CNI nu are timp, resurse administrative și umane pentru a urmări acest proces. În legislație trebuie prevăzută nulitatea absolută a actelor adoptate în situații de conflicte de interese, astfel încât orice persoană să aibă dreptul să conteste în instanță atare acte*”; „*O decizie luată în situație de conflict de interese privind selectarea unui participant la licitație, încheierea unui contract, ar trebui să fie desfăcută, aceste contracte trebuie să fie lovite de nulitate absolută*”;
- în legislație există unii termeni interpretabili, aceștia ar trebui eliminați sau explicați: „*legea nu stipulează ce este o persoană interesată, dar prevede că una din modalitățile de identificare a conflictelor de interese este sesizarea CNI de către persoanele fizice sau juridice interesate*”, „*în lege trebuie să fie stipulat clar de când se*

consideră consumat segmentul de nedeclarare a conflictului de interese - din momentul când persoana nu a declarat conflictul sau din momentul când a fost constatată această nedeclarare”;

- lipsa de unitate și claritate în depunerea a două tipuri de declarații (de interese personale și de venituri și proprietate) – *„declarația de venit și proprietate se depune în 20 de zile de la data angajării, declarația de interese personale - în 15 zile. Mai multe informații se includ concomitent în ambele declarații, de exemplu, activitățile remunerate, calitatea de fondator/acționar al entităților economice etc. Declarațiile ar putea fi unificate”;*
- formularul declarației de interese personale nu include date despre persoanele apropiate declarantului, ceea ce face dificilă identificarea intereselor personale care provin din relațiile cu aceste persoane *„declarația nu acoperă un segment foarte important de interese personale care rezultă din relațiile de rudenie cu persoane apropiate și nu-și îndeplinește rolul de instrument de prevenire a conflictelor de interese”;*

b) Transparența decizională insuficientă în CNI

Potrivit unuia dintre interlocutori, *”atunci când avem două situații aparent similare de conflicte de interese, în primul caz Comisia luând o decizie de constatare a conflictului de interese și în al doilea caz - de neconstatare a acestuia, lipsa transparenței în luarea deciziilor stârnește nedumeriri sau neîncredere. Dacă motivul luării deciziei ar fi public, atunci s-ar înlătura temeiurile de neîncredere”*. Un alt participant la discuție susține că argumentul CNI precum că partea motivațională a deciziilor sale nu poate fi făcută publică din cauză că include date cu caracter personal nu este convingătoare, întrucât aceste informații ar putea fi anonimizate, motivul propriu-zis fiind transparentizat. Totodată, în cadrul discuțiilor s-a remarcat că activitatea CNI nu este suficient cunoscută și mai mulți subiecți, inclusiv reprezentanți ai instituțiilor publice semnalează conflictele de interese la CNA, care ulterior le readresează la CNI.

c) **Politizarea CNI**. Reprezentantul CNI a remarcat că aceasta este un impediment important în funcționarea Comisiei, care are ca efect insuficiența transparenței menționată mai sus. Acest factor a fost recunoscut inclusiv de membrii CNI.

d) **Fnanțarea insuficientă a CNI, deficitul de personal** fac dificilă îndeplinirea atribuțiilor acestei autorități. *„În verificarea declarațiilor sunt antrenați doar 8 dintre angajații Comisiei, ei nu pot să facă față volumului mare de lucru”, „Am adresat mai multe solicitări de instruire la adresa Comisiei, mai ales în legătura cu depunerea declarațiilor anuale, însă ni se refuză din motiv că nu au cheltuieli prevăzute în buget în acest scop”*.

e) **Lipsa de finalitate în aplicarea sancțiunilor pentru nedeclararea conflictelor de interese** *„CNI a constatat de mai multe ori situații de conflicte de interese, inclusiv în activitatea demnitarilor și a inițiat aplicarea sancțiunilor contravenționale. Totuși, nimeni nu a răspuns pentru nedeclararea conflictelor de interese. În societate se formează percepția că această sancțiune a este formală și prea blândă. Ce folos că noi avem 30 de dosare trimise la Procuratură și nici unul nu e în judecată. Nu dau vina pe procurori și nu critic, articolul 352 din Codul penal nu poate fi aplicat, trebuie de modificat”*. Iar acest lucru se întâmplă din diferite motive, începând de la suprasolicitarea membrilor CNI, contestarea deciziilor CNI, termenii limitați în care survine prescripția, etc. *” 99% din deciziile CNI se contestă ... apoi se târăgănează intenționat în instanță,... funcționarii vin cu avocatul, mâine îl schimbă și procesul durează un an, doi, trei până expiră termenul de prescripție stabilit de lege”*.

Practica declarării intereselor personale și raportării conflictelor de interese

Declararea intereselor personale

Respondenții au remarcat că, în general, procesul depunerii declarațiilor de interese în autoritățile publice este conform legii: există colectori ai declarațiilor, mecanismul de colectare a declarațiilor și de transmitere a acestora către CNI este bine pus în funcțiune. *”La noi în instituție, având în vedere numărul mare de angajați, depunerea declarațiilor de interese și de venituri și proprietate demarează în mijocul lunii ianuarie. În baza unui ordin al directorului, este elaborat un grafic al depunerii declarațiilor. Practic nu avem probleme în colectarea declarațiilor anuale”*. *”La începutul fiecărui an serviciul resurse umane aduce la cunoștința angajaților prin mesaje online*

prevederile legilor cu privire la declararea veniturilor și proprietăților, privind conflictul de interese, le reamintește despre obligativitatea depunerii declarațiilor și le oferă instrucțiunile de completare a acestora”.

Totuși, interlocutorii au remarcat că există anumite probleme în depunerea declarațiilor la eliberarea din serviciu și peste un an după plecarea din funcția publică. De multe ori, atunci când pleacă din serviciu, funcționarii nu depun declarațiile. Pentru a asigura depunerea acestora, autoritățile recurg la diferite metode. *”Noi încercăm să insistăm să ni se prezinte declarația de interese înainte de a elibera carnetul de muncă”;* *”Fișa de lichidare conține o cerință de prezentare a declarației și până aceasta nu ni se prezintă, noi nu eliberăm carnetul de muncă. În ordinul de eliberare din funcție introducem cerința de prezentare a declarației în decurs de 15 zile”.* Totuși, mai mulți intervievați au remarcat că este important ca persoanele să nu-și depășească atribuțiile atunci când insistă asupra depunerii declarațiilor *”La noi în instituție a fost un caz când la indicația conducerii noi nu am eliberat certificatul de muncă în legătură cu faptul că fostul funcționar nu a depus declarația. Peste două săptămâni am fost chemați în judecată...”;* *”Noi nu putem să impunem persoanele să depună declarația. Totuși, în actul administrativ de eliberare din funcție facem referire la obligativitatea depunerii declarațiilor”.*

În ceea ce privește depunerea declarațiilor peste un an după plecarea din funcție, unui interlocutor au remarcat că acest lucru este dificil din motiv că autoritățile publice nu mai au nici un angajament contractual cu persoana dată. Nici pentru foștii funcționari publici care aleg să depună această declarație nu este clar unde să o facă, la fostul angajator sau la CNI. Reprezentanții CNI declară că, potrivit legislației, aceștia trebuie să depună declarația la fostul angajator care o va transmite CNI-ului, dar o parte au ales să se adreseze direct CNI și declarațiile acestora au fost primite. Respondenții din unele autorități remarcă că fac legătura cu persoanele vizate și le reamintesc despre obligativitatea depunerii declarațiilor *”noi am expediat scrisori la toate persoanele care s-au eliberat acum un an și cca 80% ele au depus declarațiile”.*

Potrivit respondenților, în cazul în care funcționarii nu depun declarații/nu respectă termenele depunerii acestora, autoritatea publică semnalează despre acest fapt la CNI, prezentând lista persoanelor respective. Reprezentanții CNI remarcă calitatea loasă a acestor liste – *„nu întotdeauna sunt deschiși și obiectivi și fac niște liste eronate, includ pe cei care sunt în misiuni, persoane X,Y,Z și fără nici un fel de adresă, funcții...”*

Declarația de interese personale, în opinia unor respondenți este una formală pe alocuri nu este utilă în identificarea CI. Astfel, în declarații nu se includ informațiile despre persoanele apropiate *„modelul declarației permite doar declararea intereselor personale ale însuși declarantului, nu și ale persoanelor lui apropiate”.* De asemenea, unele informații din declarațiile de interese personale și cele de venituri și proprietate se dublează, respondenții opinând că aceste declarații ar trebui comasate într-un singur document.

Respondenții au invocat și problema suprasolicitării colectorilor de declararii în anumite instituții în perioada declarării. De obicei, în calitate de colectorii sunt desemnați angajații serviciilor resurse umane, acestora fiindu-le atribuite mai multe responsabilități fără a li se oferi o remunerație suplimentară. *„Legea prevede că conducătorul instituției decide de sine stătător asupra numărului colectorilor în funcție de câți subiecți ai declarării sunt, dar în realitate nu se face aceasta, deci poartă răspundere o singură persoană. La moment, din baza noastră de date (red. - a CNI) erau în jur de 900 de colectorii, dacă raportăm la numărul subiecților declarării, e o presiune mare asupra unui colector, și asta în condițiile în care unele persoane nu depun declarații”.*

Colectorii au remarcat că trebuie să existe claritate că ei sunt responsabili de colectarea declarațiilor și oferirea consultațiilor privind completarea acestora, însă verificarea veridicității informației nu intră în atribuțiile lor – *„colectorii răspund de corectitudinea îndeplinirii declarațiilor, includerii la rubrica corespunzătoare, dar pentru ceea ce declară persoana noi nu răspundem”.*

De asemenea, interlocutorii au remarcat că instrucțiunile de completare a declarațiilor de venituri și proprietate și de interese personale nu sunt suficient de clare și lasă loc pentru interpretări. Pentru a indica unele informații, acestea trebuie obținute preventiv contra plată în diferite autorități, de ex., la Cadastru, în plus, aceasta mai ocupă și timp. Mai mulți participanții la discuție au remarcat că manopera colectorilor de declarații și a CNI s-ar reduce simțitor odată cu introducerea declarațiilor online și au solicitat oferirea gratuită a semnăturii digitale subiecților declarării intereselor personale și a veniturilor și proprietății.

Raportarea conflictelor de interes

Unii interlocutori au remarcat că deocamdată nu există realizări mari în raportarea și soluționarea conflictelor de interes în APC „cu mici excepții, în cazul unor funcționari care din inițiativă proprie au făcut aceste declarații, în mare parte mecanismul nu funcționează”. Printre explicații au fost invocate:

- nivelul insuficient de familiarizare a funcționarilor publici cu prevederile cadrului legal - „Deși nivelul de pregătire a funcționarilor la acest subiect a avansat, o mare parte dintre ei continuă să confunde noțiunea de conflict de interes cu corupția. De asemenea, mulți dintre funcționari confundă două tipuri de declarații: cele de venituri și proprietate cu cele de interes personale. Totodată, funcționarii confundă declarațiile de interes personale cu declarațiile de conflicte de interes”;
- în cea mai mare parte a autorităților publice lipsesc mecanisme (regulamente, proceduri) care ar reglementa raportarea și soluționarea conflictelor de interes;
- autoritățile publice, de regulă, nu monitorizează pe intern identificarea și raportarea conflictelor de interes, nereușind să asigure încadrarea în acest proces a subdiviziunilor de securitate internă/audit intern²⁸;
- conducătorii autorităților publice nu întotdeauna manifestă o atitudine serioasă față de tratarea conflictelor de interes;
- în legislație nu sunt stabilite sancțiuni pentru luarea deciziilor în situații de conflicte de interes, iar amenziile pentru nedeclararea acestora sunt prea blânde.

Interlocutorii au remarcat că numărul conflictelor de interes raportate este foarte mic și nu exclud faptul că multe din situațiile de conflicte de interes nu se declară. Acest fapt este confirmat și de rezultatele monitorizării de către TI-Moldova a politicii de tratare a conflictelor de interes în APC: în 2013, în 20 APC monitorizate funcționarii au raportat doar 4 situații de conflicte de interes. De regulă, conflictele de interes sunt raportate în CNA, în alte autorități cazurile de raportare a conflictelor de interes sunt unice²⁹. Reprezentanții autorităților publice au menționat că încearcă să identifice conflictele de interes mai degrabă la angajare și mai puțin în perioada de activitate. Totuși, potrivit lor, în ultimul timp a crescut ponderea funcționarilor care se adresează la departamentul resurse umane pentru a se interesa dacă în anumite situații există sau nu conflicte de interes.

Participanții la discuții au remarcat că interesele personale ale funcționarilor nu trebuie interpretate ca ceva negativ, important este ca funcționarii să declare conflictele de interes, să se abțină de la luarea deciziilor în situații de conflicte de interes și să îndeplinească decizia conducătorului privind soluționarea conflictului de interes. „O situație de conflicte de interes în activitatea funcționarului public poate apărea oricând, iar el trebuie s-o raporteze și să încerce să prevină luarea unei decizii această situație. Un obstacol evident este lipsa de reacție a persoanelor ierarhic superioare atunci când sunt sesizate sau, și mai grav, când persoana care a sesizat un conflict de interes sau un act coruptibil suportă ulterior anumite consecințe (demiteri, conflicte cu colegii de lucru etc.)”. Totodată, interlocutorii consideră că este foarte important ca, în cazul luării deciziilor în situație de conflicte de interes, actul administrativ să fie anulat.

Participanții la discuție au reiterat că mecanismul de raportare a conflictului de interes nu este explicit „potrivit legii, funcționarul care este într-o situație de conflict, trebuie să îl declare superiorului imediat, dar nu mai târziu de 3 zile. Nu este expres prevăzută procedura de raportare și examinare a conflictului, de ținere a registrului de evidență a conflictelor de interes, lipsește răspunderea conducătorului/persoanei responsabile în cazul în care nu a întreprins măsuri de soluționare a conflictului...”. În acest context este relevantă practica CNA de tratare a conflictelor de interes aplicată în baza unui Regulament care prevede evidența conflictelor raportate și procedura de soluționare a acestora lor (regulamentul include și formulare de raportare a conflictelor de interes elaborate în baza art.9 (1) din Legea cu privire la conflictul de interes). Astfel, în cazul când funcționarul află/constată că este în situație de conflict de interes urmează a fi întreprinși următorii pași:

²⁸ Un obstacol în acest sens sunt și percepțiile negativiste ale funcționarilor publici privitoare la activitatea auditorilor interni care este deseori asociată cu „turnătorii” de pe timpul sovietic.

²⁹ TI-Moldova, CAPC, *Monitorizarea politicilor anticorupție în autoritățile publice centrale în anul 2013*, <http://www.transparency.md/Docs/Raport%20monitorizare%20politici%20APC%20rom.pdf>.

- **pasul I** - în termen de 3 zile din momentul în care funcționarul a aflat că este în conflict de interese, el urmează să comunice în scris despre aceasta persoanei ierarhic superioare (formularele - model sunt anexate la raport);
- **pasul II** - conducătorul funcționarului transmite raportul la Direcția Securitate Internă care îl analizează și identifică eventuala variantă/variante de soluționare a conflictului. Această informație i se prezintă Directorului CNA care o analizează și decide asupra modului de soluționare a conflictului;
- **pasul III** - funcționarului i se comunică decizia privind soluționarea conflictului de interese, căreia trebuie să i se conformeze.

Reprezentantul CNA a remarcat că *„în instituție au fost înregistrate cazuri de conflicte de interese care rezultă inclusiv din relații de rudenie cu nașii - asemenea persoane nu sunt incluse în lista persoanelor apropiate prevăzute în legislație. Toate cazurile de conflicte de interese au fost soluționate prin redistribuirea sarcinilor, fără încetarea activității persoanelor în cadrul instituției”*.

Un moment important în identificarea conflictelor de interese este monitorizarea stilului de viață a colaboratorilor. CNA a inițiat acest proces în anul 2013, în instituție există un departament menit să asigure integritatea angajaților, având la bază mecanisme clare și funcționale privind evaluarea și sancționarea acestora. La rândul său, CNA a început să extindă acest proces asupra altor autorități publice. Astfel, în 2014, la solicitarea CNA, în instituțiile publice au început să fie ținute mai multe tipuri de registre, inclusiv cel de evidență a situațiilor de conflicte de interese³⁰. Totuși, reprezentantul CNA a remarcat că *„chiar dacă acest registru a fost perfectat într-o bună parte din autorități, din lipsa raportării conflictelor de interese nu există o practică privind soluționarea conflictelor de interese, exceptând CNA”*. Si reprezentantul MAI a remarcat că *„în scopul monitorizării stilului de viață, la indicația ministrului, a fost format un grup de specialiști care se deplasează în teritoriu oferind prelegeri angajaților la subiectul conflictelor de interese, ținerii registrelor acestora. La moment, din cele 43 de subdiviziuni ale MAI în cel puțin 20 sunt ținute registre ale conflictelor de interese. Însă în ele nu au fost înregistrări din motivul neraportării conflictelor de interese”*.

Unii interlocutori au remarcat că în autoritatea în care lucrează identificarea conflictelor de interese ține și de competența auditorilor interni *„auditul intern trebuie să monitorizeze conflictele de interese, inclusiv la angajare, la încheierea contractelor de achiziții etc. Dar situația e jalnică, auditorii vin și pleacă, unii din ei spun că nu vor să fie „turnători”, „în cazul unui conflict de interese neraportat de unul din conducătorii instituției vina a fost pusă pe auditorul intern care cică trebuia să identifice conflictul neraportat și să intervină pentru a anula decizia luată...”*.

Interlocutorii au discutat și despre specificul declarării și soluționării conflictelor de interese de către judecători. Astfel, potrivit reprezentanților CNI, Codul de procedură civilă prevede expres că în cazul în care judecătorul examinează o cauză civilă unde una din părți îi este rudă, el este obligat să declare conflictul de interese, să se abțină de la examinarea cauzei sau să se autorecuze. CNI nu poate să se pronunțe asupra eventualelor situații de conflicte de interese în care se află judecătorii, întrucât ele nu cad sub incidența Legii cu privire la conflictul de interese *„ei sunt obligați prin Legea cu privire la statutul judecătorului să declare situațiile de conflict de interese, să se autorecuze în ședința instanței și verificarea o efectuează CSM-ul, CSM-ul aplică și sancțiuni”*. Potrivit reprezentantului CNI, Comisia nu poate aplica sancțiuni odată ce CSM a luat anumite măsuri, competențele CNI și CSM în acest sens se suprapun.

În ceea ce privește restricțiile de postangajare, participanții la discuție au remarcat că deși legislația prevede asemenea restricții, nu există un mecanism de supraveghere a respectării restricțiilor și lipsesc sancțiuni pentru nerespectarea lor. Unii interlocutori s-au arătat destul de sceptici privitor la posibilitatea monitorizării acestor restricții în viitorul apropiat *„persoanele plecate din serviciu nu mai sunt în relații contractuale și noi nu îi putem impune să prezinte declarațiile peste un an după plecarea din funcție pentru a vedea dacă ei respectă restricțiile”, „asemenea verificări implică resurse financiare și umane suplimentare, noi nu avem planificate asemenea activități și cheltuieli”*. Totuși, în opinia respondenților, *„această întrebare nu trebuie scoasă de pe ordinea de zi, trebuie*

³⁰ CNA a solicitat informații privind existența în instituții a următoarelor registre de evidență: a cadourilor; a avertizărilor de integritate; a conflictelor de interes; a cazurilor de influență necorespunzătoare. Toate autoritățile care au răspuns solicitării până la 2 iunie 2014 (681 din 1043), am comunicat că au deja registrele respective, acestea fiind întocmite după solicitarea CNA (excepție este registrul de evidență a cadourilor, – 1/4 din entități aveau atare registre până la solicitarea CNA).

studiată experiența altor țări în eventualitatea aplicării acesteia în RMoldova, iar funcționarii trebuie să cunoască restricțiile respective”.

Sugestii privind îmbunătățirea politicii de tratare a conflictelor de interese

În opinia celor intervievați, tratarea conflictelor de interese este un domeniu relativ nou atât pentru autoritățile publice, cât și pentru funcționarii publici. Dat fiind carențele și omisiunile din cadrul legal, din mecanismul de raportare și soluționare a conflictelor de interese, sunt necesare mai multe intervenții la diferite niveluri.

Astfel, **din punct de vedere legislativ** interlocutorii consideră necesare:

- introducerea sancțiunilor pentru luarea deciziilor în situații de conflicte de interese;
- introducerea sancțiunilor pentru funcționarii de conducere responsabili care au admis situații de conflict de interese. În acest context, unii experți au remarcat că pedepsele ar putea fi stabilite în dependență de valoarea prejudiciului cauzat prin luarea deciziei în situație de conflicte de interese. *“Spre exemplu, în cazul în care prejudiciul nu depășește 50 mii de lei, ar putea fi aplicată amendă contravențională, iar atunci când prejudiciul depășește 50 mii de lei, s-ar putea aplica amenda penală concomitent cu recuperarea prejudiciului cauzat (potrivit interlocutorului, în unele țări europene amenziile penale sunt destul de mari și ating 30 mii EUR). Eventual, amenda penală în RMoldova ar putea să înceapă de la 2500 unități contravenționale³¹”.*
- schimbarea competențelor de constatare a nedeclarării conflictului de interese de la CNA la CNI, pentru a economisi timp și resurse;
- extinderea termenului de constatare a existenței conflictului de interese de la o lună până la un an. De asemenea s-a propus *„de a stabili ca declarațiile să fie valabile pe o perioadă de cel puțin 10 ani”* sau *„de a putea investiga oricând o eventuală situație de conflict de interese”*;
- instituirea unor sancțiuni pentru încălcarea restricțiilor de postangajare, cel puțin contravenționale;
- introducerea în formularul declarațiilor de interese personale a datelor despre persoanele apropiate pentru a eficientiza identificarea conflictelor de interese. *„Formularul declarației la moment include date care se referă doar la declarant, rămânând în umbră interesele persoanelor apropiate (a soției, copiilor, părinților...). În România asemenea interese personale ale funcționarului se indică în declarația de interese”. „Este necesar de a lua atitudine de propunerile societății civile și de include în declarația de interese a datelor referitoare la persoanele apropiate, în caz contrar, aceste declarații nu vor avea utilitate”.*

Reprezentanții CNI au menționat că în Parlament există deja un proiect de lege care ar putea să îmbunătățească și să eficientizeze activitatea Comisiei, dar examinarea acestui proiect este târăgănată. În acest proiect sunt incluse mai multe propuneri, inclusiv excluderea dublării competențelor CNI și a CNA, reducerea numărului subiecților obligați să depună declarații de interese personale, prin prioritizarea celor care au funcții de răspundere și evaluarea celor care se supun unui risc mai înalt de conflicte de interese – *„avem în jur de 45 mii de subiecți care trebuie să-și declare interesele personale... În Georgia, spre exemplu, sunt circa 5 mii de persoane care declară interesele personale ... ar fi logică reducerea numărului persoanelor obligate să declare interesele personale”.*

Pentru a spori familiarizarea cu prevederile cadrului legal respondenții au propus:

- instruirea continuă a funcționarilor publici la subiectul tratării conflictelor de interese - *„funcționarii publici trebuie în continuare instruiți, este necesară examinarea studiilor de caz, a explicării procedurii de raportare și soluționare a conflictelor de interese”*;
- organizarea unor cursuri pentru managerii autorităților publice în contextul politicilor anticorupție, în special tratării conflictelor de interese; responsabilizarea conducătorilor în cazul în care aceștia nu respectă obligațiile ce le revin în baza Legii cu privire la conflictul de interese (de ex., pentru neinformarea CNI despre nedeținerea de către funcționari a declarațiilor de interese personale, neraportarea conflictelor de interese);
- transmiterea unor mesaje clare despre importanța declarării conflictelor de interese și în cazul relațiilor de rudenie care nu sunt acoperite de legislație (cumetri, nași, prieteni), precum și susținerea unor asemenea inițiative.

³¹ Echivalentul unei unități convenționale este 20 MDL (cca 1,1 EUR).

Respondenții consideră necesare **constituirea și consolidarea mecanismelor de monitorizare internă a conflictelor de interes** prin antrenarea subdiviziunilor de control intern/audit intern și, după caz, a serviciilor de securitate internă în procesul de monitorizare a conflictelor de interes și incompatibilităților; creșterea abilităților acestor subdiviziuni prin schimbul de experiență, promovarea bunelor practici, inclusiv cu susținerea CNA și a experților străini.

Privitor la activitatea CNI, interlocutorii au remarcat **necesitatea depolitizării CNI**, propunând alegerea prin concurs a membrilor Comisiei, în funcție de cunoștințe, experiență și abilități în domeniu. De asemenea, se impune **sporirea transparenței luării deciziilor CNI** - publicarea motivației care stă la baza constatării sau neconstatării conflictelor de interes.

În opinia respondenților, este necesară și **urgentarea depunerii online a declarațiilor**, ceea ce ar putea facilita colectarea și verificarea acestora, reducând manopera collectorilor declarațiilor și a CNI.

De asemenea, respondenții susțin că **implicarea mai activă și constructivă a societății civile în monitorizarea conflictelor de interes, sesizarea eventualelor conflicte de interes la CNI, urmărirea cauzelor inițiate și informarea publicului** ar putea disciplina autoritățile publice și impulsiona aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes.

Concluzii

Tratarea conflictelor de interes în serviciul public este un subiect important pe ordinea de zi a autorităților publice. La nivel legislativ și de inițiere a mecanismelor declarării intereselor personale s-au făcut progrese importante. Însă raportarea conflictelor de interes în activitatea funcționarilor publici este la nivel incipient și mai degrabă excepție, decât o obișnuință.

Deși cadrul legal din domeniu a fost îmbunătățit, rămân carențe și omisiuni care îngreunează activitatea CNI și reduc eficiența aplicării politicii de tratare a conflictelor de interes. Printre problemele de ordin legal primează lipsa sancțiunilor pentru luarea deciziilor în situații de conflicte de interes și pentru funcționarii de conducere responsabili care au admis situații de conflict de interes. Un proiect de lege menit să reducă anumite lacune legislative există în Parlament, însă examinarea și adoptarea acestuia se tergiversează.

Pe lângă lacunele legislative, efecte negative asupra tratării conflictelor de interes are politizarea CNI, lipsa de transparență în deciziile luate de Comisie, finanțarea insuficientă a acesteia.

Tratarea conflictelor de interes nu este un mecanism funcțional, inclusiv din considerentele lipsei de finalitate în sancționarea funcționarilor publici pentru nedeclararea conflictelor de interes, procedurii anevoiase de anulare a actelor administrative/juridice luate în situații de conflicte de interes.

Procesul depunerii declarațiilor de interes personale anuale este, de regulă, bine pus în funcțiune, însă depunerea declarațiilor după părăsirea funcției publice rămâne problematică. Respectarea restricțiilor de postangajare este lăsată practic la discreția foștilor funcționari publici, nu există sancțiuni pentru nerespectarea restricțiilor și un mecanism de monitorizare a acestora.

CNI trebuie să devină o structură funcțională, iar pentru aceasta sunt necesare schimbări la nivel legislativ, depolitizarea Comisiei și dotarea acesteia cu resurse financiare, umane, tehnice și tehnologice suficiente.

Informarea funcționarilor publici, inclusiv a managerilor autorităților publice la subiectul tratării conflictelor de interes, instituirea unor proceduri interne de raportare și soluționare a conflictelor de interes și antrenarea în procesul de monitorizare internă a subdiviziunilor de control intern/audit intern/securitate internă, schimbul de experiență dintre autorități sunt în continuare măsuri actuale.

Este rațională reducerea unor categorii de subiecți ai declarării intereselor personale; necesară - revizuirea formularului declarației de interes și accelerarea introducerii declarațiilor online.

Implicarea mai activă și constructivă a societății civile în monitorizarea conflictelor de interes, sesizarea eventualelor conflicte la CNI, urmărirea cauzelor inițiate de Comisie ar putea impulsiona aplicarea politicii de tratare a conflictelor de interes.

INFORMAȚIE

în atenția șefului ierarhic superior sau a organului ierarhic superior

*întocmită conform prevederilor art.9 alin.(1) lit.a)
al Legii nr.16-XVI din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interes*

Subsemnatul(a) _____

deținând funcția de _____

în cadrul _____

Vă informez că la data de: ___/___/___ am aflat despre existența următorului interes personal al meu/al persoanelor mele apropiate:

Interesul personal menționat mai sus generează pentru mine o situație de conflict de interes în legătură cu:

următoarea decizie pe care trebuie să o iau personal:

următoarea decizie la luarea căreia trebuie să particip:

următoarea acțiune pe care trebuie să o întreprind în îndeplinirea atribuțiilor mele de serviciu:

Data _____

Semnătura _____

INFORMAȚIE

în atenția șefului ierarhic superior sau a organului ierarhic superior

intocmită conform prevederilor art.9 alin.(1) lit.b)
al Legii nr.16-XVI din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interese

Subsemnatul(a) _____

deținând funcția de _____

în cadrul _____

Vă informez că la data de: ___/___/___ mi-a devenit cunoscut faptele descrise în continuare.

Persoana juridică (comercială sau necomercială): _____

a primit de la organizația publică în care activez _____

bunuri, inclusiv mijloace bănești: _____

credite garantate de stat ori de autoritatea administrației publice locale:

o comandă de achiziție publică: _____

În cadrul persoanei juridice respective, eu / persoanele apropiate mie:

Dețin calitatea de:

fondator

acționar

asociat

membru al consiliului de administrație

membru al comisiei de control sau de revizie a unei persoane juridice

Data _____

Semnătura _____